

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA RIJEČ

ISSN 1451-4257
9 771451 425001

BROJ
488

Subotica, 3. kolovoza 2012. Cijena 50 dinara

NOVA VLADA I MANJINSKA PITANJA

ROD »OBRAN« NA NJIVAMA

KULTURNO SREDIŠTE
HRVATA U SRIJEMU

MIROLJUBOVE
»VJEČNOSTI DOBA«

INTERVJU
NADEŽDA PEŠIĆ MLINKO

DUŽIONICA U SOMBORU

SUBOTICAGAS

Јавно комунално предузеће “Суботицагас” - Суботица

Szabadkai Gázművek Kommunális Közvéllalat - Szabadka

Javno komunalno poduzeće “Suboticaplin” - Subotica

24000 Subotica, Jovana Mikića 58

tel: 024/641-200, fax: 024/641-220

Dežurna služba: 024/641-211

RBV

RAZVOJNA BANKA VOJVODINE

Kredit za turistička putovanja

Provjerite zašto...

infotelefon

021 488 4433

www.rbv.rs

Prodaja kompleta tjednika »Hrvatska riječ«

NIU »Hrvatska riječ« prodaje neukorištene komplete tjednika od 1. do 300. broja, po cijeni od 3000 dinara. Komplet se može preuzeti osobno u prostorijama NIU »Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II u Subotici ili preuzeti putem pošte. U tom slučaju, poštanske troškove snosi kupac.

TIPPNET
INTERNET

SUBOTICA
KARADJORDJEV PUT 2
024.555.765

WWW.TIPPNET.RS

JÖVÖ
VODA POWER
ENERGIA
WATER
BUDUĆNOST
VÍZ FUTURE
ENERGIA

JKP Vodovod i Kanalizacija
Subotica

Bilo jednom jedno izvješće o »Bunjevačkoj dužionici«

Na početku smo kolovoza, kada je već privedena kraju žetva strnih žitari-
ca. U selima u okolici Subotice održavaju se brojne »dužijance«, tradici-
onalne manifestacije bunjevačkih Hrvata, prigodom kojih se zahvaljuje Bogu
za urod žita i proslavlja završetak žetve. Tako je i u Somboru prošle subote
i nedjelje HKUD »Vladimir Nazor« organiziralo tradicionalnu manifestaciju
ovdašnjeg hrvatskog naroda – »Dužionicu«, kojom se zahvaljuje Bogu za
kruh i proslavlja završetak žetvenih radova. Bila je to 78. po redu proslava
»Dužionice« u organizaciji HKUD-a »Vladimir Nazor«, što jasno govori o dugoj
tradiciji ovog običaja ovdašnjih Hrvata.

Prošle nedjelje je održana u Somboru i »Bunjevačka dužionica« u organi-
zaciji Udruge građana »Bunjevačko kolo«. Nositelji organizacije i sudionici
ove »Dužionice« su oni građani koji se izjašnjavaju kao Bunjevci – nehrvati.
Ne mogu odoljeti, a da ne podsjetim i ovom prilikom da su Bunjevci jedna od
najbrojnijih grana hrvatskoga naroda, što je znanstveno utvrđeno. Bunjevci su
subetnička hrvatska grupa koja je etnogenetski, kulturno, vjerski i jezički dio
hrvatskog naroda. Sve ostalo je znanstveno netočno. Ne mogu također ne pod-
sjetiti na opće poznatu činjenicu da je u vrijeme prije dva desetljeća početak
izjašnjavanja Bunjevaca kao nehrvata izvorni rezultat politike Miloševićevog
režima, kada je Milošević odlučio Hrvate u Vojvodini umjetno podijeliti. Dakle,
to su činjenice. Znao sam da se »Bunjevačka dužionica« održava u Somboru,
ali me je neprijatno iznenadilo izvješće o toj manifestaciji koje je objavljeno
na službenom portalu Vlade APV.

U tom izvješću se navodi da su »Bunjevačkoj dužionici« prisustvovali »pot-
predsjednik Vlade APV i pokrajinski tajnik za kulturu i javno informiranje
Slaviša Grujić i predsjednik Općine Sombor Siniša Lazić«, što jest točno, ali
se zatim navodi da je prisustvovala i »konzulica Hrvatske u Subotici Ljerka
Alajbeg«, što nije točno! Generalna konzulica Ljerka Alajbeg nije bila toga
dana u Somboru! Odmah slijedi i logično pitanje – zašto bi generalna konzuli-
ca Hrvatske bila prisutna na »Dužionici« koju organiziraju oni Bunjevci koji se
ne smatraju Hrvatima? U izvješću se navodi da su na toj »Dužionici« bili pri-
sutni i »predstavnici nacionalnih vijeća Bunjevaca i Hrvata i predstavnici kul-
turno-umjetničkih društava Bunjevaca, Hrvata i Šokaca«, što opet nije točno!
Na toj manifestaciju nisu bili prisutni niti predstavnici Hrvatskog nacionalnog
vijeća, niti udruga kulture s hrvatskim predznakom! Izvješće se nastavlja vrlo
lirski, navodom riječi Slaviše Grujića: »Drago mi je što su danas u Somboru i
gosti iz Hrvatske, jer nas veže mnogo toga dobrog iz prošlosti, a nadam se
i u budućnosti.« I opet, na »Bunjevačkoj dužionici« nisu bili prisutni gosti iz
Hrvatske! A interesantno je pitanje – zašto bi Bunjevci, koji se ne smatraju
Hrvatima, na svoju proslavu pozivali goste baš iz Hrvatske!

I sada, kako se ne upitati: je li u pitanju površnost, nemar, neznanje, otalja-
vanje posla, nedovoljna informiranost i neprofesionalnost ili sve to zajedno?
Jedno je sigurno. Nedopustivo je da se takvo izvješće pojavi na službenom
portal Vlade APV!

I što reći, osim – bilo jednom jedno izvješće o »Bunjevačkoj dužionici«.

Z. S.

SADRŽAJ

AKTUALNO

Nova Vlada i nacionalno-manjinska
pitanja

SUMNJA U NAPREDAK.....6-7

TEMA

Katastrofalne posljedice suše u som-
borskom ataru

ROD »OBRAN« NA NJIVAMA...8-9

Ekološka proizvodnja – put za buduć-
nost (I. dio)

**POTRAŽNJA U PORASTU – PROI-
ZVODNJA PREMALA.....10-11**

INTERVJU

Nadežda Pešić Mlinko, voditeljica kon-
trole kvalitete

**CERTIFICIRANI PROIZVOD DOBI-
VA DODANU VRIJEDNOST.....12-13**

SUBOTICA

Započeo program »restauracija uživo«
VRAĆANJE STAROG SJAJA.....19

DOPISNICI

DUŽIJANCA U MALOJ BOSNI.....25

KULTURA

Izložba kruna od slame Jozefine
Skenderović

**SLAMARKA INSPIRIRANA VJE-
ROM.....35**

SPORT

Tea Faber, tenisačica

VOLIM IGRATI NA PALIĆU.....49

NOVA VLADA I NACIONALNO-MANJINSKA PITANJA

Sumnja u napredak

Srbija je prošloga tjedna dobila novu Vladu, na čijem se čelu nalazi predsjednik Socijalističke partije Srbije Iвица Dačić. Uz ovu stranku, okosnicu Vlade čine Srpska napredna stranka, Ujedinjeni regioni Srbije, a po jedno mjesto u najvažnijem izvršnom tijelu države dobili su Socijaldemokratska partija Srbije, Partija ujedinjenih penzionera Srbije, Nova Srbija i Stranka demokratske akcije Sandžaka.

O tomu kakav se odnos nove Vlade može očekivati prema nacionalnim manjinama i pitanjima vezanim za manjinsku samoupravu razgovarali smo s dužnosnicima u hrvatskoj zajednici.

MINISTARSTVO NI U PRIMISLIMA

Predsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća dr. Slaven Bačić izražava sumnju da bi nova vlast mogla ostvariti napredak u ostvarivanju manjinskih prava, o čemu svjedoči i to da nije formirano ministarstvo za ljudska i manjinska prava.

Sumnjam da povratak na vlast političke koalicije iz 1990-ih koja je okosnica nove republičke Vlade, a onda je bila znamenita upravo po najtežem kršenju ljudskih i manjinskih prava, može značiti napredak u ostvarivanju manjinskih prava, pa tako i nas Hrvata, kaže predsjednik HNV-a dr. Slaven Bačić

»Sumnjam da povratak na vlast političke koalicije iz 1990-ih, koja je okosnica nove republičke Vlade, a onda je bila znamenita upravo po najtežem kršenju ljudskih i manjinskih prava, može značiti napredak u ostvarivanju manjinskih prava, pa tako i nas Hrvata. To je vidljivo bilo već u njihovom koalicijskom sporazumu od 10. srpnja, u kojemu ljudska prava jedva da se spominju, osim floskule o zdravlju kao ljudskom pravu, te u okviru medijske politike – zaštita prava na

privatnost, ljudskog dostojanstva, čast i ugled u medijskom djelovanju, dostojanstva djece i zabrana diskriminacije, a manjinska prava nijednom riječi, pa im posljedično nije bilo ni u primislima formiranja ministarstva za ljudska i manjinska prava. Naime, izvorno je zahtjev manjinskih vijeća za ponovnim formiranjem ovoga ministarstva bio usmjeren na Demokratsku stranku kao okosnicu koalicijske vlade, te je bilo iluzorno očekivati da će druga opcija to učiniti,

Slaven Bačić

PREDsjedNIK SKUPŠTINE AP VOJVODINE ISTVÁN PÁSZTOR O NOVOJ VLASTI U SRBIJI

Interes svih nas je da nova Vlada bude uspješna

Predsjednik Skupštine AP Vojvodine István Pásztor izjavio je u ponedjeljak kako je veoma dobro to što su konstituiranjem novog saziva Narodne skupštine Republike Srbije i izborom nove Vlade Republike Srbije stvoreni uvjeti za neophodnu stabilizaciju političkih prilika u zemlji.

»Sada su stvorene pretpostavke za to da Vlada i Skupština Srbije počnu obavljati svoj posao. Moj interes kao predsjednika Skupštine AP Vojvodine, kao i interes svih nas kao građana Republike Srbije, jest da ova Vlada bude uspješna. Ako ova Vlada bude uspješna, to znači da ćemo sutra imati manje problema nego što ih danas imamo. U tom smislu spreman sam biti partner, čovjek od pomoći, koji

je otvoren za suradnju u interesu građana AP Vojvodine i Republike Srbije«, istaknuo je predsjednik Pásztor i naglasio da svatko, pa tako i nova Vlada Srbije, ima pravo i zaslužuje šansu i partnersku potporu.

Govoreći o najznačajnijim ciljevima nove Vlade, iznijetim u ekspozeu njenog predsjednika Ivice Dačića, Pásztor je izdvojio onaj kojim se Vlada definirala kao »Vlada za budućnost«, a ne kao »Vlada okrenuta prošlosti«.

»Ako jednom rečenicom možemo definirati ambiciju iza koje možemo stati punim plućima to je ostvaranje ovog cilja. To ne znači da se prošlost može zaboraviti, ali smo u proteklm godinama perma-

nentno bili robovi problema iz prošlosti. Ako ova Vlada bude uspješna u ovom samodefiniranju, onda će to biti ogroman iskorak«, rekao je Pásztor.

Kao posebno značajno za Vojvodinu, on je izdvojio najavljeno opredjeljenje Vlade vezano za rješavanje demografskih pitanja, kao i dio iz ekspozea premijera koji se odnosi na koncepciju agrara.

»Za nas u Vojvodini je posebno važno da u

napose imajući u vidu 'back-ground' tih partija. Zato i nisam siguran koliko je od vladajućih aktera realno očekivati smanjenje jaza između onoga što manjinski propisi proklamiraju i prakse koja je prečesto daleko od proklamiranoga. To najbolje ilustrira obrazovanje, na koje ima najviše primjedbi od svih manjinskih vijeća zbog izrazito antimanjinske politike Ministarstva prosvjete, gdje ne samo da neće biti promjena na najvišoj razini, već se zbog kadrovske kombinatorike na lokalnu očekuje favoriziranje drugih opcija nesklonih Hrvatima», smatra dr. Slaven Bačić.

BEZ DRASTIČNIJIH PROMJENA

Ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i stručnjak za manjinska pitanja *Tomislav Žigmanov* vjeruje kako će nova Vlada nastaviti stanje kakvo je i do sada bilo, to jest da neće doći do drastičnijih promjena u, inače, kako dodaje, relativno nepovoljnom društvenom položaju Hrvata u Vojvodini.

»To je stoga što gotovo ni jedan relevantan politički akter iz nove Vlade nije u svojoj predizbornoj platformi govorio o manjinskome pitanju, držeći ga, dakako pogrešno, valjda

Tomislav Žigmanov

dobro riješenim. S druge strane, valja znati da u naslijeđe dobivaju iznimno etnocentrično uređenu državu, koja za glaseve manjina ni do sada nije imala puno sluha. Naravno, volio bih kada bi griješio, no, od Vlade Srbije na čijem je čelu predsjednik Socijalističke partije Srbije Ivica Dačić teško se, čini mi se, mogu očekivati određeni pozitivni pomaci po hrvatsku zajednicu, budući da je SPS i do sada bio bastion probunjevačkih, to jest antihrvatskih manjinskih politika», kaže Žigmanov.

Govoreći o ovoj temi, Žigmanov ipak primjećuje kako se politički prvaci iz Srpske narodne stranke trude distancirati od govora i prakse političke stranke iz koje je proizašla i na diskurzivnom planu postiže, iako ne uvijek, određene pomake.

»No, pitanje otklona na planu političke prakse ostaje nepoznato, budući da je SNS stranka koja do sada nije obnašala vlast. Zacijelo da njezini predstavnici imaju snažan motiv da i na djelu dokažu svoja nova uvjerenja privrženosti demokratskim vrednotama, no, hoće li s tim tako i biti treba sačekati kada počnu vladati. Prvi javni nastupi predsjednika Srbije *Tomislava Nikolića* u tom smislu pokazuju zabrinjavajuće deficite, prije svega kada je riječ o odnosu prema pogubnim srbijanskim politikama koje su vođene u skorijoj prošlosti, a koje Hrvati u Vojvodini, zbog toga što su bili objekti etnički

motiviranog nasilja, još uvijek drže u živom sjećanju», ističe naš sugovornik.

Žigmanov dobrim drži to što će vlast na pokrajinskoj razini ostati »manje-više ista«, što će, po njegovom mišljenju, pogodovati razvoju pozitivnih procesa unutar hrvatske zajednice. On napominje kako će na temelju novonastalih konstelacija na republičkoj razini, i nadalje biti potreban zauzeti interes i djelatno držanje Republike Hrvatske oko položaja Hrvata u Srbiji, »jer jedan dio problema Hrvati neće moći, kao uostalom ni do sada, sami riješiti u svoju korist«.

D. B. P.

Milanović: Vjerujem u nastavak suradnje

Predsjednik Vlade Hrvatske Zoran Milanović čestitao je novoizabranom srbijanskom kolegi Ivici Dačiću, rekavši da vjeruje u nastavak suradnje, stoji na internetskoj stranici hrvatske Vlade.

»Želim Vam u svoje osobno ime i u ime Vlade Republike Hrvatske izraziti srdačne čestitke povodom Vašeg izbora za predsjednika Vlade Republike Srbije te potvrđivanja Vlade Republike Srbije kojoj ste na čelu... Želim naglasiti čvrstu opredijeljenost Vlade Republike Hrvatske nastavku međusobne suradnje i razvijanju dobrosusjedskih odnosa u cilju ostvarivanja zajedničkih interesa«, kaže se u čestitci.

Milanović kaže kako vjeruje da se aktivnom suradnjom dviju vlada i osobnim doprinosom može dati važan poticaj regionalnoj suradnji i jačanju stabilnosti u jugoistočnoj Europi.

»Koristim ovu prigodu kako bih Vama i svim građanima Republike Srbije zaželio uspjeh na zahtjevnom putu europskih integracija, na kojem možete računati na kontinuitet potpore Republike Hrvatske«, dodaje se u čestitci.

budućem proračunu agraru pripadne mnogo značajniji dio, kao i opredjeljenja kako će ova Vlada voditi stabilnu agrarnu politiku. Krajnje je vrijeme da agrarna politika ove zemlje bude stabilna, u smislu da je dugoročna, da se na nju može osloniti i da se na bazi nje može planirati poljoprivredna proizvodnja«, rekao je Pásztor dodajući, da iako je ambicija da »Srbija postane vrt Europe« za podršku i pohvalu, ipak je realno da do njene realizacije protekne puno vremena.

Pásztor je, među ostalim, istaknuo i podršku najavljenom ideji stvaranja jednakih šansi za sve dijelove Republike Srbije, naglasivši da je upravo Vojvodini u proteklom razdoblju često bila uskraćena financijska podrška za investitore koji su željeli ulagati u pokrajinu, dok je takva podrška postojala za investiranje u druge dijelove Srbije. Posebno se osvrćući na rečenice iz ekspozea koje su se odnosile na autonomiju Vojvodine, Pásztor je naglasio kako je iznijeto opredjeljenje iz ekspozea »da će Vlada poštovati dostignuti stupanj autonomije AP Vojvodine, na način definiran Ustavom Republike Srbije i Statutom APV«, prihvatljivo i umirujuće.

»Na takav način sam doživio i rečenicu da Vlada Srbije nema razloga za drukčiju politiku prema Vojvodini zato što je autonomija u Srbiji, a ne protiv Srbije. To su značajne rečenice, baš kao i one

kojima se najavljuje opredjeljenje kako će odgovore na sva otvorena pitanja Vlada tražiti u suradnji s pokrajinskim institucijama. Tu prije svega mislim na već dobro poznatu sadržinu nedavnih odluka Ustavnog suda Srbije«, rekao je Pásztor.

H. R.

VANDALIZAM NA SONČANSKOM GROBLJU

Na Isusovom kipu slomljene ruke

Tijekom prošloga tjedna na mjesnom groblju i na platou ispred crkve sv. Lovre zabilježen je vandalizam koji je unio nemir velikom broju žitelja Sonte. Na kipu Isusa, postavljenom u podnožju jednoga od velikih križeva na groblju, odlomljene su ruke, a u vrijeme kad su vjernici zamijetili ovaj vandalizam, zamijetili su i još očitiji kip Majke Božje, postavljen u podnožju velikog križa na platou ispred crkve polomljen je i odnesen.

I. A.

KATASTROFALNE POSLJEDICE SUŠE U SOMBORSKOM ATARU

Rod »obran« na njivama

Prema procjenama gradske Komisije šteta od suše na njivama u Somboru premašila je 60 milijuna eura * Praktički nema njive na kojoj se suša neće odraziti na prinos ratarskih kultura * Na pojedinim parcelama poljoprivrednici će biti primorani tarupirati kukuruz, a mnogi proizvođači soje, koji su se zadužili za sjetvu, neće moći pokriti ni zaduženje za proizvodnju

Tiјekom srpnja na području Sombora palo je tek nešto više od 20 litara kiše po četvornom metru. Ovi podaci odnose se na područje mjerenja Meteorološke stanice u Somboru, ali s obzirom da su padaline bile neujednačene i lokalnog karaktera neki tereni dobili su više kiše, ali i to je nedovoljno da ublaži posljedice višemjesečne suše. Kiše je manjkalo i prije toga pa je stanje na njivama katastrofalno i očekivani prinosi bit će desetkovani kod svih ratarskih kultura, a šteta se mjeri milijunskim iznosima. Komisija za procjenu štete Grada Sombora obišla je više od 75.000 hektara. Na osnovu sadašnjih tržišnih cijena procijenjeno je da je šteta iznad sedam milijardi dinara, odnosno nešto iznad 60 milijuna eura.

ROD MANJI ZA 70 POSTO

»Najveće posljedice suša je ostavila na kukuruz i soju, ali i suncokret. Repu ja ne sijem, ali vidim na njivama i da njoj

ne prija ovo vrijeme. Ostali su samo centralni listovi, a vanjske je biljka odbacila da bi preživjela. Po mojoj procjeni prinosi će biti manji za oko 70 posto. Da sada padne prava kiša pomogla bi donekle samo soji i repi, dok je za suncokret i kukuruz kasno«, kaže poljoprivrednik s Bezdanskog puta Žiga Čuvarđić. Prema njegovim riječima, ako kukuruz rodi tri tone klipa po jutru bit će dobro. »Naravno, bit će razlike u ovisnosti od toga koliko je uloženo u proizvodnju. Koliko će suša umanjiti prinos ovisi i o hibridima koji su sijani. Rani hibridi su više stradali, a kasniji iz grupe zrenja 600 i 700 su u nešto boljem stanju«, kaže Čuvarđić. Iako se već na prvi pogled može vidjeti da je suša ostavila traga na kukuruzu, ratari kažu da je situacija još gora u dubinama parcela. Naš sugovornik to objašnjava time što se noću rubni dijelovi koliko-toliko ohlade, ali u sredini čak niti noć usjevima ne donosi rashlađenje. »Ovo je jedinstvena godina po tome što

su suša i visoke temperature došle tako rano. Bilo je suša i 2003. i 2007. godine, ali to je bila suša u srpnju i kolovozu, a sada ove godine imamo sušu još od lipnja«, kaže direktor Poljoprivredne stručne službe Sombor Vladimir Sabadoš. »Lokalnih kiša od dvije do pet litara, kojih je bilo, isto je kao i da kiša nije pala. Osvježe te padaline biljku za dan-dva, ali efekata nema. Suncokret se 'drži' najbolje, bit će prinosi ispod prosjeka, ali u odnosu na rod ostalih kultura prinos će biti najbolji. Suncokret voli sunčano vrijeme i ne mnogo kiše, ali 37 stupnjeva bez padalina duže vrijeme ni suncokretu ne prija. Zrna ima, ali koliko će jezgra biti puna tek trebamo vidjeti. Soja je ostala niža, mahuna ima tek 15-20 i kiša bi sada dobro došla za formiranje zrna. Moje procjene su da će rod soje biti oko tonu po jutru. Najkritičniji je kukuruz i to naročito na njivama gdje je predusjev bila šećerna repa, a gdje su sijani strani hibridi. Mnogi poljoprivrednici razmišljaju da takve

parcele siliraju, ali taj kukuruz nije ni za silažu, već za tarupiranje«, kaže referent ratarstva Kooperacije u Zemljoradničkoj zadruzi »Zadrugarka« Pavle Matarić. On kaže da su klipovi

kukuruz, tamo gdje ih ima, za trećinu manji, oplođeno je 50 do 70 posto, a formirana zrna su plitka. Matarić kaže da će za razliku od prošle godine, kada je po jutru rodilo šest do sedam tona, sada ratari biti zadovoljni i s tri tone po jutru. Ne samo da će brati manji urod s njiva već

će neki imati i problem kako namiriti repromaterijal koji su uzeli u prirodnoj razmjeni. Oni poljoprivrednici koji su se zadužili za proizvodnju soje morat će za uzeti repromaterijal dati 700 kilograma soje, ako se tome dodaju troškovi žetve s prinosom od tone oni će tek pokriti troškove. U »Zadrugarki« procjenjuju da će ove godine biti nedostižan i prošlogodišnji urod šećerne repe od 80 tona po hektaru, jer se ove godine u najboljem slučaju očekuje 50 tona.

UGROŽENA STOČARSKA PROIZVODNJA

Zbog posljedica suše Zadrugarni savez Vojvodine predlaže nekoliko mjera koje bi trebale pomoći proizvođačima. »Naš prijedlog je da se osigura repromaterijal za jesensku sjetvu pšenice, da se subvencionirani krediti prolongiraju za godinu dana i da se za taj period ne zaračunava kamata. Sljedeći prijedlog je da se krediti uzeti od republičkih i pokrajinskih fondova za izgradnju silosa, nabavu mehanizacije, također prolongiraju na godinu dana. Po našem mišljenju, bespredmetno je ove godine naplaćivati naknadu za odvodnjavanje. Jedna od najbitnijih mjera je aktivnije sudjelovanje Direkcije za robne rezerve, koja bi trebala reagirati iz svojih rezervi da bi se spriječio kaos na tržištu. Ako ta reakcije izostane, cijene ratarskih kultura porast će, što će se odraziti na stočarstvo, koje će definitivno zamrijeti. Već i sada imamo podatak da se čak i tovljači koji su po turnusu imali 1.000 ili 2.000 komada prestaju baviti time«, kaže Radivoje Mijić, direktor ZZ »Zadrugarka« u Somboru i predsjednik Upravnog odbora Zadrugarnog saveza Vojvodine. On kaže da Zadrugarni savez Vojvodine nije za ideju da se zakupci oslobode plaćanja zakupa državne zemlje. Za to ima i objašnjenje. »Jako malo naših kooperanata je dospjelo do državne zemlje,

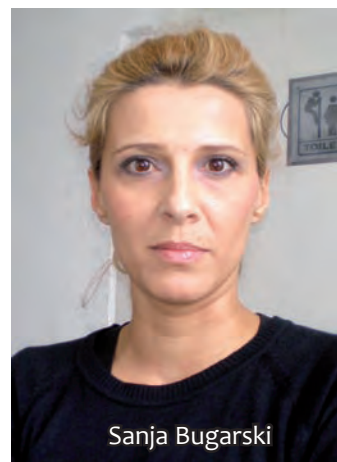

Radivoje Mijić

a zemlju nisu uspjele izlicitirati ni zadruge. Ne bih da komentirao izlicitirane cijene zakupa i plaćanje zakupljene državne zemlje«, kaže Mijić.

Na posljedice koje će suša, manji prinosi i samim tim sve više cijene ratarskih kultura ostaviti na stočarstvo upozorava i Centralna asocijacija proizvođača mlijeka Vojvodine. U toj udruzi proizvođača upozoravaju da će bez pomoći ponovno biti nestašice mlijeka. »Naš prijedlog je da se hitno iz Republičkih robnih rezervi omogući kupovina osnovnih komponenti za proizvodnju mlijeka – soje, kukuruza, stočnog brašna prema broju grla i količini proizvedenog mlijeka ili da se uvede paritet za kilogram mlijeka, dva kilograma koncentrata za visoko mliječne krave. Također smatramo da je neophodna uredba o minimalnoj proizvođačkoj cijeni mlijeka i uredba koja će omogućiti da se farmerima odobri grejs period od 12

mjeseci na sve kratkoročne i dugoročne kredite. Tražimo i da država sve obveze koje ima prema farmerima isplati do 15. kolovoza, a da se premija za mlijeko s pet dinara poveća na 10 dinara po litri. Lokane samouprave u suradnji s državnim tijelima trebaju donijeti uredbu o neplaćanju zakupa državne zemlje za sjetvenu 2012./2013. godinu. Ove mjere donekle bi ublažile posljedice rasta cijena stočne hrane i možda bi uz tu pomoć preživjeli narednu godinu. Podsjetit ću vas na 2003./2004. godinu kada je cijena mlijeka bila 10 dinara, a kilogram kukuruza je koštao 12 dinara. Tada je stočni fond smanjen za 400.000 grla, a mnoga gazdinstva su propala«, kaže Sanja Bugarski, predsjednica Centralne asocijacije proizvođača mlijeka Vojvodine i vlasnica farme krava u Kuli. Na informaciju da su neke mljekare povećale otkupnu cijenu za 1,5 dinara po litri Sanja Bugarski odgovara da je to povećanje od tek 3,5 odsto. »To je beznačajno povećanje i u situaciji kada je hrana skuplja 50 posto ne znači

Sanja Bugarski

ništa. Međutim, nije ovo samo problem proizvođača i mljekara već je prije svega problem države koja treba prva reagirati u ovakvoj situaciji. Ali sve ovo je već viđeno. Srbija je s 1,5 milijuna krava uspjela pasti na nešto manje od 500.000 i već nekoliko puta ostati bez mlijeka. Stočnom fondu koji je uništen potrebno je tri godine mukotrpog rada da bi se obnovio. Kada uništimo naš stočni fond onda se neko sjeti da uveze junice, a tuđi škart mi farmeri ili poreski obveznici plaćamo 2.300 eura«, kaže Bugarski.

Zlata Vasiljević

Uništen stočni fond

»Srbija je s 1,5 milijuna krava uspjela pasti na nešto manje od 500.000 i već nekoliko puta ostati bez mlijeka. Stočnom fondu koji je uništen potrebno je tri godine mukotrpog rada da bi se obnovio. Kada uništimo naš stočni fond onda se netko sjeti da uveze junice, a tuđi škart mi farmeri ili poreski obveznici plaćamo 2.300 eura«, kaže Sanja Bugarski, predsjednica Centralne asocijacije proizvođača mlijeka Vojvodine.

Stradala repa

EKOLOŠKA PROIZVODNJA – PUT ZA BUDUĆNOST (I. DIO)

Potražnja u porastu – proizvodnja premala

Ukoliko zemlju želimo sačuvati za buduće naraštaje, a buduće naraštaje od brojnih bolesti današnjice, ekološka proizvodnja je nužnost

Priredio: Ivan Andrašić

Posljednjom radionicom, organiziranom na malom eko-gospodarstvu obitelji *Jazbec* u Ivanovcu, Republika Hrvatska, okončan je projekt prekogranične suradnje »Tradicija za budućnost – ruralni turizam bez granica«, financiran iz IPA fonda. Podsjetimo, dva osnovna cilja projekta su razvijanje turizma između dvije regije, Bačke i Baranje i poticanje i razvoj tradicionalnih načina proizvodnje u poljoprivredi i u zanatstvu. Zbog neinformiranosti proizvođača ekološka proizvodnja i u Srbiji i u Hrvatskoj tek je u začetku, iako bi uz malo preinaka i uvođenja kontrole ratari lako mogli dobiti pravo na označavanje svojih proizvoda eko markicama. Površine na kojima se biljke uzgajaju ekološki vrlo su male, preciznije rečeno zanemarive su. U Srbiji dosežu tek 0,3 a u Hrvatskoj 1,29 postotaka ukupnih poljoprivrednih površina. Ukoliko te cifre usporedimo s udjelom ekoloških površina u državama članicama Europske Unije, koji se kreće do 10 postotaka, razlika je drastična.

EKOLOŠKA PROIZVODNJA

Potražnja za ekološkim proizvodima i u Srbiji i u Hrvatskoj u stalnom je porastu, posebice kod urbanog stanovništva i turista. Osnovna je svrha ekološke proizvodnje zaštita zdravlja i života ljudi, zaštita prirode i okoliša, te zaštita potrošača. Kao takva definirana je i zakonima država i međunarodnim pravnim aktima, te prolazi kroz određenu proceduru i ispitivanja prije nego dobije takvu oznaku. Ekološka procedura omogućava održivo gospodarenje svim prirodnim

resursima. Ovakva proizvodnja čuva plodnost tla, floru i faunu, vode i atmosferu, odnosno zabranjuje primjenu kemijskih agrocida, umjetnih mineralnih gnojiva i drugih agrokemikalija. Tako se omogućava vraćanje ravnoteže u prirodu i na najbolji način se čuva prirodna biološka raznolikost. Ekološka proizvodnja tako potiče razvoj

no definiran popis dozvoljenih proizvoda koji se mogu staviti u u tih 5 posto, a propisan je od strane Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Ekološki proizvod mora imati sve sastojke navedene na etiketi. Ekološki proizvod, biološki proizvod i organski proizvod zapravo su sinonimi. Prvi naziv službeni je u Hrvatskoj, drugi

ORGANSKO-BIOLOŠKO RATARSTVO I POVRTLARSTVO

U eko-poljoprivredi postoji nekoliko pravaca koji slijede vlastita pravila uzgoja. Zajedničko im je da ne koriste tretirano sjeme, mineralna gnojiva i kemijska sredstva kod zaštite bilja. Biološko-dinamička po-

U Srbiji se na 0,3 posto poljoprivrednog zemljišta ekološki uzgajaju biljke

ruralnih područja i omogućava razvoj malih obiteljskih gospodarstava, a povezujući poljoprivredne, turističke i zanatske aktivnosti znatno doprinosi i razvoju eko turizma i eko sela. Ekoproizvod je proizvod s 95 ili više postotaka ekoloških sastojaka. Preostalih 5 posto ostavlja se za slučaj onečišćenja iz atmosfere, poput kiselih kiša ili pesticida donesenih vjetrom sa susjednog imanja i slično. Tako je u Hrvatskoj toč-

se često koristi u Njemačkoj, dok je treći naziv međunarodni. Stvarni ekološki proizvod označen je »znakom ekološkog proizvoda«. Na tržištu je često u uporabi termin »zdrava hrana«. Pojam zdrava hrana predstavlja nepravilan izbor riječi, jer prema Pravilniku o zdravstvenoj ispravnosti namirnica svi prehrambeni proizvodi na tržištu moraju biti zdravi, u suprotnom, ne smiju biti dostupni potrošaču.

ljoprivreda je najstariji pravac koji se temelji na antropozofskim postavkama. Za njega je karakterističan uzgoj sukladno mjesecevim mijenama, položaju sunca i mjeseca i slično, a u biodinamici polje je jedan zatvoreni sustav.

Organsko-biološko ratarstvo i povrtlarstvo od 1971. godine promovira udruženje »Bioland«, a koristi se na manjim površinama, najviše za osobne potrebe. Amiška poljoprivreda je

najstariji oblik eko poljoprivrede, koji se počeo primjenjivati prije 400 godina u Francuskoj, a potom u Švicarskoj. Amiši su bili najnapredniji farmeri u 17. i 18. stoljeću u Europi. Danas najaktivnije djeluju u SAD-u, u savezima država Wisconsin i Pensilvanija. Amiši čak ne upotrebljavaju nikakvu mehanizaciju, već zemlju obrađuju isključivo ručno i uz pomoć stoke. Održivu poljoprivredu karakterizira skupni uzgoj ratarstva i stočarstva. U Hrvatskoj je najzastupljenija konvencionalna proizvodnja, koju odlikuje uporaba mineralnih gnojiva, kemijskih agrocida i tretiranog sjemena. Ukoliko bi se netko s konvencionalne želio preba-

drijetlom iz Sjeverne Amerike, a u Europu ga je 1493. godine prenio Kolumbo. Iz Europe se poslije proširio na Bliski istok, Aziju i cijeli svijet. U uzgoju žitarica kukuruz u svjetskim razmjerima zauzima drugo mjesto, odmah iza riže, a ispred pšenice. Kukuruzna krupica najčešće se upotrebljava u pripremi palente ili žganaca, a kukuruzno brašno za pripremu kruha u kombinaciji s drugim brašnima. Finiji kukuruzni škrob upotrebljava se za ugušćivanje finih slanih i slatkih umaka te kod pripreme slastica. Pšenica je drevna žitarica, za koju se smatra da potječe iz jugozapadne Azije, a najstariji arheološki nalazi o uzgoju dolaze iz Turske. Počela se

krupnik, prije uporabe se ljušti, a zbog njegove lupine zrno je vrlo otporno i ne zahtijeva umjetna gnojiva niti insekticide, te je zbog ekološkog uzgoja sve traženiji. Probavljiviji je i ukusniji od obične pšenice, tako da je dobar za prehranu bolesnika, rekonvalescenta, djece i starijih osoba. Ova vrsta pšenice u Srbiji i Hrvatskoj vrlo se rijetko susreće. Ječam zauzima peto mjesto u svjetskoj proizvodnji žitarica. Potječe iz Etiopije i jugoistočne Azije gdje se uzgajao prije 10.000 godina. U srednjem vijeku, kada je pšenica bila vrlo skupa, mnogi su Europljani pripremali kruh od ječma i raži. Zbog bogatog sadržaja hranjivih tvari i povoljnog djelovanja

rati sa žitaricama, jer se na taj način povećava njihova iskoristivost. Soja smanjuje ljepljivost krvnih pločica, a pretpostavlja se da je razlog tome što je dobar izvor omega-3 masnih kiselina, koje sprječavaju začepljenje krvnih žila, te inhibitora prostaglina. Zob je biljka čije podrijetlo nije ustanovljeno ni do danas. U srednjem vijeku zob je bila glavna prehrambena namirnica sjevernih naroda. Zob je danas, nepravedno, poznatija kao žitarica za prehranu stoke, osobito konja, nego što je zastupljena u ljudskoj prehrani. Raž je žitarica izgledom slična pšenici, ali su joj zrna dulja i tanja, a boja varira od žućkasto smeđe do sivkasto zelene. Nakon pšenice, raž je najvažnija žitarica. Smatra se da potječe iz Turske ili Afganistana, gdje još uvijek raste u divljini, a dugo je bila smatrana korovom i stočnom hranom. Po morfološkoj građi i biološkim svojstvima najbližnja je pšenici. Relativno je mala količina glutena u raži, tako da je kruh koji se radi isključivo od raženog brašna izuzetno gust i tvrd, te ga treba kombinirati s pšeničnim ili nekim drugim brašnom. Budući da nemaju vanjski zaštitni sloj, raž i pšenica su jedine dvije žitarice koje se mogu koristiti bez ikakve prerade. Raženo brašno se često koristi u smjesama brašna za integralni kruh, kao dodatak pšeničnom i kukuruznom kruhu. Ono takvom kruhu podiže hranjivu vrijednost. Ovo brašno odlikuje se višim sadržajem kalcija, željeza, te bjelancevinama veće prehrambene vrijednosti u odnosu na pšenično brašno. Ražene klice lako su probavljive, a zbog bogatog sadržaja vitamina i minerala preporučuju se anemičnim osobama, rekonvalescentima i djeci. Ovo su samo osnovni podaci o kvaliteti i zdravstvenim odlikama ekološki uzgojenih žitarica, a sam po sebi nameće se zaključak da, ukoliko želimo Zemlju sačuvati za buduće naraštaje, a buduće naraštaje od brojnih bolesti današnjice, ekološka proizvodnja je nužnost.

Najčešće kulture u ekološkom uzgoju su kukuruz, pšenica, pir, ječam, raž, zob i soja

citi na ekoproizvodnju prvo se mora obratiti nadzornoj postaji, ovlaštenom tijelu od MPRRR, koje će nakon pregleda zemlje odrediti duljinu prijelaznog razdoblja u kojem bi zemlju trebalo očistiti od tragova konvencionalne proizvodnje. U vrijeme prijelaznog razdoblja uzgoja na deklaraciji proizvoda ne smije se koristiti eko-znak. Najčešće kulture u ekološkom uzgoju su kukuruz, pšenica, pir, ječam, raž, zob i soja. Kukuruz je po-

uzgajati 7000 godina prije Krista. U obliku kruha i tjestenine prehranjuje više ljudi nego bilo koja druga žitarica. Pšenično se zrno sastoji od tri dijela – ljuske, središnjeg dijela, odnosno endosperma i klice. Upravo od tih dijelova dobivaju se svi cjeloviti proizvodi od pšenice poput mekinja, klica i pahuljica. Kruh, tjestenine, peciva, krekeri, kolači i drugo samo su neki od proizvoda koji se prave od sjemena ove biljke. Pir, odnosno

na zdravlje preporučuje se što češće konzumirati ječam kao cjelovitu žitaricu, juhu ili kao napitak. Soja je jedina biljna namirnica koja sadrži sve esencijalne aminokiseline, bez kojih organizam ne može funkcionirati. Stari Kinezi tisućama su godina prije Krista ovu biljku nazivali hranom i lijekom, svrstavajući je u red svetih biljaka. Sojine su bjelancevine odlične kvalitete, ali ih je, kao i ostale mahunarke, najbolje kombini-

NADEŽDA PEŠIĆ MLINKO, VODITELJICA KONTROLE KVALITETE

Certificirani proizvod dobiva dodanu vrijednost

*Registriranje geografskog podrijetla * Certifikat garantira
vjerodostojnost izvornosti * Razvijanje organske proizvodnje*

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Magistra *Nadežda Pešić Mlinko* je voditeljica kontrole kvalitete u Organic Control System – prvoj domaćoj kontrolnoj organizaciji koja se bavi kontrolom i certifikacijom organske proizvodnje u skladu s nacionalnim standardom o organskoj proizvodnji Republike Srbije. Također, u suradnji s europartnerima ova tvrtka omogućuje svakom domaćem proizvođaču organskih proizvoda certificiranje u skladu s regulativom Europske Unije, američkim ili japanskim standardima, bez čega nije moguć plasman na navedena tržišta, a od ove godine i certifikaciju proizvoda s geografskim podrijetlom.

HR: S obzirom da je Organic Control System od 2012. godine otvorio mogućnost pribavljanja certifikata za proizvode s geografskim podrijetlom, započnimo razgovor upravo s ovom, za mnoge još uvijek malo poznatom materijom. Što su glavne odrednice ovih proizvoda?

Dobivanjem ovlaštenja od strane Ministarstva poljoprivrede stekli smo akreditaciju i pravo za bavljenjem izdavanja certifikata za proizvode s geografskim podrijetlom. Radi se o proizvodima koji potječu isključivo iz jedne određene regije, koja je strogo definirana i samo specifičnost određenog proizvoda (vrsta, okus, priprema, pakiranje i sl.) uslijed toga posjeduje specifične odlike i izdvaja se od drugih sličnih proizvoda

na tržištu. Kada se jedan takav proizvod registrira sa svojim geografskim podrijetlom i certifikira kao takav, onda se on može proizvoditi samo na jednom mjestu na svijetu.

HR: Možete li nam to ilustrirati na primjeru nekog vojvođanskog proizvoda?

Svi znamo za Futoški kupus, termin koji se jako često spominje i mnogi misle kako kisele baš taj kupus, a postoji jedna veoma bitna razlika, jer je sjeme koje se kupuje u poljoprivrednim ljekarnama sjeme hibrida. Osnovna odlika ovog Futoškog kupusa, koji će se certificirati kao proizvod s geografskim podrijetlom, jest da se i njegovo sjeme, kao poseban autohtoni varijetet, proizvodi isključivo u ataru sela Futoga, kao sama biljka, i konačno, isključivo se tamo kiselu kao izvorni proizvod. Mi trenutačno sprovodimo postupak certifikacije ovoga vojvođanskog kupusa i kada se on privede kraju, dobit će registriranu specifičnost temeljem koje će samo kupus proizvođača iz ove regije moći nositi zaštićeni naziv Futoški kupus, nosit će svoju oznaku i markicu i kao takav, već prepoznat kod potrošača, imat će još bolju prohodnost na zahtjevnom inozemnom tržištu.

HR: Koliko proizvoda u Srbiji trenutačno posjeduje oznaku certificiranog geografskog podrijetla?

Kod nas trenutačno postoji preko četrdesetak registriranih proizvoda s određenim geografskim

skim oznakama koji čekaju na certifikaciju ili tek trebaju ući u postupak certifikacije, poput primjerice Leskovačkog ajvara, duhan čvaraka i malina, koji su tipični za područje Arilja. Što se tiče vojvođanskih prostora, imam informaciju kako je bermet, vrsta aromatiziranog vina čija se vinova loza odgaja u regiji Srijemskih Karlovaca, prijavljen za registriranje i sjevernije od ove regije trenutačno nema prijavljenih proizvoda.

HR: Znači li to kako subotički atar i okolica nemaju adekvatni kvalitetni proizvod koji bi mogao konkurirati sa svojim geografskim podrijetlom?

Nažalost, trenutačno nema prijavljenog proizvoda iz naše regije, ali bi u budućnosti to mogla biti možda Horgoška začinska paprika. No, prije svega, bilo koji proizvod prvo mora proći postupak registracije imena koje se odnosi na geografsko podrijetlo i oznaku, i zakonski

se zaštititi pri Zavodu za intelektualnu svojinu. Nakon provedbe ovoga postupka država registrira i priznaje postojanje nekoga naziva temeljem koga se kasnije mogu provoditi potrebne daljnje radnje za dobivanje željenog certifikata koji garantira vjerodostojnost izvornosti pojedinog proizvoda. U pitanje je opsežan, višegodišnji proces kroz koji je Futoški kupus već dijelom prošao.

HR: Je li postupak registracije i buduće certifikacije određenog proizvoda individualne prirode ili za njega može konkurirati više proizvođača?

Jako je teško ovaj postupak provesti kao individualni proizvođač, pa je neophodna dobra organiziranost određene skupine proizvođača koja treba definirati sam postupak proizvodnje iz kojega se potom izrađuje elaborat i specifikacija datog proizvoda. Ovim putem svoje-

vrsnog konsenzusa određenih proizvođača službeno se potvrđuje način proizvodnje i on se ubuduće, ukoliko želi nositi pojedino zaštićeno ime, mora isključivo na ovaj način proizvoditi.

HR: Gdje je u cijeloj priči Organic Control System i u čemu se ogleda vaša stručna uloga?

Kada se izvrši registriranje i proizvođači dobiju status ovlaštenog korisnika tog proizvoda, naša je uloga provođenje kontrole da li svaki pojedinačni proizvođač iz grupe doista vrši proizvodnju u skladu s izrađenim elaboratom, odnosno u skladu sa specifikacijom proizvoda. Dakle, isprva moramo proučiti određeni elaborat, potom provesti kontrolu svakog navedenog proizvođača i izdavanjem certifikata potvrdimo kako se proces proizvodnje ostvaruje u skladu s navedenim, utvrđenim načelima. Konkretno govoreći, kontroliramo podrijetlo sjemena, što je u ovom slučaju izuzetno važno, potom proizvodnju rasada, agrotehničke mjere tijekom proizvodnog procesa i konačno sam postupak prerađivanja. Ono što daje specifičnost kontroli ove vrste proizvodnje je činjenica kako uvijek postoji i senzorna analiza, točnije sagledavanje organoleptičkih karakteristika određenog proizvoda (okus, miris, boja, veličina i sl.). Proizvođači sami formiraju komisiju, jer oni, na koncu, najbolje znaju kako taj proizvod mora izgledati, a mi smo u toj komisiji promatrači i naš posao je imati dokaz da su oni sproveli senzornu analizu i evidentirali ga. Bez urađene senzorne analize, koja potvrđuje sklad s potrebnim specifičnostima i osobinama, nije moguće konkurirati za oznaku geografskog podrijetla.

HR: Koliko traje postupak izdavanja vašeg certifikata?

Postupak je vezan za cjelokupno trajanje proizvodnje, što na primjeru Futoškog kupusa traje od travnja do negdje konca listopada, kada se dovršava pro-

ces prerade i stječu uvjeti za dobivanje certifikata.

HR: Kada dobije certifikat koji potvrđuje provedbu svih potrebnih, navedenih radnji, što to praktično znači za određeni proizvod?

Certificirani proizvod dobiva određenu dodanu vrijednost, posjeduje identitet i vjerodostojan dokaz o kontroliranoj kvaliteti. Također, ovim postupkom se potvrđuje i lokalitet određenog proizvoda, što pruža mogućnost prepoznatljivosti koja je iznimno važna kod potencijalnih konzumenata. Ponajviše onima iz dijaspore, jer oni imaju emotivnu crtu povezanosti s rodnim krajem, a samim tim i s proizvodima koji, dokazano, potječu iz njega.

HR: Što dobivanje certifikata za pojedini proizvod može u širem kontekstu značiti za određenu regiju iz koje on potječe?

Dobivanje certifikata otvara mogućnost širenja daljnjeg marketinga i kvalitetnije promocije regije koja posjeduje proizvod zaštićenog geografskog podrijetla. Na već spomenutom primjeru Horgoške paprike mogao bi se cijeli taj kraj dodatno promovirati potičući, organiziranjem određenih tematskih manifestacija, i dodatni razvoj turističke djelatnosti.

HR: Postoji li suradnja sa susjednom Hrvatskom po pitanju zajedničkih poslova u sferama poslova kontrole geografskog podrijetla?

U smislu certifikacije geografskog podrijetla za sada ne, ali imamo jako lijepu suradnju po pitanju organske proizvodnje koja je mnogo više razvijena, zakonski regulirana u skladu sa svjetskim i europskim standardima i ima znatno više proizvođača koji se bave ovim načinom odgajivanja svojih dobara. Organic Control Sistem vrši kontrolu i certifikaciju organske proizvodnje u skladu s regulativom Europske Unije kod jedne grupe dobro organiziranih proizvođača jabuka u Hrvatskoj u okoli-

ci Nize (Koška). Suradnja je započela putem jednog lijepog projekta, a osim plantaža jabuka, ova skupina malih, individualnih proizvođača se bavi uzgojem kupina i pravljenjem izvrsnog kupinovog vina, krušaka, dunja, šljiva i marelica.

HR: Što točno definira organsku proizvodnju i na koji način je diferencira od klasične konvencionalne proizvodnje?

Osnovni protokol u organskoj proizvodnji je da se sama proizvodnja vrši u skladu sa standardom ili regulativom kojom proizvođač želi biti certificiran. Točno postoji navedeno što se u organskoj proizvodnji smije, a što se ne smije koristiti. Velika je zablude i pogrešno tumačenje kako se u organskoj proizvodnji ne smije ništa koristiti u zaštiti bilja ili da se prilikom gnojenja zemlje smije koristiti samo stajnjak ili da se životinje ne smiju liječiti. Organska proizvodnja nikako neće dozvoliti da jedan rod propadne ili životinja uginu, ali postoji striktni protokoli na koji način se vrši proizvodnja i što se može upotrebljavati. Suština se ogleda u korištenju takvih preparata koji neće škoditi životnoj sredini i proizvođaču, te konačno potrošačima koji će konzumirati tako odgajeni proizvod.

HR: Postoji li zloupotreba uporabe termina organska proizvodnja od strane proizvođača, jer je poznato kako su organski proizvodi znatno skuplji?

Postoji nekoliko oblika zlouporabe s kojima se susrećemo u našem poslu. Primjerice, određeni se proizvođači pojavljuju na tržnicama i prodaju svoju robu na mjestima rezerviranim za proizvođače organskih proizvoda, jer su u svom kraju poznati da se bave organskom proizvodnjom a da za svoju robu nemaju validan certifikat ili se jednostavno pojave preprodavači koji, istina, kupe jedan manji dio proizvoda organskog podrijetla i uključuju ga u veći dio svoje ponude

koja je, pak, proizvedena na konvencionalan način. S druge strane imamo i slučajeve kada su proizvođači koji su uključeni u organsku proizvodnju i imaju ugovor s kontrolnom organizacijom ipak koriste proizvode koji nisu dozvoljeni u organskoj proizvodnji. Sve se to može naknadno otkriti putem kemijskih analiza i zbilja nema smisla time se baviti ukoliko se netko stvarno želi baviti organskom proizvodnjom, jer se svaka prijevara vrlo brzo otkrije i postoje uhodani sustavi za utvrđivanje vjerodostojnosti svih proizvoda koji konkuriraju za etiketu organskog podrijetla.

HR: U kojoj mjeri se na našim prostorima ogleda odnos proizvodnje organskih i konvencionalnih proizvoda?

Organska proizvodnja je kod nas još uvijek u razvoju i zbilja je minimalno zastupljena u odnosu na klasičnu, tzv. konvencionalnu proizvodnju, ali se postupno razvija i sve je više proizvođača koji žele prijeći (konvenirati) na organsku proizvodnju. No, tako je to i drugdje, a prijerice neki ideal Europske Unije je 3 posto od ukupnog zemljišta, na kojem bi se vršila organska proizvodnja. U tom smislu najzastupljenija organska proizvodnja je u Austriji, na njenim pašnjacima, kao što je u svjetskim razmjerama to, na isti način, Australija koja ima već dugu tradiciju biljne i stočarske organske proizvodnje.

HR: Razvija se li svijest o potrebi širenja organske proizvodnje u Subotici i njenoj okolini, regiji u kojoj se nalazi i sjedište Organic Control Sistema?

Svakako da postoji tendencija porasta i izuzetno mi je drago da u Subotici počinje plasman organskih proizvoda (svježe povrće) u vrtićima Naše radosti, jer djeci od malena treba usadivati svijest o organski uzgojenoj hrani i razbiti razna predrasuda o njenoj egzotičnosti. Djeca trebaju odrastati uz organski proizvedenu hranu i tretirati je kao nešto prirodno.

MANIFESTACIJA HRVATA BUNJEVACA DUGA 78 GODINA

»Dužionica« u znak zahvale Bogu

Stoljetni obiteljski običaj zahvale Bogu za obavljenju žetvu prerastao je u crkvenu i kulturnu manifestaciju hrvatskog naroda u ovom dijelu Bačke. Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo »Vladimir Nazor« Dužionicu proslavlja kao jednu od najvažnijih manifestacija s ciljem očuvanja tradicije i običaja koji učvršćuju identitet hrvatskoga naroda u Somboru, somborskim selima i salašima, kazala je bandašica Lidija Firanj predajući kruh gradonačelniku Nemanji Deliću

Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo »Vladimir Nazor« organiziralo je u nedjelju, 29. srpnja, tradicionalnu manifestaciju – Dužionicu, kojom se proslavlja završetak ovogodišnje žetve i zahvaljuje Bogu za novi kruh. Proslava je počela dan ranije prigodnim programom na kome su se predstavili gosti iz Hrvatske i domaćini. Čast da ove godine budu bandaš i bandašica imali su Lidija Firanj iz Nenadića i Tomislav Firanj iz Obzira. Oni su iz crkve ponijeli krunu ispletenu od žita i posvećen kruh koji je bandašica predala gradonačelniku Sombora.

HKUD »Vladimir Nazor« ove je godine organizirao proslavu 78. po redu Dužionice. Toliko je u Somboru duga tradicija javnog obilježavanja ovog običaja Hrvata Bunjevaca. Za ovogodišnju Dužionicu folklorna, pjevačka i literarna sekcija pripremile su dio svog programa. Starija folklorna grupa izvela je splet bunjevačkih plesova i plesove iz Banata, mlađa folklorna grupa splet bunjevačkih

plesova, članovi literarne sekcije govorili su svoje stihove, a pjevačka grupa otpjevala je stare bunjevačke pjesme, koje će se naći i na audio snimci koja je u pripremi. Program su uveličali gosti, članovi KUD-a »Prigorski pajdaši« iz Donje Glavnice. Ovo društvo osnovano je 2010. godine i nastavilo je tradiciju udruge koja je djelovala 70-tih godina prošloga stoljeća. Za gostovanje u Somboru odabrali su nastup tamburaške i plesačke sekcije. Dužionica je vrijeme kada iz tiska pred čitalačku publiku izlazi list HKUD-a »Vladimir Nazor«

»Miroljub«, koji je predstavio urednik Alojzije Firanj.

Obilježavanje Dužionice nastavljeno je u nedjelju okupljanjem sudionika u Hrvatskom domu. Domaćinima i gostima iz Donje Glavnice pridružili su se i gosti iz KUD-ova »Širokopoljac« iz Širokog Polja i »Šokačka grana« iz Osijeka.

KRUH NAŠ SVAGDAŠNJI

Svečana povorka sudionika Dužionice, na čijem su čelu bili najmlađi članovi »Nazora«, prošla je centrom Sombora uz pjesmu i glazbu. U crkvi

Presvetog Trojstva nazočili su svetoj misi na kojoj je zahvaljeno Bogu i posvećen kruh od novog žita. »Hoće li se ikada ostvariti san o svijetu u kome će raspodjela dobara biti prema pravdi i ljubavi. Zar će to zauvijek biti nedostižno? Kada bi ljudi imali više čovječnosti i prave vjere u jednoga zajedničkog Boga koji je otac svih nas, onda bi se i materijalna dobra dijelila tako da bi ih svi ljudi imali više nego dovoljno. Problem svijeta nije u nedostatku kruha i svega drugoga, nego u nepravilnoj raspodjeli. Božjeg blagoslova ima za sve, ali ga jedni imaju previše a drugi ostaju bez njega. Danas, nažalost, živimo u svijetu u kome jedni imaju previše, pa mora biti onih koji nemaju dovoljno. Međutim, mi ne smijemo čekati da oni koji imaju više od danas počnu dijeliti od svoga suviška. Svatko može pomoći. Današnjim se čitanjima posebno ističe kako se radi o ječmenim kruhovima. Oni su bili hrana siromaha, a siromasi su bili svi oni koji su svjesni svoje ovisnosti o Bogu, prihvaćaju

Bandašica i bandaš s predsjednikom HKUD-a »Vladimir Nazor« Matom Matarićem

Sвета миса

svoju ograničenost, te razumiju da nisu dostatni sami sebi. Ljudima s takvom sviješću nije teško podijeliti svoje ječmene kruhove. Ova sveta misa čin je naše zahvale za ovogodišnji dar kruha. Ona je i vapaj Gospodinu da snaga njegovog blagoslova orosi i sve druge usjeve koji podnose žestinu ovogodišnje suše, da uložena sredstva, trud i znoj ne propadnu«, kazao je tijekom svete mise župnik crkve Presvetog Trojstva *Josip Pekanović*. Poslije svete mise proslava Dužionice nastavljena je na Trgu Svetog Trojstva, gdje se plesalo »Bandašicino kolo«.

Posvećeni kruh od novog žita sudionici Dužionice odnijeli su u Županiju, a bandaš i bandašica predali su ga gradonačelniku Sombora *Nemanji Deliću*. »Stoljetni obiteljski običaj zahvale Bogu za obavljenу žetvu prerastao je u crkvenu i kulturnu manifestaciju hrvatskog naroda u ovom dijelu Bačke. Hrvatsko kulturno-umjetničko društvo 'Vladimir Nazor' Dužionicu proslavlja kao jednu od najvažnijih manifestacija s ciljem

očuvanja tradicije i običaja koji učvršćuju identitet hrvatskoga naroda u Somboru, somborskim selima i salašima. Za ovu manifestaciju, kao i za niz drugih u kojima se čuva hrvatska riječ, tradicija, običaji, naše društvo je od predsjednika Republike Hrvatske *Ive Josipovića* dobilo najviše priznanje za udruge izvan domovine – Povelju Republike Hrvatske. Mi mladi znamo samo iz priča naših majki i didova kako se kadgod kosilo, rukovetalo i vršilo žito. I u načinu obavljanja žetve mnogo toga se promijenilo, ali jedno je ostalo isto – molitva i zahvala Bogu za uspješno obavlјenu žetvu, da bi bilo dovoljno kruha, koji je bio i ostao kruh naš svagdašnji. Molim Vas da primite ovaj naš kruh od novog žita i da ga simbolički podijelite sa svim građanima Sombora«, kazala je Lidija Firanj, ovogodišnja bandašica, predajući kruh gradonačelniku Sombora *Nemanji Deliću*. »Dužionica slavi i njeguje vrijednosti koje su nam svima na ovim prostorima zajedničke. Dužionica

slavi odnose među ljudima, rad, rezultate toga rada i slavi zahvalnost prirodi i Bogu za ono što nam pruža. Ako budemo vrijedno radili, moći ćemo očekivati progres i rezultate svoga rada. Ne tražimo ništa tuđe, već da u miru, blagostanju i dobrim odnosima, kao svoj na svome, radimo i pristojno živimo od svoga rada«, kazao je, primajući kruh, gradonačelnik *Nemanja Delić*.

ČUVARI TRADICIJE

Proslavi 78. po redu Dužionice prisustvovala je i *Vesna Njikoš Pečkaj*, konzulica savjetnica u Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Subotici. »Čuvanje tradicije Hrvata Bunjevaca u Somboru, dugo 78 godina, veliko je bogatstvo, veliki praznik. Ja bih to nazvala ne samo tradicijom, već i kulturom jednog naroda i nadam se,

budući da svake godine vidim sve više mladih, da će i mlade generacije očuvati tu prekrasnu tradiciju za budućnost«, kazala je konzulica savjetnica. Proslavi Dužionice nazočio je i predsjednik DSHV-a i republički zastupnik *Petar Kuntić*, *Siniša Lazić*, predsjednik Skupštine grada Sombora. *Vera Erl*, predsjednica Udruge »Šokačka grana« iz Osijeka, redovito je gošća na somborskoj Dužionici. »Naše udruge suradnju su uspostavile 2006. godine i od tada smo redoviti gosti na Dužionici. Rado dolazimo jer je to jedna tradicijska kultura koja se posebno njeguje u Vojvodini, to je svetkovina kruha, našeg blaga, ruva, i mislim da je to vrijednost koju treba sačuvati za budućnost«, kazala je gošća iz Osijeka. Predsjednik HKUD-a »Vladimir Nazor« *Mata Matarić* nije krio zadovoljstvo zbog velikog broja mladih sudionika Dužionice. »Mladi su garancija da 'Vladimir Nazor' ima lijepu perspektivu. Nama je posebno drago što smo ugostili prijatelje iz Republike Hrvatske, goste iz drugih dijelova Vojvodine, Bosne i Hercegovine, čelnike Grada Sombora, što znači da smo cijenjeni i kao domaćini«, kazao je Matarić.

Proslava Dužionice završena je u Hrvatskom domu svečanim ručkom za sudionike uz neizbježne tamburaše i kolo.

Zlata Vasiljević

Sudionici Dužionice

Rat rođaka za Srijem i Dalmaciju

Piše: dr. Zsombor Szabó

U prošlom nastavku ovog feljtona, pišući o Franka Villi, pisali smo i o tome kako razvoj jednog naselja ili oblasti zavisi od trajnih političkih prilika i od stabilnosti i sigurnosti trgovačkih putova. U slučaju Srijema to se dogodilo tek polovicom XIII. stoljeća. U XII. stoljeću odigrava se dugotrajni rat s kratkim ili dužim prekidima od 1127. do 1186. godine između Bizanta i Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva za posjedovanje Srijema i Dalmacije. Propast 1018. godine Samuilovog Bugarskog Carstva i jačanje Ugarske dovelo je do direktnog rata između Bizanta i Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva za bugarske teritorije na Balkanu i uopće za prevlast na Balkanu.

ROĐAČKI RATOWI ZA BALKANSKI POLUOTOK

Napad na Bizant 1127. godine započeo je *Kolomanov* (Kálmán) sin, hrvatsko-ugarski kralj *Stjepan II.* (II. István). On je bio unuk *Gejze I.* (I. Géza), rođenog brata sv. *Ladislava* (László) čija je kćer *Eirine* bila udana za tadašnjeg bizantskog cara *Alekseja Komnena I.* Ovaj rat je okončan mirom sklopljenim u Braničevu (mađ. Barancs) pokraj Dunava. Nasljednik Stjepana drugog bio je drugi unuk *Gejze I.*, *Bela II.* »sljepi«, koji je tada bio maloljetan, i umjesto njega vladali su *Jelena* (Ilona), kćer velikog raškog župana, i njen brat *Beloš*. Za hrvatsko-ugarskog kralja okrunjen je 1131. godine. On je vladao 10 godina i pri kraju svoje vladavine »odao se vinu, i pijan je ispunjavao sve zahtjeve, koje kasnije nije mogao povući« – piše jedna kronika, ali on bar nije ratovao s Bizantom. Nasledio ga je

Manuel Komnen sa ženom

1141. godine (opet maloljetni) sin *Gejza II.*, umjesto koga je (opet) vladala majka *Jelena* i njen brat *Beloš*.

I u Bizantu su se dogodile promjene 1143. godine – *Manuel Komnen*, sin *Alekseja* i unuk *Ladislava*, postaje novi bizantski car. On je bio vrlo ambiciozan i željeo je obnoviti nekadašnje Rimsko Carstvo i osigurati hegemoniju na Mediteranu. Sredinom XII. stoljeća u Europi su nastale dvije suprotstavljene koalicije. Na jednoj strani su bili Bizant, Njemačko Carstvo i Venecija, a na drugoj strani Sicilijansko Normansko Kraljevstvo, Francuska i papa. Hrvatsko-ugarski kralj je zbog interesa u Dalmaciji stupio u savez sa sicilijanskim kraljem *Rogerom II.* Naravno, nisu izostali ni ratni pohodi. Između 1149. i 1155. godine pet puta je izbio rat na bizantskoj »fronti« da bi *Gejza II.* pomogao svojim normanskim i raškim (srpskim) saveznicima. Naime, 1149. godine Raščani su se pobunili protiv Bizanta i ugarske su trupe odmah pohitala u pomoć velikom raškom županu.

Po svemu sudeći, u ovom pohodu ključnu ulogu su imali kraljica *Jelena* i *Beloš* ban.

Iduće godine opet se ratuje, ali je veliki župan ponovno priznao bizantsku vlast poslije *Manuelove* pobjede. Na prekretnici između 1150.-51. godine sada *Manuel* napada, da bi kaznio Hrvatsku-Ugarsku Kraljevinu. Bizantski vojnici su spalili i opljačkali Srijem, zauzeli su Zemun, a napadali su i južni Banat. *Gejza II.* je pobijedio dio bizantske vojske u Banatu, ali nijedan od vladara nije želio nastaviti iscrpljujući rat. *Gejza II.* je 1154. godine sam napao Bizant. Sljedeće godine nije izostao uobičajeni bizantski kontranapad, čiji je rezultat bio mir sklopljen 1155. godine u trajanju od pet godina.

BIZANTSKA LOGIKA NA DJELU

Iz dosadašnjih, vrlo sažeto napisanih povijesnih događaja čitalac može steći dojam kao da »gleda neku sapunicu, poput Dinastije, ali iz XII. stoljeća«,

Fridrih Barbarosa sa sinovima. Minijatura s konca XII. stoljeća

ali tu nije kraj priče. *Manuel Komnen*, nakon sklopljenog mira 1155. godine, iduće 1156. godine nudi njemačkom caru *Fridrihu Barbarosi* da zajednički pokrenu vojnu akciju protiv Hrvatsko-Ugarskog Kraljevstva. Na kraju ovaj »prijedlog« *Barbarosa* nije prihvatio, jer mu se nije svidao plan da njegov saveznik u Karpatskom basenu stekne veći utjecaj, jer je i on imao planove zauzeti taj prostor, pošto se i on želio širiti prema istoku. Kako bi preduhitrio *Manuela*, *Gejza* nakon isteka roka primirja 1161. godine ponovno sklapa mir s Bizantom u trajanju od pet godina. A svog drugorođenog sina *Belu* postavlja za hercega Dalmacije i Hrvatske. Herceg obnaša vlast u Hrvatskoj, a kralj u Ugarskoj. Sljedeće 1162. godine ugarsko-hrvatski kralj umire, njegov nasljednik treba biti prvorodeni sin *Stjepan III.* (III. István), ali *Manuel Komnen* ima druge planove i »serijal Dinastija XII. stoljeća na Balkanu« se nastavlja u sljedećem broju Hrvatske riječi.

Velik zaokret u poljodilstvu

Po pustare rodna njiva

U sridini druge polovice XIX. vika nasto je velik zaokret u poljodilskom gospodarenju. U povisnim dešavanjima koji se nisu desili odjedared već razvučeno, njima skoro i ne mož odredit tačan datum kad se trevalo, zato sam ovom zaokretu za početak uzo 16. XI. 1869. g. Te godine je Subatica povezana u mrižu gvozdeni putova, iz Segedina je priko Horgoša prvi put došo ajzliban (vlak) na varošku genciju (željezničku postaju). Ova godina je i za našu varoš povisno važna jel su se vrimenom u njoj ukrižavali gvozdeni putovi zapad-istok/sjever-jug na jugoistoku sridnje Europe. Vrimenom je priko naše varoši napravljena i najkraća veza gvozdenim putovima Crno more-Atlantik i Baltičko more-Egejsko more.

Zemljovidni položaj i gvozdeni putovi pomogli su poljodilcima iz našeg atara da po dobroj cini prodadu suvišnu porteku (robu), osobito žito i živ ali još više ugojen josag. Odaleg su ga friško, za desetak sati, i cigurno odneli u Peštu, Beč i druge usputne gradove. U dosta ti mista bile su velike dernice (klaonice) i mlinovi u kojima su od porte-

ke napravili ranu (hranu, meso i brašno).

Od dobre zarade prodatog suviška raslo je blagostanje poljodilaca, vrimenom su litinu odranjivali na sve većim njivama dobivenim od priorani pustara. Stočari su se počeli okanjivat nomadskog odranjivanja josa-ga i odranjivat ga u stajama, a ratari se okanjivat adeta odmaranja jedne polovice rodne zemlje¹. Kada su skinili rod litine ostavili da se taj dio zaparloži, a posli su ga jopet hasnirali za sijanje litine. Radi plodoređa sa žitom sadili su kuruze koje su poranili sa josagom, a s njego-

vom prodajom unovčili i svoj rad. Ovako gazdovanje je velik iskorak u napridnji gospodarski život poljodilaca jel su osim žita prodali svoju porteku koju su oplimenili, povećali joj cinu – uračunali su i svoj rad. Privatili su do danas poštivan nauk da je u gospodarenju najneunosnije prodavat sirovinu, a najunosnije što više oplimenjen proizvod.

Zaokret u poljodilstvu potaklo je više novi fabrika poljodilski mašina. Od zanatnika su pravili bolje, više i jeptinije poljodilske mašine (sijačice, kosačice, vršalice...) i drugi sernaj (oprema, pomagala). Od oko sridine

XIX. vika vučnim (zaprežnim) sijačicama, i drugim sernajom, potakli su sijanje strni žitarica za kratko vrime i na velikim njivama. Sa njim su najpovoljnijim sklopom (gustoćom) zrna žitarica udvostručili/utrostručili rod naspram sijanja omaškom (ručno). Umisto 3-5 mtc. (mtc = 100 kg.) po lancu (7200 m²) ratari su jedno na drugo (u prosjeku) požnjeli rod od 10 do 15 mtc. po lancu.

Taj prvi iskorak u sve više sijanja strni žitarica, na njivama od desetine pa i stotine lanaca, ne bi bio moguć brez vučne kosačice za strna žita i vršalice tiranjem (pogonom) na jarganj (naprava za pogon koju su okrećali konji) i posli parnom mašinom i saugas-motorom.

Niz poljodilski mašina, usklađenog učinka potako je sijanje žita na njivama od desetak pa i na stotine lanaca, kojeg su za zdravo kratko vrime u najpovoljnijem roku posijali, pokosili i spremili za vršenje.

Sijanjem više žita (pšenice) rad plodoređa sijali su i više drugi žitarica i krme, koje su poranili sa josagom.

Gospodarski ojačani poljodilci su potakli i nagli razvoj naše varoši, jel su plaćali najviše novaca u porciju (porez). Tragovi tog naglog rasta vide se i danas. Napravljena je muzička škula, kazalište, gencija (željeznička stanica), željeznička direkcija posli i štamparija, ranžirna teretna gencija (posli bečke i peštanske najvažnija i najveća u Austro-Ugarskoj), a friško posli nji struja, telefon, telegraf, velik špitalj (bolnica), plinara, tramvaj do Palića, poljodilska škula na Paliću i salašarske i druge škole, Kerska i Senčanska crkva, Kalvarija, flasterovani su važniji sokaci kameninom (žutom ciglom) i dr.

Do 1910. subatički atar išaran je gvozdenim putom u sedam pravaca, pa je i najdaljem salašu najbliža gencija, sa utovarnom rampom za ranjenike (tovljenike), bila na manje od 4-5 km.

SA ROGLJA Odmaranje zemlje¹

Kad su sa zemlje skinili rod litine, puštali su da se zemlja odmara, zaparloži, ostane pod ugarom, nek na njoj raslinje nikne samo od sebe. Na parlog su puštali josag na ispašu, koja je zaparloženu zemlju usput i pоторila. Odmorenou zemlju su uzorali i na nju posijali žito (pšenicu) ili druge žitarice.

Najstariji nauk odmaranja zemlje znamo iz Biblije:

Jahve (Bog prim. A.S.) na Sinajskom brdu Mojsiju je u Žrtvenom obredniku Levitskog zakonika reko: »...Šest godina zasijavaj svoju njivu, šest godina svoj vinograd obrezuj i beri njegov plod. Ali sedme godine neka i zemlja uživa subotni počinak, Jahvinu subotu: svoje njive ne zasijavaj, niti obrezuj svoj vinograda. Što samo od sebe uzraste na tvojoj njivi, nemoj žeti, niti beri grožđe s neobrezane loze. Neke to bude zemlji godina počivanja...« Lev. 25 3-5.

POSTAV U CRVENOM KRIŽU: MATERIJALI I POMAGALA U PRVOJ POMOĆI KROZ DESETLJEĆA

Dar i podsjetnik za mlade

Zbirku o materijalima i sredstvima korištenim u prošlom stoljeću u pružanju prve pomoći osobama ugroženog zdravlja i života prikupio je i poklonio subotičkoj organizaciji Crvenog križa prim. dr. Srđan Soldatović iz Novog Sada * U izložbenom postavu je za sada dio ove obimne zbirke

U prostorijama subotičke organizacije Crvenog križa postavljena je stalna retrospektivna izložba zavojnog materijala, udloga, pomagala za umjetno disanje i drugih materijala i pomagala koja su se minulih desetljeća, još od vremena Kraljevine Jugoslavije do kraja dvadesetog stoljeća, koristila prilikom pružanja laičke prve pomoći osobama zdravstveno i životno ugroženim od ozljeda, u nesrećama i drugim sličnim situacijama. Zbirka je jedinstvena, a dugo ju je u zemlji i u inozemstvu prikupljao doajen u obuci u ovom obliku pomoći, sportski liječnik prim. dr. Srđan Soldatović iz Novog Sada, autor više udžbenika iz oblasti prve pomoći. Poklonio je zbirku subotičkoj organizaciji koja desetljećima obučava mlade kako pomoći ljudima u nevolji i bila je inicijator pokreta obuke iz prve pomoći. Još 1961. godine subotički Crveni križ je prvi u nekadašnjoj Jugoslaviji organizirao javnu vježbu s izrežiranom prometnom nesrećom, na trgu kod Gradske kuće. Vježba je tada snimljena, a snimka kao inovacija prikazana 1963. godine na ženevskoj Međunarodnoj konferenciji društava Crvenog križa. Subotička organizacija je ovu izložbu s dijelom materijala iz zbirke dr. Soldatovića postavila nedavno, nakon što su pripremljene odgovarajuće prozirne vitrine, i ona će ostati za stalno i biti sukcesivno proširivana.

PODSJETNIK ZA MLADE

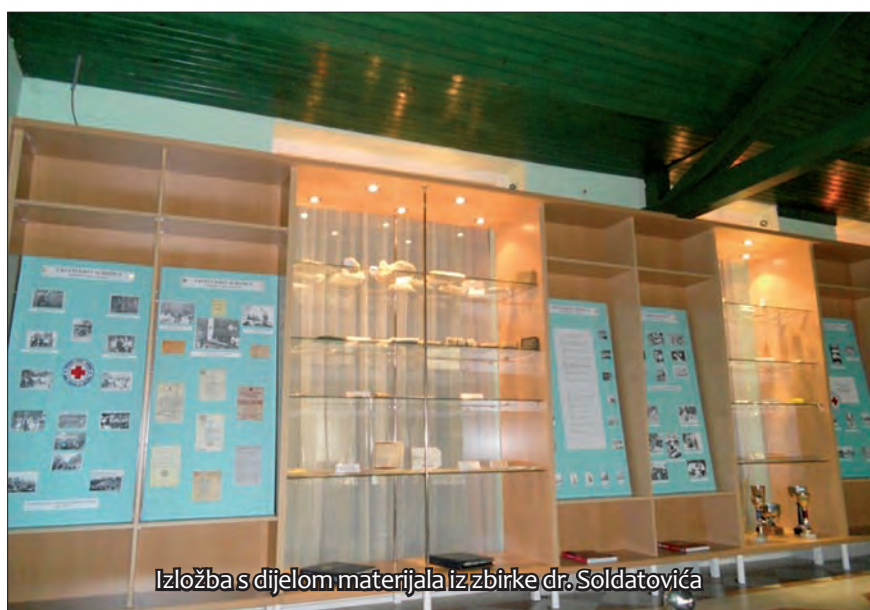
»S jedne strane svrha izložbe je da sve ono što se nekada koristilo u oblasti prve pomoći ne potone u zaborav, a s druge strane da sve naše posjetitelje, profesionalce i volontere, i mlade koji dolaze na različite edukacije, potakne da se još više zainteresiraju za ovu oblast, a najbolje se pamti i uči kada se vidi. Cilj nam je da s novom školskom godinom

pomoći i zbrinjavanje ranjenih i povrijeđenih, još od nastanka pokreta do danas. »Što znači da se Crveni križ u ovom gradu prvom pomoći bavi od osnutka 1. travnja 1886. do danas. I nekada su liječnici i zdravstveno osoblje podučavali građane i mlade, a u ratnim vremenima članovi organizacije su ukazivali pomoć. Organizacija obavlja obuku u kontinuitetu do danas.«

kao svojevrsnu nagradu za trud koji smo godinama ulagali na natjecanjima u zemlji, a i na europskoj razini«, kaže *Dijana Gabrić*, dugogodišnja aktivistica Crvenog križa, inače 1998. godine kapiten reprezentacije koja je državu predstavljala na europskom natjecanju. Dijana je odmalena aktivistica organizacije: »Odrasla sam u dvorištu i prostorijama ove organizacije i na temeljima načela Crvenog križa.«

Vremenom je humanost prema ugroženima i povrijeđenima izrasla i u profesionalno opredjeljenje te je Dijana u završnici studija medicine. Od 2005. godine, od kako je izmijenjen Zakon o radu i uvedene obavezne obuke iz pružanja prve pomoći za određeni postotak zaposlenika u tvrtkama, Dijana Gabrić je instruktorka-predavačica, s mnogo iskustva u radu s predstavnicima tvrtki koji prolaze obuku, kao i u radu s vojnicima, vatrogascima i policijom. Istovremeno je i jedan od organizatora i sudionika javnih vježbi u gradu koje se svake godine prikazuju radi edukacije. A za dar Subotici u obliku eksponata iz prošlosti emotivno je posebno vezana. Naime, s dr. Soldatovićem Dijana dugo surađuje i upravo on joj je svojevremeno bio trener za europsko natjecanje.

K. Korponaić

Izložba s dijelom materijala iz zbirke dr. Soldatovića

u suradnji s osnovnim školama organiziramo posjete da ka izložbi uz jedno kratko predavanje o osnovnim elementima ukazivanja prve pomoći, što se danas u suvremenom svijetu smatra osnovnim i temeljnim elementima opće kulture«, kaže *Mihalj Pece*, tajnik Gradske organizacije Crvenog križa.

Pece ističe da je jedna od osnovnih uloga i funkcija Crvenog križa ukazivanje

POBJEDNIČKE EKIPE IZ SUBOTICE

U dugogodišnjoj tradiciji obučavanja mladih u ukazivanju prve pomoći i organizaciji natjecanja, Subotica postiže velike uspjehe, a pojedini mladi ljudi uspješni su sudionici i međunarodnih natjecanja. »Crveni križ Srbije je šest godina zaredom europski prvak iz oblasti pružanja prve pomoći, te ovaj vrijedni postav doživljavamo i

U dugogodišnjoj tradiciji obučavanja mladih u ukazivanju prve pomoći i organizaciji natjecanja, Subotica postiže velike uspjehe, a pojedini mladi ljudi uspješni su sudionici i međunarodnih natjecanja. »Crveni križ Srbije je šest godina zaredom europski prvak iz oblasti pružanja prve pomoći, te ovaj vrijedni postav doživljavamo i

U GRADSKOM MUZEJU ZAPOČEO PROGRAM »RESTAURACIJA UŽIVO«

Vraćanje starog sjaja

Oltarna slika budimskog slikara Sebastiana Stetnera prošlog je tjedna iz Baje upućena u subotički Gradski muzej, gdje publika može vidjeti njenu obnovu koju radi restaurator Zsuzsanna Papp Korhec

Kako izgleda rad na restauriranju umjetničke slike i kako se polako otkrivaju izvorni nanosi potamnjenog djela, posjetitelji Gradskog muzeja po prvi puta mogu gledati uživo svakog prijedodnevna sljedećih nekoliko tjedana. Viši restaurator Gradskog muzeja *Zsuzsanna Papp Korhec* u izložbenoj dvorani restaurira oltarnu sliku budimskog slikara *Sebastiana Stetnera*. Dio je to programa prirednog u okviru izložbe »Budimski slikar Sebastian Stetner« otvorene prošloga mjeseca, na kojoj je izloženo osam već restauriranih slika ovog mađarskog baroknog umjetnika.

Stetner (1699. – 1758.) je slikar i pozlatar bavarskog podrijetla koji se 1727. godine doselio u Budim. Premda je on umjetnik spominjan u mađarskoj literaturi do nedavno se niti jedno djelo nije moglo povezati s njim budući da su njegove oltarne pale bez signature. Zahvaljujući podacima Kućne povijesti subotičkih franjevaca kod kojih je sačuvan ugovor sa slikarom, zaboravljeni majstor je prepoznat kao autor oltarne slike crkve sv. Mihovila, a potom zahvaljujući istraživačkom entuzijazmu, stilskoj analizi i povijesti slikarske tehnike, sve više se otkrivao opus umjetnika. Danas se Sebastianu Stetneru može pripisati 12 djela, među kojima je i slika donijeta iz Baje iz kapele sv. Roka čija je restauracija započela u subotičkom Gradskom muzeju.

Zsuzsanna Papp Korhec objašnjava da je slika najprije

bila u kaločkoj katedrali kao sporedna oltarna pala, ali je u 19. stoljeću zamijenjena novom slikom, a ova je darovana kape-

vidjeti njenu obnovu, a kao i slike iz fundusa Matice srpske, Zsuzsanna će i ovu sliku restaurirati bez naknade jer, kako

propadanje, kao kod ove slike koja je potamnijela, popucana, probušena, u donjem dijelu se ljušti jedan sloj, i koliko je to moguće dovesti je izvornom stanju«, kaže Zsuzsanna Papp Korhec.

Otvarajući program direktor Međuopćinskog zavoda za zaštitu spomenika i povjesničar Géza Vas istaknuo je kako su se povjesničari i arhitekti manje bavili proučavanjem baroka u Subotici, koji se vezuje za razdoblje od proterivanja Turaka 1686. sve do 1842. godine, kada u grad dolazi *János Skutletti*, arhitekt iz Satmara, i počinje graditi objekte u klasicističkom stilu. Najzanimljiviji prvi oblik baroknog razdoblja upravo je franjevačka crkva, na čijem je mjestu prije izgradnje bila mala utvrda iz srednjeg vijeka.

Gradski muzej priprema monografiju o slikaru Sebastianu Stetneru, u kojoj će biti naveden njegov do sada poznati opus koji se većinom može vezati za franjevačke i župne crkve manjih gradova ondašnje Kraljevine Mađarske, poput Segedina, Subotice, Pešte, Nagykanizse, Osztrogona, Kalocse. Izložba postavljena u Gradskom muzeju, koja se može pogledati do 27. rujna, pokazuje trenutačno stanje istraživanja, a više Stetnerovih djela poznato je samo iz arhivskih izvora i fotografija. Tijekom izložbe priredjen je i kalendar Stetnerovih djela, te bojanka za djecu s kratkim napisima o ikonografiji.

S. Mamučić

li u Baji. U suradnji s kolegama iz Baje slika je prošloga tjedna upućena u subotički Gradski muzej, gdje će publika moći

kaže, ljubav prema poslu uvijek prevlada pred oštećenim umjetničkim djelom. »Uvijek je cilj restauracije zaustaviti daljnje

Šteta u poljoprivredi više od 50 milijuna eura

Gradsko Povjerenstvo za procjenu štete od suše završilo je svoj rad, a procjena je da konačna šteta iznosi 51 milijun eura i odnosi se na ratarske kulture i voćnjake. Najviše je stradao kukuruz zbog suše. U voćarstvu gubitke najviše bilježe proizvođači jabuka, zbog mraza koji je proljetos desetkovao rod. Na inicijativu Općine Bačka Topola, republičkoj Vladi bit će predano zajedničko izvješće o šteti u pet općina: Bačkoj Topoli, Kuli, Malom Idošu, Kanjiži i Subotici. Svi sada čekaju da republička Vlada proglasi elementarnu nepogodu, kako bi poljoprivrednicima zbog velikih gubitaka u proizvodnji bili produženi rokovi otplate kredita. Ratari očekuju i pomoć u nabavi kvalitetnog sjemena za sljedeću sjetvu.

Telefonske sjednice Gradskog vijeća

Na prvoj, konstitutivnoj sjednici Gradskog vijeća održanoj u ponedjeljak, 30. srpnja, usvojene su dopune Poslovnika o radu kojim je predviđena mogućnost da u osobito opravdanim i hitnim slučajevima gradonačelnik može odlučiti da se sjednica Gradskog vijeća održi premda nije prisutna većina članova ovog tijela, te u tom slučaju odsutni članovi glasaju putem telefona ili telefaksa. U slučaju održavanja takve sjednice, gradonačelnik dnevni red utvrđuje unaprijed, o njemu se ne glasa i ne može se mijenjati, a članove Gradskog vijeća o pripremljenim materijalima informirat će izvršitelj za poslove Gradskog vijeća. Kako je objašnjeno, ovo nije novo radno mjesto, ono već postoji u sistematizaciji rada Gradske uprave, ali je sada uvršteno i u Poslovnik Gradskog vijeća. Na sjednici je, inače, usvojeno više prijedloga odluka među kojima i onaj o izradi planova detaljne regulacije za II. zonu u centru grada, za regulaciju ulica Otmara Majera i Đakovske u Gatu, te poveznice Senčanske ceste i Ulice Đorda Natoševića u Subotici. Skupštini će na razmatranje biti upućeno i godišnje izvješće Ureda zaštitnika građana za prošlu godinu.

Inače, na sjednici su članovi Gradskog vijeća iz redova Saveza vojvođanskih Mađara bili uzdržani kod glasovanja. Otto Bus je objasnio da je to zato jer nisu sudjelovali u pripremama za sjednicu te da su materijal dobili kasno. On je dodao kako je uvjeren da se radi o maloj pogrešci u koracima na početku rada novog saziva, i da će ubuduće dobro surađivati s koalicijskim partnerima. Gradonačelnik Modest Dulić je, pak, izjavio da je procedura pred sjednicu Gradskog vijeća poštovana, uključujući rokove za dostavu materijala i održavanje pripreme sjednice, te da smatra kako se radi o početnom nepoznavanju načina rada u Gradskoj upravi, kao i da će se suradnja Gradskog vijeća, čiji članovi trebaju biti jedan tim, uspješno odvijati.

László Sas traži pomilovanje od predsjednika Nikolića

Novinar László Sas, koji se nalazi u Okružnom zatvoru u Subotici jer mu je novčana kazna zbog uvrede Lászla Torockaja, lidera ekstremističkog pokreta »64 županije«, preinačena u lišavanje slobode, uputio je molbu za pomilovanje predsjedniku države Tomislavu Nikoliću. U molbi se navodi da je Sas

nepravredno osuđen za uvredu 4. veljače 2011. godine. Inicijativu za pomilovanje Sasa ranije su pokrenule novinarske udruge, a on je jedini novinar koji je otišao u zatvor po članu 170 Krivičnog zakonika Srbije, odnosno za djelo uvrede.

Gerontološki klubovi u Tavankutu, Starom Žedniku i na Paliću

Tavankut bi uskoro mogao dobiti Gerontološki klub. Naime, Pokrajinsko tajništvo za rad i socijalnu politiku odobrilo je Gerontološkom centru dva projekta: nabavu vozila za prijevoz korisnika na specijalističke preglede i sredstva za otvaranje gerontološkog kluba u Tavankutu. Milijun i 200 tisuća namijenjeno je za vozilo sa sedam mjesta prilagođenih polupokretnim bolesnicima, a pola milijuna dinara za opremanje kluba. Iz Gerontološkog centra podsjećaju da je i prijevoz stanara na preglede, kao i neke druge izvanstandardne usluge, besplatan i ističu da su napravili ugovore s liječnicima specijalistima: psihologom, ginekologom i fizijatrom kako korisnici ne bi morali ići u Opću bolnicu. Otvaranje kluba u Tavankutu se očekuje za dva mjeseca, a u najavi su klubovi u Starom Žedniku i na Paliću.

Investicije »Vodovoda«

U Starom Žedniku završeno je bušenje novog bunara, a u Bačkim Vinogradima je započeta izgradnja pilot postrojenja za preradu sirove vode. Bunar u Starom Žedniku kapaciteta je 35 litara u sekundi, a namijenjen je za opskrbu stanovnika ovog naselja vodom za piće. Maksimalne potrebe Žedničana su 10 litara u sekundi, tako da će bunar, dubine 165 metara, služiti za duže razdoblje. Vrijednost investicije je 13 milijuna dinara, a u Javnom komunalnom poduzeću »Vodovod i kanalizacija« najavljuju kako ovih dana slijedi nabava hidrostrojarske opreme.

Radove na izgradnji pilot postrojenja za preradu sirove vode na vodozahvatu »Bački Vinogradi« obišli su gradonačelnik Subotice Modest Dulić i direktorica javnog komunalnog poduzeća »Vodovod i kanalizacija« Snežana Pejčić. Riječ je o uređaju za izdvajanje arsena i željeza iz pitke vode bez uporabe kemijskih sredstava, koji se gradi u suradnji sa stručnjacima najvećeg nizozemskog vodovoda »Vitenze«, a dosadašnji rezultati pokazali su se veoma dobrim. Subotički »Vodovod« uložio je u ovo postrojenje deset milijuna dinara, a u sljedećem razdoblju, za pet do šest mjeseci, planira se ulaganje od još deset milijuna dinara, kako bi se prerađena voda osigurala i za Šupljak i Hajdukovo. Početak rada uređaja predviđa se u rujnu.

Obnavljanje gradskih fasada

Zahvaljujući udruživanju sredstava Grada i vlasnika stambenih zgrada ove godine su obnovljene ili se obnavljaju fasade i krovovi na četiri objekta. Obnovljena je fasada na zgradi nekadašnjeg hotela koji je pripadao obitelji Halbror, a u tijeku je obnavljanje krova zgrade koja je bila u vlasništvu obitelji Hartman, u kojoj se sada nalazi »Metro«. Grad u svom proračunu godišnje izdvoji za obnavljanje fasada i krovova od 10 do 12 milijuna dinara. Novi natječaj za dobivanje ovih sredstava može se očekivati početkom iduće godine.

PROGRAM »DUŽIJANCE 2012.«

Žetvene svečanosti u Đurđinu i Mirgešu

Zbog oluje, koja je prošle nedjelje zadesila Suboticu, tradicionalna kasačka utrka »Dužijanca 2012.« je bila prekinuta, te su organizatori najavili nastavak preostale četiri utrke za sutra, 4. kolovoza, s početkom u 16 sati. Programom ovogodišnje kulturne manifestacije »Dužijanca« za nedjelju, 5. kolovoza, najavljene su seoske, odnosno župne proslave u Đurđinu i Mirgešu. Misna slavlja bit će održana u 10 sati u Đurđinu u crkvi sv. Josipa Radnika, te u 18 sati kod križa u Mirgešu. U utorak, 7. kolovoza, s početkom u 19 sati bit će otvorena izložba s XV. međunarodne likovne kolonije »Bunarić 2011.« u svečanoj dvorani HKC-a »Bunjevačko kolo«, gdje će biti postavljena sve do 16. kolovoza. Također je u svečanoj dvorani HKC-a »Bunjevačko kolo« najavljeno za četvrtak, 9. kolovoza, s početkom u 19 sati održavanje književne večeri u organizaciji Katoličkog instituta za kulturu, povijest i duhovnost »Ivan Antunović«, koja će biti posvećena književnim velikanima *Anti Evetoviću Miroljubu* i *Anti Jakšiću*. Tijekom dana na gradskom trgu bit će postavljena izložba rukotvorina, a sljedećeg dana, u petak, također na gradskom trgu bit će održana Tamburaška

večer na kojoj će biti predstavljeni bandašica i bandaš, birat će se pratioci bandaškog para, te proglasiti najljepše ukrašen gradski izlog. U subotu, 11. kolovoza, bit će održana Skupština risara te će tijekom večeri nastupiti na gradskom trgu folklorni ansambli, a sljedećeg dana, u nedjelju, središnja je proslava Dužijance, povorka sudionika, svačano misno slavlje, predaja kruha gradonačelniku te Bandašicino kolo.

NOĆNO KUPANJE U SEGEDINU AQUAPOLIS

Svakog utorka od 20 - 24h

Promotivne cijena samo preko

JP SUBOTICA-TRANS

Promotivna cijena : 1350,00 din

Angažman obuhvaća:

- prijevoz na danoj relaciji
- ulaznicu na kupalište
- troškove organizacije

Program noćnog kupanja obuhvaća korištenje otvorenih i zatvorenih bazena, svih tobogana i sadržaja iz programa Tihi Wellness (više vrsta sauna, aromatična soba, slana soba, ledeno korito, rimsko kupatilo...)

Polazak u 18 sati ispred glavnog autobusnog kolodvora. Povratak poslije ponoći.

ZA DETALJNIJE INFORMACIJE POZOVITE TURISTIČKU AGENCIJU »SUBOTICA-TRANS« 024/ 555-466

Uz ovaj program važe opći uvjeti putovanja JP »Subotica trans«

STIPAN ROMODA, VETERAN »DUŽIJANCE«

Očuvati »Dužijancu« zbog našeg naroda

Volio sam ručno kositi i volio sam druženje na 'Takmičenju risara', volim kada se narod okuplja i volim što se na 'Dužijanci' čuva i obilježava naša tradicija bunjevačkih Hrvata * »Takmičenje risara« uvijek će biti u mom srcu, a raduje me što se u ovu manifestaciju uključuju i mladi koji će nastaviti našu tradiciju

Na ovogodišnjem »Takmičenju risara« Stipan Romoda se oprostio od daljnjeg sudjelovanja u organizaciji ove manifestacije. Na »Takmičenju risara« Stipan Romoda se natjecao od 1969., sve do 1991. godine, kada je kao član Organizacijskog odbora »Dužijance« počeo brinuti o održavanju ovog natjecanja u ručnoj kosidbi žita.

»Mjesna zajednica Mala Bosna predložila me je 1969. godine za sudionika 'Dužijance'. Tako sam se se te godine natjecao na 'Takmičenju risara' u Đurđinu.

Tijekom godina natjecao sam se u paru s više risaruša, dvije su bile iz Male Bosne, istih imena, obje Marije Matković, a treća je bila Kata Lošan, također iz Male Bosne.

Prvo mjesto na natjecanju osvojio sam 1976. godine, kada se 'Takmičenje risara' održavalo na parceli u Bajmoku, tada se natjecalo oko pedeset risarskih parova. Mene nikada nije interesiralo hoću li biti prvi na natjecanju, jednostavno, volio sam sudjelovati. Volim i dan-danas tu manifestaciju, ali godine čine svoje«, kaže Stipan Romoda, koji je zašao u sedamdeset i četvrtu godinu života.

MLADI ĆE NASTAVITI ČUVATI NAŠU TRADICIJU

»Prije prvog sudjelovanja na 'Takmičenju risara' nikada nisam ručno kosio žito, ali zavolio sam takav način kosidbe, natjecao sam se i svake godine učio. Težak je to posao, no, da nisam ostario i dalje bih se natjecao. Svake godine sam se natjecao, sve do 1991. godine, a sudjelovao sam i u povorci prilikom centralne manifestacije 'Dužijance' u Subotici«, kaže Stipan Romoda o godinama kada se prestao natjecati u ručnom košenju žita i kada je počeo brinuti oko organizacije ove tradicionalne manifestacije.

»Dakle, te godine sam se prestao natjecati, a tadašnji član Organizacijskog odbora 'Dužijance' Lazo Vojnić Hajduk mi je predložio da brinem o organizaciji manifestacije 'Takmičenje risara' u čemu mi je puno pomagao, isto kao i kada je postao predsjednik Organizacijskog odbora 1993. godine. Okupljao sam risare, a zajedno s Lazom slagao i bale slame na kojima se posluživao 'ručak' za natjecatelje i goste, podizali smo i binu i označavali parcelu za natjecanje, dogovarali se s domaćinom 'Takmičenja' da sve bude kako

treba. Kao i sada, nositelj organizacije bilo je 'Bunjevačko kolo', a tih devedesetih godina 'Takmičenje risara' je puno pomagao 'Agrokombinat Subotica'. Imali smo risara iz mnogo sela, primjerice iz: Tavankuta, Ljutova, Male Bosne, Starog i Novog Žednika, Pačira, Moravice, Bikova, Palića, Čantavira, Male Baje, Kelebije, Đurđina. Bilo je dobro što su ranijih godina organizirane autobusne linije do parcele gdje je bilo natjecanje. Kada se ručno kosi, onda i grize i bode, velika je vrućina, ali kad se voli košenje žita na taj nekadašnji način, onda ništa nije teško. Prilikom ručnog košenja važni su snaga i tehnika košenja, kao što je važno znati namjestiti

kosu, prlj na kosi, te da se dobro 'otkuje' oštrica i naoštri gladalicom. Volio sam ručno kositi i volio sam druženje na 'Takmičenju risara', volim kada se narod okuplja i volim što se na 'Dužijanci' čuva i obilježava naša tradicija bunjevačkih Hrvata. 'Takmičenje risara' uvijek će biti u mom srcu, a raduje me što se u ovu manifestaciju uključuju i mladi koji će nastaviti našu tradiciju. 'Dužijanca' se mora očuvati zbog našeg naroda«, kaže Stipan Romoda i napominje da malo ljudi zna kako koncem osamdesetih godina dva puta nije nađen domaćin i time parcela za kosidbu, pa se kosila trava, samo da bi se održala tradicija »Takmičenja risara«.

Pred polazak povorke s hipodroma (Stipan Romoda desno)

3. kolovoza 2012.

Takmičenje risara u Bajmoku 1976. godine

NABAVA STARIH POLJOPRIVREDNIH STROJEVA

Tijekom devedesetih godina Organizacijski odbor »Dužijance« je uz pomoć lokalne samouprave kupio stari traktor i vršalicu, kao i neke vučne alate koji su se nekada koristili u ratarstvu. Kako se nekada radilo pomoću starih strojeva posjetitelji mogu svake godine vidjeti na »Takmičenju risara«, što je jedna od atrakcija ove manifestacije.

»Lazo Vojnić Hajduk je jednom prilikom u razgovoru predložio da bi bilo dobro naći staru vršalicu i traktor, kako bi na 'Takmičenju' prikazali kako se radilo sa starim poljoprivrednim strojevima i alati-

ma. Poslom sam mnogo išao po selima u okolici Subotice i početkom devedesetih vidio sam vršalicu na starom salašu u okolici Subotice. Ušao sam i pitao domaćicu je li vršalica ispravna? Rekla mi da jeste i nakon nekoliko dana otišli smo s Lazom na taj salaš. Pokušali smo kupiti vršalicu, koja je proizvedena između dva svjetska rata, ali su tražili puno novca. No, poslije više razgovora, pristali su ipak da vršalicu iznajme za prikazivanje na 'Takmičenju risara'. Stari traktor sam našao u Maloj Bosni, također je iznajmljivan dvije godine, bio je to traktor 'Lancbuldog', također proizveden između dva svjetska rata.

Stipan Romoda je nast-

Pletenje uža

vio potragu za starim poljoprivrednim strojevima, jer je Organizacijski odbor htio imati stare strojeve koji su se koristili u žetvi.

»Poslije dvije godine tražio sam stari traktor koji bi se mogao kupiti i našao sam jedan kod Zobnatice na Karađorđevu, bio je to 'Hofer' od 35 konja, proizveden između dva svjetska rata. Tada smo kupili taj traktor i vršalicu 'EMAG', koju smo do tada iznajmljivali. Kasnije su osigurana sredstva i kupljene su samovezačica 'MELIHAR' i kosačica 'KORMIK', proizvedene početkom 20. stoljeća. O vršalici i traktoru sam ja brinuo, održavao i popravljao, a strojeve smo smjestili u hangar 'Peščare' u Maloj Bosni. Nismo morali plaćati za smještaj u tom prostoru, a kupljeni strojevi i stari alati su u vlasništvu HKC-a 'Bunjevačko kolo'.

LJUDI UVIJEK NEGDJE ŽURE

Ovo će biti peta godina kako se prema ideji Stipana Romode organizira »Takmičenje u berbi kukuruza« u Maloj Bosni.

»Već petu godinu okupljam natjecatelje, kukuruz se bere ručno, sudjeluje deset grupa, a jednu grupu čine petero natjecatelja, tri žene i dva muškarca.

Četvero beru, a jedan siječe kukuruzovinu. Jedna grupa obere šesnaest redova kukuruza. Ove je godine Mjesna zajednica 'Mala Bosna' prihvatila biti nositelj organizacije ovoga natjecanja. Kao i na 'Takmičenju risara' radimo i družimo se nakon obavljenog posla, ništa ljepše od toga. Mi smo nekada orali pomoću volova i konja i ručnih alata, ali smo imali vremena i za druženje, a sada se radi suvremenim poljoprivrednim strojevima, a kako vidim, ljudi uvijek negdje žure i kao da nemaju vremena za druženje. Treba raditi, ali ne treba žuriti. Treba se i družiti i zabaviti. Volim tamburašku glazbu, a tamburaša bar na 'Dužijanci' ima«, kaže na koncu razgovora Stipan Romoda.

Z. Sarić

Salaš u središtu Subotice – Risarsko veče

Stipan Romoda danas

RADIONICA »BAČKO PODUNAVLJE KAO DIO PREKOGRANIČNOG REZERVATA BIOSFERE MURA-DRAVA-DUNAV«

Jedinstven projekt u Europi

Cilj uspostavljanja ovog rezervata je očuvanje raznolikosti živog svijeta na europskom prostoru, odnosno na tri velike rijeke i u pet država

U organizaciji Svjetskog fonda za prirodu – WWF program za Srbiju i Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode, podršku JP »Vojvodinašume« i NVO »Podunav«, u Odžacima je sredinom srpnja održana radionica s ciljem upoznavanja interesnih grupa s konceptom Rezervata biosfere MDD, te njihovog međusobnog umrežavanja, radi daljnjih aktivnosti u postupku uspostavljanja Rezervata. Radionica je dio projekta »Zaštita europske linije života« – osnivanje prekograničnog rezervata biosfere duž rijeka Mura, Drava i Dunav, koga financijski podržavaju MAVA Fundacija, ASAMER Holding i Coca-Cola kompanija.

OČUVANJE RAZNOLIKOSTI ŽIVOG SVIJETA NA EUROPSKOM PROSTORU

Ovo je druga po redu radionica u Vojvodini s ovom tematikom, budući da je prošle godine održana ista u Bačkom Monoštoru, za područje općina Apatin i Sombor. Radionica u Odžacima okupila je predstavnike općina Bač, Bačka Palanka i Odžaci, među kojima su bili predstavnici lokalnih samouprava, nadležnih službi, javnih poduzeća, turističkih organizacija, turističkih agencija – gospodarstvo, te značajna ciljna grupa – civilne organizacije i udruge građana, od kojih ističemo Ekološki pokret Odžaka, koji je ujedno, uz Turističku organizaciju općine Odžaci, bio i domaćin skupa.

Deklaraciju o uspostavljanju Prekograničnog rezervata biosfere Mura-Drava-Dunav pod zaštitom UNESCO-a 25. ožujka 2011. godine potpisali su ministri zaduže-

ni za životni okoliš Srbije, Mađarske i Slovenije – *Oliver Dulić, Sandor Fazekas i Roko Žarnić, Jasen Mesić*, ministar kulture Hrvatske, i *Ginter Lajbel*, generalni direktor u Ministarstvu okoliša Austrije. Ovakav rezervat je jedinstven projekt u Europi, jer prirodna cjelina poput ove u nastajanju ne postoji nigdje. Cilj uspostavljanja ovog rezervata je da se očuva raznolikost živog svijeta na europskom prostoru, odnosno na tri velike rijeke i u pet država. Najprije bi se takav jedan prostor od 800.000 četvornih kilometara mogao usporediti s Amazonom. Osim klasične zaštite prirode, jako je važno uključivanje lokalnog pučanstva, njihovih tradicionalnih djelatnosti i kulturnog naslijeđa. Područje u Vojvodini koje treba biti uključeno u rezervat obuhvaća prostor Specijalnog rezervata prirode »Gornje Podunavlje«, kao centralnu zonu zaštite, te zaštićena područja na teritorijima navedenih pet općina, ukupne površi 176.635 ha.

Radionicu je otvorila *Zdenka Mitić* – tajnica NVO »Podunav«, a okupljenima su se obratili i *Ivica Čirić* – predsjednik Ekološkog pokreta Odžaci, te *Vladimir Ignjatović* – direktor Turističke organizacije Općine Odžaci.

PROJEKT I AKTIVNOSTI

O konceptu Rezervata biosfere govorila je *Duška Dimović* – direktorica WWF programa za Srbiju, upoznavši prisutne s projektom i aktivnostima koje su do sada poduzete, kao i onima koje slijede. Isto tako, predložene su osnovne funkcije rezervata, a to su funkcija zaštite, razvoja i potpore. Tijekom izlaganja, diskutiralo se o načinu i procedurama za proglašenje nekog prirodnog dobra za zaštićeno, dostupnosti informacija od općeg značaja o trenutnom stanju šuma, uslovljenosti očuvanja prirode od političke volje, ulozi i potrebi istraživanja i znanosti u funkcioniranju rezervata i očuvnosti prirode i biodiverziteta, budući da je nemoguće očuvati dobro trenutno stanje ili ga unaprediti, bez utjecaja čovjeka i znanosti. Razgovaralo se i o kriterijima održivosti, s obzirom na potrebu uspostavljanja balansa između gospodarskog razvoja i zaštite biodiverziteta, odnosno o usklađenosti potreba stanovništva i gospodarstva s funkcijom zaštite. *Marko Tucakov* iz Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode upoznao je prisutne s vrijednostima i institucionalnim konceptom zaštite Specijalnog rezervata prirode »Gornje Podunavlje«, kao okosnice budućeg rezervata biosfere, te predstavio predloženu mapu s granicama rezervata

biosfere. Predstavnicu upravljača SRP GP JP »Vojvodinašume« *Radmila Šakić* predstavila je okvir i organizaciju upravljanja Specijalnim rezervatom prirode »Gornje Podunavlje«. O vrijednostima i institucionalnom konceptu zaštite u Specijalnom rezervatu prirode »Karadorđevo« i Parku prirode »Tikvara« govorila je *Jadranka Lada Delić* iz Pokrajinskog zavoda za zaštitu prirode.

Radi upoznavanja s dobrim primjerima iz prakse, koji se tiču urednosti rezervata ili parkova prirode, održana je i projekcija dokumentarnog filma o Rezervatu biosfere »Ron« u Njemačkoj, koji je poslužio u velikoj mjeri kao inspiracija za daljnje smjernice u radu mnogima od prisutnih.

Na kraju sesije organiziran je rad u grupama, gdje su sudionici radionice iznijeli i definirali svoje viđenje rezervata, potencijale kojima on raspolaže, viđenje svoje uloge u ostvarivanju primarnih funkcija rezervata, kao i o šansama koje se pružaju njima kao pojedincima ili organizacijama uspostavljanjem rezervata biosfere.

Opći zaključak s radionice je pozitivan utjecaj ovakvih inicijativa i okupljanja, radi međusobnog umrežavanja aktera i interesnih grupa u cilju osiguranja uvjeta za što kvalitetniji održivi razvitak i zaštitu biodiverziteta.

Z. M.

SAČUVATI DUŽIJANCU ZA MLAĐE NARAŠTAJE

Proslavljena Dužijanca u Maloj Bosni

Vjernici župe Presvetoga Trojstva u Maloj Bosni prošle su nedjelje svečanim žetvenim slavljem zahvalili Bogu za ovogodišnji urod pšenice. Proslava Dužijance započela je svečanom svetom misom u župnoj crkvi ukrašenoj novim žitom, gdje su mladi mještani u narodnim nošnjama, risari i risaruše, dočekali bandaša i bandašicu Ivana Pelhea i Jovanu Kovač, te malene bandaša i bandašicu Miroslava Stantića i Ivanu Poljaković.

Nakon što je predana slika od slame, kao simbol Dužijance, započelo je svečano misno slavlje koje je predvodio vlč. *Marijan Vukov*, župni vikar župe Imena Marijina u Novom Sadu, uz koncelebraciju mjesnog župnika vlč. *Lazara Novakovića*.

U prigodnoj propovijedi vlč. Vukov ukazao je vjernicima da je Dužijanca blagdan kojim se treba čuvati sjećanje na pretke i njihovu ostavštinu, te zahvaljivati za dar obitelji.

»Nema zdravoga društva bez zdrave obitelji, a to je ona koja se redovito moli i zahvaljuje na svemu Bogu Ocu svemogućemu. Roditelji se trebaju pobri-

nuti da njihova djeca dobiju ono najbolje, a to je kršćanski odgoj u katoličkoj vjeri. Osim naslijeđene i sačuvane vjere, važni su i naša hrvatska kultura i običaji, među kojima značajno mjesto ima Dužijanca, koja je prije svega vjerom prožeta. Naša je obveza i dužnost sačuvati Dužijancu i prenijeti je na mlade naraštaje, te ostati vjerni Crkvi, ali i narodu kojemu pripadamo. Stoga, čuvajmo i volimo našu Dužijancu. Ona je prisutna ne samo u našim običajima, nego

i u Crkvi. Bit Dužijance nije samo ljepota mladih u nošnji, već što zahvaljujući Bogu za darovani kruh, zapravo sažimamo Kristovo otkupiteljsko djelo, a to je da kruh, kao plod naporna rada, na Dužijanci prinosimo na oltar i on se milošću pretvara u kruh naš nebeski. U tome se zapravo očituje dubina i bogatstvo naše Dužijance, čija je najveća vrijednost upravo duhovna komponenta«, naglasio je u svojoj propovijedi vlč. Marijan Vukov.

Bogu se u nedjelju u Maloj Bosni zahvalilo za uspješan svršetak žetve i pjesmom župnog zbora i vjernika, a žetveno slavlje nastavljeno je navečer u prostorijama župe, gdje je održana akademija u sklopu koje su mladi župljani i Vokalno-instrumentalni sastav »Ritam vjere« priredili pjesničko-glazbeni program, a potom je u dvorištu župe održano i tradicionalno Bandašicino kolo.

Marija Matković

UG »TRAGОВИ ŠOKACA« – NAJMLAĐA HRVATSKA UDRUGA U OPĆINI BAČ

Čuvari kulturne i nacionalne baštine

Jedna od najmlađih hrvatskih udruga u Općini Bač je UG »Tragovi Šokaca« iz Bača. Osnovana je u kolovozu 2010. godine sa ciljem očuvanja kulturne i nacionalne baštine te nacionalnog identiteta Hrvata Šokaca na ovim prostorima. Slijedeći svoje ciljeve, udruga je u suradnji s franjevačkim samostanom u Baču organizirala tribine na kojima su obrađene teme iz povijesti Hrvata Šokaca i franjevačkog samostana, predstavljena je knjiga fra Josipa Špehara, predstojnika franjevačkog samostana u Baču, »Franjevački samostan Bač – kronološki pregled«, a u vrijeme korizme upriličeni su »Otvoreni korizmeni razgovori« koje su vodili fra Josip Špehar i vlč. Josip Štefković, bački župnik. U kolovozu će se održati tribina na temu »Život i djelo Ante Evetovića Miroljuba i bačkog župnika Ivana Evetovića«, a u listopadu predavanje o životu i djelu o. Beate Bukinca. Ova predavanja će se održati u sklopu obilježavanja Godine stoljetnih obljetnica hrvatskih velikana u Vojvodini, koju je pokrenuo Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

PJEVAČKA SKUPINA

Kako bi se prikupile, zapisale i sačuvale stare pučke pjesme i običajni napjevi, udruga je osnovala pjevačku skupinu koja marljivo radi i ima za sobom uspješne nastupe. S hrvatskim udrugama bačkog Podunavlja a u organizaciji UG »Urbani Šokci« iz Sombora, tonski su zapisani i svatovski napjevi bačkih Šokaca, na čijoj promociji se skupina prvi put predstavila bačkoj publici. Članice skupine predstavile i na godišnjem koncertu mjesnog KUD-a »Mladost« iz Bača, na predstavljanju knjige »Tajanstvenosti trag« Stipana Bešlina, potom

Pjevačka skupina UG »Tragovi Šokaca«

somborskoj publici, slijedi uskrnski koncert gradskog zbora »Neven« u Baču, općinska smotra izvornih pjevačkih skupina u Baču, zonska smotra u Apatinu na kojoj su se plasirale na smotru u Vrbasu, te Festival marijanskih pisama u Bačkom Monoštoru.

Osim uspješnih nastupa pjevačke skupine, udruga uspješno prezentira šokačko ruho na smotrama u inozemstvu. »UG »Tragovi Šokaca« omogućila mi je, kao njejoj članici, sudjelovanje na manifestaciji 'Zimsko spremanje' u Antinu u Republici Hrvatskoj. Bilo je to posebno iskustvo i izazov, budući da sam prvi put pozvana na ovakva događanja. Ljubav i ponos prema svome šokačkom ruhu bio je još veći kada sam se našla među brojnim sudionicima, gdje sam tek postala svjesna ljepote svoga kraja, predaka i vrijednosti rada i stvaranja ruha. U meni je rasla ljubav prema svome koju do tada nisam osjetila na taj način. Vjerujem da su to i drugi osjetili budući da su me nagradili II. mjestom u kategoriji snaša. Voljela bih kada bi to i drugi osjetili i ne stideći se svoga, ponosno prošetali u našem, šokačkom ruhu. Čovjek, da bi druge poštovao, mora svoje voljeti. Da bi volio,

mora i znati a onda i cijeliti. Kroz udrugu imamo priliku naučiti tko smo, odakle smo, što su bili i radili naši stari, kroz tribine kojih je bilo i kojih će biti. Svoju pismu naučiti i ponosno veselo zapivati«, kaže članica udruge i pjevačke skupine Marija Vuković, koja je svoju udrugu uspješno predstavila na »Zimskom spremanju« – smotri tradicijskog narodnog ruha u Antinu u siječnju ove godine.

SREDSTAVA NEMA

»Naša udruga broji nešto više od dvadeset članova i svi smo vrlo aktivni«, kaže predsjednica UG »Tragovi Šokaca« iz Bača Stanka Čoban. »Svi imamo svoja zaduženja i vrlo smo ažurni i disciplinirani. Za ove dvije godine našeg postojanja najviše smo, u suradnji s franjevačkim samostanom, radili na upoznavanju naše povijesti i podrijetla. Znam da nas u Baču nema baš puno koji se osjećamo Hrvatima, no ipak sa žaljenjem moram ustvrditi da su nam tribine bile skromno posjećene, pogotovo od mladih ljudi. Zašto se i to malo mladosti koje imamo rasipa po drugim KUD-ovima i udrugama koje im pružaju više zabave i putovanja, a za svoje nacionalne

udruge nemaju zanimanja? Mi živimo u višenacionalnoj sredini i imamo odličnu suradnju sa svima, no glavni cilj našeg postojanja je gajiti i njegovati svoju kulturu i očuvati nacionalni identitet. Malo je ovo prostora da bi se kazali svi problemi i nedostaci koji tište nas na periferiji događanja, od raspodjele finansijskih sredstava po natječajima, nedostatka prostorija za rad i mnogih drugih problema. Aktivnosti imamo dosta, tu su: tribine, probe i gostovanja pjevačke skupine, nastupi na smotrama, u pripremi nam je organizacija prezentacije starih zanata, a u pripremi je i prostorija gdje ćemo opremiti staru kovačnicu. Događanja i aktivnosti bilo bi još više, no uvijek se susrećemo s nedostatkom novca. Želja naše udruge i pjevačke skupine je da se trajno zabilježe crkvene pjesme koje se pjevaju još samo u našem franjevačkom samostanu, na ikavici i starim pučkim načinom pjevanja. Truditi ćemo se doći do finansijskih sredstava, jer samo nam to nedostaje, da ostvarimo ovaj naš naum dok nam još ima tko pomoći, jer generacije odlaze, a s njima i naše veliko nacionalno bogatstvo.«

Š.Š.

KRUNOSLAV ĐAKOVIĆ, PREDSEDNIK HKC« SRIJEM – HRVATSKI DOM« IZ SRIJEMSKE MITROVICE

Nastavak bogate tradicije hrvatskih kulturnih društava

Najznačajniji uspjeh koji je HKC »Srijem – Hrvatski dom« ostvario je uvođenje hrvatskog jezika u škole

Krajem 19. i početkom 20. stoljeća Srijemska Mitrovica postaje kulturno središte Hrvata istočnog Srijema. Hrvati koji su činili skoro polovicu stanovništva grada (pored Nijemaca, Mađara i Srba) počinju osnivati sve veći broj kulturnih institucija s nacionalnim predznakom. Najstarije društvo osnovano 1886. godine je Hrvatsko pjevačko društvo »Nada«, a kasnije se osnivaju još dva pjevačka društva: Hrvatsko ratarsko i prosvjetno društvo »Tomislav« (1910.) i Hrvatsko pjevačko društvo »Hrvatska omladina« (1920.) godine. U Mitrovici je postojala i Hrvatska čitaonica (1880.), Hrvatska građanska i obrtna čitaonica (1886.), Hrvatski sokol (1905.). Sva ova društva odvajala su sredstva za izgradnju Hrvatskog doma koji je izgrađen u centru grada 1928. godine. Dolaskom komunističkih vlasti 1945. godine društva su ugašena a Hrvatski dom sagrađen od priloga ovih društava i trudom hrvatskih građana je nasilno oduzet dok je cjelokupna kulturna imovina uništena. Danas u Srijemskom Mitrovici djeluje nasljednik ovih kulturnih društva Hrvatski kulturni centar »Srijem – Hrvatski dom«, koji s predsjednikom Krunoslavom Đakovićem njeguje, čuva i promiče kulturnu baštinu srijemskih Hrvata.

Koje godine započinje s radom HKC »Srijem-Hrvatski dom«? Hrvatski kulturni centar »Srijem – Hrvatski dom« osnovan je 1997. godine kako bi nastavio bogatu tradiciju mnogobrojnih hrvatskih kulturnih društava iz Srijemske Mitrovice koja su ugašena dolaskom komunističkih vlasti. Službenu registraciju kod države Hrvatski kulturni centar »Srijem – Hrvatski dom«, dočekao je tek 2001. godine. Tada je već, osim folklornog odjela, s kojim je započeo rad, imao i umjetnički odjel »Atelje Sveta Anastazija«. Prvi predsjednik obnovljenog društva bio je Zdenko Đaković, koji je kasnije

bio i vijećnik prvog Hrvatskog nacionalnog vijeća.

U čemu se ogleda rad HKC »Srijem – Hrvatski dom« od nastanka do danas?

Kroz mnoge godine svog djelovanja od obnove HKC »Srijem – Hrvatski dom« imao je najviše nastupa a folklornim odjelom (odrasli i djeca). Nastupalo se u Zagrebu, Đakovu, Vinkovcima, Rešetarima, Nijemcima, Otoku, Subotici, Bošnjacima, Tolisi, Tavankutu i drugim mjestima na različitim manifestacijama gdje se promovira kultura hrvatskog naroda. U ta teška vremena, dok još nismo mogli dobiti službeno registraciju od države (a time niti ikakva materijalna sredstva), mnogi su svojim trudom, radom, i materijalnim sredstvima omogućili da se ona iskra kulture koja je postojala kod srijemsko-mitrovačkih Hrvata, razbukti i proširi, te da se mnogi, stariji i mlađi, priključe radu HKC »Srijem – Hrvatski dom«. Ovdje moram posebno istaći preč. Josipa Matanovića, tadašnjeg župnika, mons. Eduarda Španovića, sadašnjeg župnika i Antu Kalinića, tadašnjeg voditelja folklornog odjela. Kao i svako drugo društvo, i HKC »Srijem – Hrvatski dom« je imao svojih uspona i padova. Tako se dogodila jedna smjena generacija koja je bila primjetna u svim odjelima posebice u folklornom, kada su mnogi mladi aktivni članovi otišli na studije, te je djelatnost svih odjela utihnula. Nakon završenih studija veći dio članova se vratio a također stasali su mnogobrojni novi članovi koji su do tada bili djeca te se rad u cijelosti obnovio »pojačao« otvaranjem novih sekcija. Svakako najznačajniji uspjeh koji je HKC »Srijem – Hrvatski dom« ostvario je uvođenje hrvatskog jezika u škole, ovaj projekt je ostvaren u suradnji s Hrvatskom srijemskom inicijativom (danas DSHV) i gradskim vlastima. Od ove godine, HKC »Srijem – Hrvatski dom« uveo je u svoj godišnji kalendar godišnji koncert pod nazivom

»Divan je kićeni Srijem«, za koji se nadamo da će prerasti u tradiciju.

Koliko odjela danas funkcionira u društvu?

Folklorni odjel s voditeljem Vlatkom Hrgovićem i koreografom Bojanom Kadrom je obnovio rad odraslog i dječjeg folklor te je nastupio na više mjesta u Srbiji i Hrvatskoj. Tamburaški odjel koji vodi Josip Đujić je podrška folklornom odjelu, ali i samostalno nastupa na različitim slavljinama, zabavama i koncertima. Atelje Sveta Anastazija, koji vodi Ana Melačić je imao do sada brojne izložbe svojih slika od slame, akvarela, kipića i drugih umjetnina po Vojvodini i Hrvatskoj (Zadar, Srijemska Mitrovica, Županja, Ruski Krstur, Tavankut). Odjel za hrvatski jezik i književnost pod vodstvom Daria Španovića okuplja djecu po srijemsko-mitrovačkim osnovnim školama na nastavi hrvatskog jezika s elementima nacionalne kulture. Djeca koja pohađaju srednju školu okupljaju se u Hrvatskom domu te se poučavaju hrvatskom jeziku, tradiciji i povijesti. Također organizirano je nekoliko studijskih putovanja za djecu kao i nekoliko godišnjih priredbi koje su djeca pripremila. Sportski odjel, koji vodi Zlatko Načev, okuplja mladež oko »najvažnije sporedne stvari na svijetu« – nogometa. S ponosom možemo reći da je ove godine kao odjel HKC-a »Srijem – Hrvatski dom« konačno obnovljeno i Hrvatsko pje-

vačko društvo »Nada«, najstarije hrvatsko društvo u Srijemskoj Mitrovici.

Posjeduje li HKC »Srijem – Hrvatski dom« sopstvene prostore?

HKC »Srijem – Hrvatski dom« je od obnove svoga rada do 2007. godine djelovao u prostorijama Katoličke crkve u Srijemskoj Mitrovici. Hrvatska društva čiji smo mi nasljednici, sagradila su početkom XX. stoljeća veliku zgradu Hrvatskog doma koja je 1948. oduzeta i pretvorena najprije u »Dom omladine«, a kasnije izdavana za različite diskoteke i kafiće. Ovu zgradu je 2007. godine Grad Srijemska Mitrovica dao HKC-u »Srijem – Hrvatski dom« na uporabu bez naknade, jer tada još nije postojao zakon o povratu imovine, a i gradske vlasti su shvatile da ova zgrada pripada hrvatskom narodu. I danas, Hrvatskim domom upravlja HKC »Srijem – Hrvatski dom«, a koristi ga i gradsko folkorno društvo »Branko Radičević«. U Hrvatskom domu organiziramo svoje priredbe, zabave i druženja, i često ga dajemo i gradskim institucijama na korištenje, gajeći na taj način već dobre odnose Grada i društva. Nakon stupanja na snagu Zakona o povratu imovine i obeštećenju, podnijeli smo svu potrebnu dokumentaciju za povrat Hrvatskog doma, te čekamo na odgovor Agencije za restituciju.

D. Š.

27

REALIZACIJA PROJEKTA I PETI ROĐENDAN UDRUGE »PODUNAV«

Očuvanje tradicije monoštorskih šokaca

U nedjelju, 29. srpnja, monoštorski Turistički info centar vrvio je od ljudi, ali ovaj put ne turista, nego domaćina – članova Udruge »Podunav« i njihovih suradnika.

Povod za ovo okupljanje bile su dvije stvari – realizacija projekta »Očuvanje tradicije monoštorskih šokaca kroz radionice i likovno stvaralaštvo«, koji je podržan od strane Pokrajinskog tajništva za kulturu i javno informiranje, te proslava petog rođendana udruge.

Navedenim projektom obuhvaćene su aktivnosti koje se tiču čuvanja kulture šokaca iz Monoštora, oličene u narodnoj nošnji, običajima i starim zanatima. Izrađeni su uniformni stalci za propagandni materijal Monoštora koji su podijeljeni svima koji su uključeni u turističku ponudu sela, oslikan je pano za fotografiranje sa šokcem i šokicom, održane radionice izrade i upoznavanja sa šokačkom nošnjom, te snimljen materijal za film o nošnji i njenoj izradi, kao i o starim zanatima i zanatlijama u Monošturu. Film će biti premijerno prikazan tijekom ovogodišnjeg Bodrog festa.

Na radionici u nedjelju prikazane su ženska i muška nošnja s mnogobrojnim varijacijama. Ekspertice na ovom polju – bake *Eva* i *Marta*, koje još i danas izrađuju nošnju i njene dijelove, poučavale su mlađe žene tehnikama i vještinama veza, prišivanja šljokica i ostalih specifičnih radnji koje omogućuju sjaj i ljepotu ovih nošnji. *Eva Kovač* poznata je po izradi malih nošnji za lutke koje su izložene u njeznoj kući i koje često posjećuju turisti. *Marta Kolar* govorila je o načinu oblačenja žena za različite prigode, a *Marija Turkalj*, bivša predsjednica KUDH-a »Bodrog«, predstavila je varijetete šokačkih pregača, dijelove nošnji i njihovu namjenu. Sve ovo je zabilježeno kamerom i u procesu je montiranja filma.

Nezaobilazni dio monoštorske tradicije su i stari zanati, pa su tako svoje umijeće prikazali i najaktivnije zanatlije – čamdžija *Đura Rang*, *Goran Kuzeljević* s izradom umjetničkih predmeta i suvenira od drveta, rogozar *Stipan Turkalj*, *Josip Čuzi* s izradom (pletanjem) ribarskih potreština i *Marijana Kolar* – mlada djevojka koja se bavi tka-

njem na razboju, u Monošturu zvanom »stative«. Svi ovi zanati i proizvodi oličeni su povezanošću Monoštoraca sa svojim okruženjem, a datiraju od samih početaka naseljavanja ovih prostora šokcima.

Snimljen je i proces pripreme ribljeg paprikaša, bez kojeg je nemoguće organizirati ovakvo druženje, pa su tako ovjekovječene radnje od čišćenja ribe, sjeckanja luka, cijepanja drva, potpale vatre, pa do samog uživanja u njegovom okusu.

Pet godina rada udruge proteklo je u projektima i aktivnostima vezanim za promidžbu i eta-

bliranje Monoštora kao turističke destinacije na svim razinama, s ciljem očuvanja tradicije i prirode. Ugošćavanje turista, putnika namjernika, biciklista čak s krajnjeg sjevera Europe, nastupi na sajmovima i festivalima u zemlji i inozemstvu, priznanja koja je udruga primila, suradnja i kontakti s brojnim institucijama i pojedincima koji su u ovoj branji, sigurno su veliki uspjeh za jedno ovako malo selo. Potrebno je nastaviti s ovakvim poslovima, te istrajati u očuvanju, a kako je sve to protkano ljubavlju prema svome selu, zadatak je time lakši.

Zdenka Mitić

NATJECANJE U KUHANJU PILEĆEG PAPRIKAŠA Prvo pile Sonte

Natjecanje u spravljanju pilećeg paprikaša u kotliću u organizaciji kave-bara »Stars« u Sonti polako prerasta u tradiciju. Ovogodišnje, 6. po redu, održano je u subotu, 28. srpnja, u Sonti. Svoje kulinarstvo umijeće pokazale su 23 ekipe, a laskavu titulu »Prvo pile Sonte« žiri je jednoglasno dodijelio mladom Sončaninu *Ivici Bošnjaku*, osvajaču treće nagrade na prošlogodišnjoj Pilićijadi. Kako je žiri procijenio, »meso je bilo dobro kuhano, čorba gusta i sočna, slanost zadovoljavajuća i opći okus za čistu desetku«, pa će Bošnjak iduće godine braniti titulu najboljeg. Drugo mjesto zauzeo je *Željko Vinko* iz Svilojeva, a treće *Saša Kozbašić* iz Sonte. Prigodne poklone sponzora još su dobili i Sončani *Aleksandar Barunov* i *Stevan Brkin*. Nagradu

iznenađenja, živu kokoš, dobio je kuhar koji se najslabije snalazi u spremanju ove delicije, *Branislav Stojić* iz Apatina. »Sve je počelo prije šest godina u jednom prijateljskom zezanju. Skupina mojih prijatelja nije se mogla sporazumjeti tko kuha najbolji pileći paprikaš, pa je među ostalima, pala ideja da javno odmjerimo snage, a odluku tko je najbolji donijelo je neovisno prosudbeno tijelo. Ponovili smo to i iduće godine, ovoga puta uz veći broj sudionika i tako došli do ovogodišnjeg, 6. po redu natjecanja. Ističem da jedini u Vojvodini organiziramo kuhanje pilećeg paprikaša u kotliću, a i stalni termin nam je posljednja subota u srpnju. Svake godine je sve više prijavljenih natjecatelja, tako da dogodine očekujem kuhanje u 30 kotli-

ća«, kaže organizator manifestacije i suvlasnik »Starsa« *Branislav Kuruc*. Po okončanju natjecateljskog dijela manifestacije i dodjele priznanja i nagrada donatora, organizirano je druženje ekipa sudionika uz živu glazbu i degustaciju natjecateljskih paprikaša.

I. A.

KIPARSKA KOLONIJA ERNESTINOVO

Plodovi ravnice

U proteklih 38 godina ovdje su dolazili umjetnici iz zemlje i svijeta, koji su selu ostavili na poklon više od 600 skulptura i na stotine slika

U Ernestinovu je održana 39. Kiparska kolonija od 29. srpnja do 4. kolovoza uz sudjelovanje dvadesetak umjetnika iz čitave Hrvatske i, ove godine, gosta iz Mađarske. Osam su dana stvarali u slavonskom hrastu i obogatili ernestinovačku koloniju Petra Smajića, a slikari su zaposjeli puteljke i polja uživajući u živopisnom slavonskom krajoliku. Reski zvuk pile i ritmički udari bata u dlijeto po 39. put su oživjeli duh kolonije u Ernestinovu, a ovogodišnja tema je bila – Plodovi ravnice. Brojni posjetitelji potvrda su ljepote ove divne manifestacije, pa ovo malo slavonsko selo biva prenapučeno u ove dane.

Započeta 1973. godine, na poticaj sada već pokojnog Petra Smajića, po kojemu i Galerija nosi naziv, kolonija je odolijevala vremenu i ljudi-

ma, promjenama sustava, radi-la i kada je Ernestinovo bilo proglašeno, istina u Osijeku, pa nakon povratka u mjesto kolonija izranja iz pepela poput Feniksa. U proteklih 38 godina ovdje su dolazili umjetnici iz zemlje i svijeta, koji su selu ostavili na poklon više od 600 skulptura i na stotine slika, koje danas krase prostor Galerije, Park skulptura i pitome seoske šorove, jer Ernestinovo je ponosno na svoju, kilometrima dugu Ulicu skulptura.

Koloniju su otvorili načelnik Matija Greif i župan Vladimir Šišljagić, a voditelj i osnivač kolonije Mato Tijardović predstavio je posjetiteljima deset kipara i jedanaest slikara. Svi oni su vrijedno radili, a selom se razlijegao zvuk pile, miris boja, udarci bata i dlijeta i mioris slavonskog hrasta, za kojega Mato kaže da je parfem

Slavonije i slavonskih šuma.

Da kolonija nije samo drvo i platno svjedoči bogat program, koji i inače prati ernestinovačke kolonije, pa se u osam dana ovdje slilo desetak tisuća posjetitelja, a uživali su u nastupima grupe MGM, TS Ravnica, koncertima Kiće Slabinca i Pjevačkog društva Zrinski, glumaca i folklorša i rok koncertu za mlade. Bilo je tu i sportskih natjecanja, a domaći Konjički klub »Slavonija i Baranja« organizirao je defile zaprega i konjanika kroz cijelo mjesto i natjecanje dvoprega na hipodromu. Zabave na pretek, doista za svakoga po nešto.

Umjetnici su položili i vijenac na grob Petra Smajića, pa sam

njegovog sina Josipa pitao kako obitelj glada na sve ovo? »Lijepo je ovo, tata je uživao u kiparstvu, s Matom i Sinišom je osnovao ovu koloniju, koja je vrlo brzo prerasla seoske okvire i pronijela ime Ernestinova diljem svijeta. Drago nam je da je sve ovo tako dobro i kvalitetno nastavljeno i da se uvijek dođu pokloniti momemu ocu na grob. Dio njegovih umjetnina krase ovu našu Galeriju, ali i brojne galerije u svijetu. Nažalost, brojne njegove skulpture, mahom minijature, pokradene su u vrijeme Domovinskoga rata i teško im je ući u trag, a tek jedna je vraćena s pošiljkom umjetnina iz Srbije«, kaže Josip Smajić.

Slavko Žebić

AKCIJA RADIO DUNAVA »PROZOR U SVIJET«

Šokadiji računalo iz donacije

U prvom ciklusu donatorske akcije Radio Dunava, a u suradnji s Apatinskom pivovarom, pod nazivom »Prozor u svijet«, podijeljeno je prvih 15 računala prosvjetnim, kulturno-umjetničkim, sportskim i drugim subjektima s područja Općine Apatin. Pokraj ostalih, jedno računalo iz donacije dodijeljeno je i Kulturno-prosvjetnoj zajednici Hrvata »Šokadija« iz Sonte. Podjela računala organizirana je na prigodnoj maloj svečanosti u holu Apatinske pivovare, a korisnicima ih je uručila menadžeri-

ca za pravne poslove Svetlana Vukelić. »S ovim subjektima imamo jako dobru poslovno-tehničku suradnju. Medijski smo pokrovitelji brojnih kulturnih, zabavnih i sportskih zbivanja, ne samo na području naše općine, nego i u okruženju. S ciljem poboljšanja uvjeta rada, ali i s idejom afirmacije informatičke pismenosti, pokrenuli smo ovu akciju i evo, prvih 15 računala uručeno je subjektima s područja Općine Apatin. Akcija će biti nastavljena i u narednom razdoblju«, kaže vlasnik Radio Dunava

Računalo je primio predsjednik »Šokadije« Zvonko Tadijan

Aleksandar Dukić. Po riječima predsjednika »Šokadije« Zvonka Tadijana, ovo računalo će znatno poboljšati uvjete rada društva, a akcije poput realizirane za svaku su pohva-

lu, jer upravo ciljani subjekti zbog sve očitije krize u našem društvu i sve manjega priliva dotacija, rade u vrlo nepovoljnim uvjetima.

I. A.

VELIKA ŠANSA ZA BIZNIS

www.svastara.rs

VOJVODANSKA
Svaštara

Humanitarni koncert mladih pijanista iz Hrvatske

SUBOTICA – U okviru koncertne sezone koju organizira subotička udruga Electe prošloga četvrtka, 26. srpnja, u Velikoj vijećnici Gradske kuće u Subotici održan je koncert mladih pijanista iz Hrvatske. Subotičkoj publici ovom su se prigodom predstavili studenti master studija na Muzičkoj akademiji u Zagrebu

Bojan Bobić, Una Smrekar, Nikola Kos i Krešimir Starčević, izvodeći skladbe Chopina, Mendelssohna, Debussyja i F. Busonija. Koncert je imao humanitarni karakter, bio je posvećen dvanaestogodišnjem Subotičaninu Norbertu Horváthu kome je hitno potrebna operacija. U organizaciju ovog koncerta uključio se i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata.

»Ovo je naša prva suradnja sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata koji je značajno pridonio da ovaj koncert bude kvalitetno realiziran«, izjavila je nakon koncerta Tamara Štricki, potpredsjednica udruge Electe.

Trojni susreti u Bezdanu

BEZDAN – U Bezdanu će sutra (subota 4. kolovoza) biti održani Podunavski dani kulture »Trojni susreti«. Program na Kanalskoj obali počinje u 10 sati i trajat će do kasno u noć. Od 10 sati bit će postavljena izložba i sajam rukotvorina uz bogatu ponudu bezdanskih specijaliteta. Kulturno-umjetnički program je od 16 sati, a nastupit će KUD-ovi i umjetnici iz Srbije, Hrvatske i Mađarske.

»Trojni susreti«, osmi po redu, jedina su velika manifestacija u Bezdanu. Kako živimo na samoj tromeđi triju država, Srbije, Mađarske i Hrvatske, ideja da se tri naroda okupe i predstave svoju kulturu i tradiciju imala je u posljednjih sedam godina veoma pozitivan odjek. Tijekom devedesetih narušeni su i međuljudski odnosi, a samim tim je i prekinuta tradicija okupljanja, upoznavanja i različitosti kao bogatstva naše regije. Pokazalo se da je ovakav jedan etno festival odličan način da se situacija popravi«, kažu organizatori festivala iz NVO »Puls« iz Bezdana.

Z.V.

Premijera u Sonti

SONTA – U iduću petak, 10. kolovoza, na dan zaštitnika sela sv. Lovre, glumačka ekipa Dramske sekcije KPZH »Šokadija« iz Sonte izvest će premijernu predstavu »Dovedeni, zatečeni i naši«, autora teksta i redatelja Ivana Andrašića. Predstava će se održati u velikoj dvorani Doma kulture u Sonti, s početkom u 20 sati. Ulaznice po cijeni od 100 dinara mogu se kupiti kod Antuna Jakšića – Čađe, a na dan predstave na blagajni Doma kulture.

Bodrog fest u Monoštoru

BAČKI MONOŠTOR – Monoštorski Bodrog fest, osmi po redu, bit će održan u iduću subotu, 11. kolovoza. Predigra ovogodišnjem festivalu bit će dan ranije, u petak 10. kolovoza, od 19 sati, kada se organizira natjecanje u kuhanju ribljeg paprikaša.

Bodrog fest počinje sutradan u podne raportom Josipa Dipanova i defileom fijakera i jahača, ali će prethodno u 10 sati u parkiću ispred mjesne knjižnice biti priređena predstava za djecu »Vitezovi i princeze«. U okviru podnevnog programa nastupit će Dejana Đurin s recitalom, dječja skupina KUDH »Bodrog«, a udruga »Jerinin grad« prikazat će performans »Bodrog i bodroški vitez«. U crkvi sv. Petra i Pavla od 16 sati nastupit će zborovi Iuventus cantat i Musica Viva, Josip Čapo na trubi i VIS »Tekije« iz Petrovaradina. Ispred knjižnice bit će priređena izložba fotografija Foto, kino i video kluba »Rada Krstić« iz Sombora, slamarska radionica u organizaciji Udruge »Slama« iz Osijeka, prezentacija šokačke nošnje, kao i prezentacija Specijalnog rezervata prirode »Gornje Podunavlje«. Navečer, od 18 sati, na pozornici u središtu sela bit će priređen kulturno-umjetnički program u kojem će nastupiti folklorna društva iz Sombora, Srijemske Mitrovice, Subotice, Bačkog Monoštora, recitatori i tamburaši. U 20 sati počinje koncert Zvonka Bogdana, a za 23 sata predviđen je program za mlade »Bodrog By Night«.

U okviru Bodrog festa posjetitelje očekuju štandovi sa specijalitetima od divljači i ribe, te proizvodima starih obrta.

»Pismo ćaći« pobijedilo u Puli

PULA – Dodjelom Zlatnih arena i drugih nagrada završen je 59. festival igranog filma u Puli, u čijoj je glavnoj sekciji Nacionalnog programa ove godine prikazano deset, a u sekciji manjinskih koprodukcija dva filma (»Parada« i »Praktični vodič kroz Beograd s pevanjem i plakanjem«).

Prema odluci ocjenjivačkog suda, film »Pismo ćaći« redatelja Damira Čučića dobitnik je velike Zlatne arene za najbolji film na ovogodišnjem 59. festivalu igranog filma, a isti je film uz glavnu nagradu dobitnik još triju Zlatnih arena.

Osim filma »Pismo ćaći« najnagrađivaniji naslovi ovogodišnjeg festivala su filmovi »Ljudožder vegetarijanac« redatelja Branka Schmidta te film »Sonja i bik« redateljice Vlatke Vorkapić.

Srpski redatelj Srdan Dragojević osvojio je Zlatnu arenu za film »Parada«, dok je za ulogu u istom filmu Zlatnu arenu za glavnu glumicu osvojila Hristina Popović.

ANTE EVETOVIĆ MIROLJUB, »VJEČNOSTI DOBA«, ZAVOD ZA KULTURU VOJVOĐANSKIH HRVATA SUBOTICA, 2012.

Zavidni pjesnički opus

Čvrsto naslonjen na ishodišta i zasade hrvatskoga romantizma, ovaj je vrli klerik stvorio zavidni pjesnički opus. Uz to, bio je prvi književnik među vojvođanskim Hrvatima za života integriran u hrvatsku književnost

»Vječnosti doba« knjiga je izabranih pjesama Ante Evetovića Miroljuba (1862. – 1921.), najplodnijega preporodnog pjesnika u bačkih Hrvata. Objavljena je u povodu 150. obljetnice njegova rođenja kao zajednički sunakladnički pothvat Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata s Novinsko-izdavačkom ustanovom »Hrvatska riječ« iz Subotice.

Bogato pjesništvo hrvatske književnosti u Vojvodini imalo je svoje udioništvo i u preporodnim gibanjima. Bijaše ono refleks, istina zakašnjeli, istovrsnoga pjesnikovanja u Hrvatskoj, koje je bilo u brojnim neknjiževnim funkcijama – budilo je nacionalnu svijest, branilo je dostojanstvo naroda, zagovaralo prosvjetu puka, nukalo na napredak...

Jedan od glavnih protagonista toga romantičarskog razdoblja u hrvatskom pjesništvu u Vojvodini bio je upravo Ante Evetović Miroljub. Čvrsto naslonjen na ishodišta i zasade hrvatskoga romantizma, ovaj je vrli klerik stvorio zavidni pjesnički opus. Uz to, bio je prvi književnik među vojvođanskim Hrvatima za života integriran

u hrvatsku književnost, i to objavljivanjem svojih djela na književnom jeziku u književnoj periodici te sudjelovanjem u književnom životu. Ovaj izbor Evetovićevih pjesama, što ga je sačinio profesor *Vladan Čutura*, želi biti podsjetnikom na jedno vrijeme i odnos pjesnika spram izazova života toga doba, izazova koji se čovjeku čine vječnim.

PREPORODNO RASPOLOŽENJE

Kao priređivač Evetovićeve preporodne i religijske lirike, u predgovoru je, među ostalim, napisao sljedeće: »Kako bi kritički sud spram Evetovića bio približno objektivan, nužno je definirati čime su predodređeni uzori njegova stihotvorstva. S jedne strane, predromantičarsko oduševljenje pučkim stihom i narodnim pjevanjem, a s druge geografski okvir i povijesna zbilja trenutka u kojemu autor stvara. Spremište ideja iz kojega crpi ponajprije su domoljubne teme - zavičaj, obitelj i religija, te rodoljubne teme u gotovo svim aspektima - ljubav prema domovini, hrvatskome jeziku i dijalektalnoj bunjevačkoj ikavici, književnoj tradiciji, te velikanima nacionalne kulture i povijesti.

Pored modela književne recepcije valja se pozabaviti još jednom, ne manje važnom činjenicom. Naime, kada se njegovo stvaralaštvo, u najvećem dijelu nedvojbeno preporodno-budničarske provenijencije, sumjerava s procesima u hrvatskoj književnoj povijesti ono je u očitoj poetičkoj diskrepanciji

spram iste. Hrvatska se književnost, u vrijeme kada Evetović stvara, nalazi na križištima dviju dominantnih poetika – kasnoga realizma i ranoga modernizma. Imajući u vidu kasniji početak procesa nacionalnog preporoda u Hrvata koji žive na teritoriju južne Ugarske, u 'slučaju Evetović' ova činjenica ne predstavlja ograničenje da se on, u dijelu svojega stvaralaštva, percipira ravnopravno pjesničkim imenima kao što su npr. *Mirko Bogović, Ivan Kukuljević Sakcinski, Petar Preradović* ili *Ivan Trnski*, svi odreda kanonski pjesnici hrvatskoga preporodnog štiva.«

TEOLOG, PISAC I FILOZOF

Teolog, pisac i filozof Ante Evetović Miroljub rođen je 12. lipnja 1862. u Aljmašu (Republika Mađarska). Podrijetlom je iz siromašne obitelji bunjevačkih Hrvata iz Mađarske. U rodnom je mjestu završio bunjevačku osnovnu školu, nakon koje odlazi

u isusovačku gimnaziju u Kalači. U vrijeme pohađanja isusovačke gimnazije stanovao je kod biskupa Ivana Antunovića, najznačajnije ličnosti u procesu nacionalnog preporoda Hrvata u ondašnjim krajevima južne Ugarske, u čijoj se bogatoj knjižnici upoznaje s djelima dubrovačkih pjesnika, Vrazovim, Mažuranićevim i Preradovićevim stihovima, te Šenoinom prozom; djelima kroz koja je učio i usavršavao hrvatski književni jezik. Nakon završetka gimnazije (1880./81.) stupa u franjevački red Kapistranske provincije, a krsno ime Franjo mijenja u redovničko - Ante. Nakon toga živio je u Beču, a potom i u Vukovaru i Fedvaru, na studiju filozofije. Završivši studij odlazi u Baja na redovničku bogosloviju gdje je 1886. godine zaređen za svećenika. Mlad i obrazovan poslan je u Fedvar gdje je imenovan lektorom filozofije, nakon čega se još jednom vraća u Baja kao profesor crkvenoga prava i

Spomen na velikana

Prigodom desete obljetnice njegove smrti, 1931. godine, Klub hrvatskih književnika u Osijeku na zgradi valpovačkoga župnog ureda, gdje je Miroljub umro, otkriva spomen-ploču i brončani reljef. U Subotici je 1936. godine, na 15. godišnjicu njegove smrti i prigodom obilježavanja 250. obljetnice dolaska bunjevačkih Hrvata u Bačku, otkriveno pjesnikovo poprsje, rad znamenitoga hrvatskog kipara Ivana Meštrovića. Ove, obljetničarske 2012. godine - koja je službeno proglašena Godinom hrvatskih velikana u Vojvodini - obilježava se i 150 godina od rođenja Ante Evetovića, a ova je tematska pjesnička kompilacija tek mali doprinos i zalog kako bi književno djelo pjesnika Miroljuba nastavilo živjeti kroz »vječnosti doba«.

ATA I NIU »HRVATSKA RIJEČ«

crkvene povijesti. Od 1897. gvardijanuje u franjevačkom samostanu u Baji, no prelazi iz franjevačkog reda i postaje svetovni svećenik pod utjecajem vatikanske odluke da raspusti franjevački red. Novo je svećeničko djelovanje započeo u Eragu odakle 1900. godine polazi u Slavoniju, točnije u Valpovo, za kapelana da bi 1901. postao župnikom u Veliškovcima, a iduće, 1902. godine u Harkanovcima, gdje je ostao punih deset godina kada se vraća natrag u Valpovo.

Što se književnoga djelovanja tiče, jedan je od utemeljitelja Kluba hrvatskih književnika i umjetnika u Osijeku, 1909. godine. Bio je uključen i u politički život, a na književnoj se sceni pojavio 1908. godine zbirkom pjesama »Sretni i nujni časi«, koju je u vlastitoj nakladi objavio u Osijeku, iako je puno prije počeo pisati. Prvi je pjesnik koji s ovih prostora objavljuje u nekim od zagrebačkih književnih časopisa, pa njegovo pjesničko stvaralaštvo biva prepoznato i priznato od strane ondašnje struke.

Umro je 24. veljače 1921. godine i pokopan je u Valpovu.

H. R.

3. kolovoza 2012.

ŠOKAČKA GRANA IZ OSIJEKA

Puno planova za jesen

*Očekuje se tiskanje
dva zbornika s okruglih
stolova, nove Kuharice
te organizacija Dana
kruha i hodočašća*

Ljeto je vrijeme odmora, no za Šokačku granu iz Osijeka odmora nema. Kako će ga i biti kada je baš ljeto vrijeme brojnih smotri i susreta, a Šokačka je grana rado viđen gost u svakoj sredini. Bili su na Đakovačkim vezovima, Petrijevačkim žetvenim svečanostima, Bečarskom sijelu u Babinoj Gredi, Dužionici u Somboru, a dok vodimo ovaj razgovor, spremaju se na Dužijancu u Subotici.

»Ovoga smo vikenda bili gosti na Dužionici u Somboru koju organizira HKPD 'Vladimir Nazor'. S hrvatskim udrugama u Somboru imamo dobru suradnju, a isto je i sa Suboticom, gdje smo prije 8 godina započeli suradnju s 'Bunjevačkim kolom' i ona traje do dana današnjeg, pa smo uvijek rado viđeni gosti i na Dužijanci i na Velikom prelu, ali i u drugim brojnim prigodama«, kaže Vera Erl, predsjednica Šokačke grane.

Nedavno su na sastanku Upravnog odbora govorili o programima za ovu jesen i prednost su imali dugogodišnji projekti, kakvi su Šokački suvenir Gradu, koji daje rezultate, i već tradicionalni Dani kruha, Dani zahvale Bogu za plodove zemlje, na kojima su do sada sudjelovali prijatelji iz Subotice, Sombora, Sente, Bača, Plavne, Berega, Monoštora, Pečuha i Tuzle. I ove će godine, jer do sada je tiskala dvije kuharice, Grana tiskati i treću »Kolači od dizanog tijesta« u suradnji s Glasom Slavonije. I kada je već riječ o tisku i tiskanju, Vera Erl

Vera Erl na somborskoj Dužionici

se pohvalila da će ove jeseni biti tiskan Zbornik sa 6. i 7. okruglog stola Šokačke grane, »Marijanska svetišta Šokaca i Bunjevaca« i »Nakladnička djelatnost Šokačke grane«. Do sada su tiskani svi zbornici s Okruglog stola, a ove godine, po prvi puta od osnutka Grane, tiskat će se dvobroj, jer štednja je neophodna.

Vera Erl je predstavila i novi projekt, kojega Grana radi sa srodnom udrugom u Pečuhu, a riječ je o hodočašću, koje bi započelo u Mađarskoj u Pečuhu, nastavilo u Osijeku i završilo u Međugorju. Šokačka grana će svoj dio odraditi u prigodi blagdana Presvetog

imeni Marijinog, koji je god u donjogradskoj istoimenoj župi, gdje je župnik vlč. Ivica Jurić iz Đurića, a zamišljeno je da i gosti i domaći sudjeluju u procesiji šorovima Donjeg grada. Nastavit će se pjevanjem marijanskih pjesama na svetoj misi i programom tu pred crkvom, nakon mise. Tako će gosti imati prigodu svjedočiti proslavi crkvenoga goda uz bogatu ponudu proizvoda starih obrta, ali i suvenira, koji su već zaštitni znak Šokačke grane. Pripreme su u tijeku i još se čeka odgovor mađarskog partnera.

S. Žebić

Dani Julija Njikoša u listopadu

Jedan od projekata kojega je ustrojila Šokačka grana su Dani Julija Njikoša, koji će ove godine nešto drukčije izgledati. Grad i županija prihvatili su pokroviteljstvo ove manifestacije, a zamišljena je kao svojevrsni hommage Vere Svobode, životne suputnice Julija Njikoša, Đule, kako ona to voli reći, kojim bi se odužila i voljenom gradu i pokojnom mužu za dugogodišnju opstojnost u glazbenom svijetu Hrvatske i Osijeka. Organizatori su Šokačka grana i STD »Pajo Kolarić«, a dvorana HNK u Osijeku već je rezervirana za konac listopada.

FELJTON: VOJVOĐANSKI HRVATI U KRLEŽINIM »MARGINALIJAMA« (I. DIO)

Hrvatskovojoždanske teme u »bibliji leksikografije«

Čitateljima »Hrvatske riječi« mogu biti zanimljive i Krležine lucidne opservacije i kritička zapažanja spram natuknica koje se izravno odnose na Hrvate u Vojvodini. Njih ima desetak, o čemu će biti riječi u sljedećih nekoliko nastavaka

Piše: Tomislav Žigmanov

Koncem je prošle godine u izdanju »Službenog glasnika« u Beogradu iz tiska izašla knjiga, do sada neobjavljenih, rukopisa hrvatskoga književnika i leksikografa Miroslava Krleže pod nazivom »Marginalije : 1000 izabranih komentara o tekstovima enciklopedije JLZ«. Knjigu je, u povodu »30 godina nakon autorove smrti i stotinu godina otkad je došao u Srbiju«, priredio književni kritičar i današnji glavni ravnatelj Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža Vlaho Bogišić. Riječ je o zapisima, komentarijama i uredničkim intervencijama koje je Krleža kao glavni urednik i redaktor bilježio na marginama enciklopedijskih natuknica pisanih za potrebe Enciklopedije Jugoslavije. Ona je, pod vrsnim Krležinim urednikovanjem, objavljivana u Zagrebu u razdoblju od 1955. do 1971. godine u osam toмова u izdanju Jugoslavenskog leksikografskog zavoda.

KRLEŽINA »ZANOVIJETA-NJA«

Krležine su marginalije, po svojoj formi, bliske esejistici i kritici, dakako prepoznatljivog su Krležinoga stila, a njezini sadržaji »kriju« autora rijetko viđene obrazovanosti. Usto,

gdjekad su njegova zapažanja britka i duhovita a gdjegdje sarkastična, cinična pa čak i surova kada je riječ o piscu natuknice, ali i o njezinoj temi – leksikografski obrađenim osobama, povijesnim događajima, institucijama, kulturnim sadržajima...

Sam je, pak, Krleža o njima zapisao sljedeće: »Marginalije su, dakle, moje primjedbe ili zanovijetanja na tekstove koje su već pripremili stručnjaci iz pojedinih sektora, i onda na njihov pisani materijal ja dodajem svoje ocjene, a one su takve naravi da se o njima argumentirano može diskutirati.« Stoga je i kritika ocijenila ovu knjigu »biblijom leksikografije«. Tisuću marginalija su u knjizi poredane abecednim redom, od A do Ž, pa se tako knjiga, kao mozaik samostalnih jedinica, može čitati »na preskok«.

HRVATSKOVOJVOĐANSKE TEME

Osim ovih općih informacija i načelnih ocjena »Marginalija« o jedinicama Enciklopedije Jugoslavije, koje su, zbog značaja iznijetoga, zacijelo od važnosti za sve južnoslavenske narode, za čitatelje »Hrvatske riječi« mogu biti zanimljive i Krležine lucidne opservacije i kritička zapažanja spram natuknica koje se izravno odnose na Hrvate u Vojvodini. Njih ima desetak, o čemu će biti riječi u sljedećih nekoliko nastavaka.

Prva je Krležina marginalija posvećena društvenom djelatniku i pjesniku, bunjevačkom

Hrvatu *Franji Bašiću* (Subotica, 2. XII. 1912. – Subotica, 10. III. 1991.) (str. 78), u kojoj su i pisac i sam Bašić ocijenjeni negativno. O natuknici, koju je napisao *Slaven Ravlić*, Krleža je, naime, iznio sljedeće stano- vište: »Rečeno je već bezbroj- no mnogo puta da je Ravlić izgubio svaku pak i najmini- malniju normalnu mjeru kod ocjene svojih jedinica. Kako je taj subotički magistratski činovnik uopće mogao da uđe? Ravlić to motivira, zato što je štampao zbirčicu početničkih stihova 'Pupoljci' u Subotici god. 1934. Šteta za svaku riječ, a boga mi, i za pare. 10 redaka teksta, 10 redaka prijevosa, 18 redaka raznih napomena, ovo moje glavno uredničko čita- nje, 8 redaka moje napomene, svega zajedno: 46 redaka posla u vjetar.«

Druga govori o franjevač- kom spisatelju, povjesničaru i pravniku *Grguru Čevapoviću* (Bertolovci, 23. IV. 1786. – Budim, 21. IV. 1830.) (str. 183), kojega je Krleža preimenovao u Čevapovića. O natuknici o njemu Krleža piše afirmativ- no i sugerira određene izmje- ne u sadržaju leksikografske jedinice: »Katančićev urednik i emendator Katančićeve bibli- je. Katančićevo Sv. Pismo uz

Čevapovićevu suradnju pred- stavlja kod nas važan kulturno- historijski datum. Treba ga zato uvrstiti i potpuno prestilizovati. To što je pisao neke drame u pubertetu zaista nije važno. Da se vodi u evidenciji i njegov Slavonski pravopis. Ukoliko ga budemo brisali, ime da mu se svakako fiksira na drugome mjestu.«

Sljedeća je Krležina mar- ginalija posvećena biskupu, diplomatu i humanisti *Andriji Dudiću* (Budim, 16. II. 1533. – Breslau, 23. II. 1589.) (str. 229-230). Osim što telegrafski iznosi nekoliko faktografskih podataka, Krleža o Dudiću i ironijski progovara. »Pisao se Duduch ili Dudit. Bio je vlaški (rumunjski) primas, postao kanonik u Ostrogonu, poslije prepošt, zatim biskup, predstavnik mađarski na Tridentskom koncilu, kao biskup pečujski. Bio je porteparole cara Ferdinanda na tome koncilu. U vezi s jed- nim ljubavnim romanom s jed- nom dvorskom gospođom na poljskom kraljevskom dvoru, Strass Reginom, prešao je na protestantizam, da bi je mogao uzeti za ženu. Kao udovac nije poslušao naše narodne poslo- vice, oženio se po drugi put, prema tome nije zavrijedio da mu gospođa Regina umre. Prema tome naša karakteristi- ka, da se 'istakao sloodumnim govorima na Tridentskom kon- cilu', nije baš sasvim historijski podudarna sa činjenicama, da to da je kritizirao Galena i t.d. nije tako važno. Možda za Medicinsku enciklopediju.«

Kako pisati?

U »Kako da se piše«, na stra- nici 378, Krleža iznosi sljede- ću uputu svakom leksikoga- fu: »Svi načini kako se piše su dobri, osim dosadnog, u beletristici. A svi načini u leksikografiji su dobri, osim stereotipiziranog.«

Ljubica Vuković Dulić i
Jozefina Skenderović

OTVORENA IZLOŽBA KRUNA OD SLAME JOZEFINE SKENDEROVIĆ

Slamarka inspirirana vjerom

Jozefina se ne bavi samo izradom kruna od slame nego svoj rad kruniše i pedagogijom, tj. predajom svog znanja drugim ljudima

tog 'kotačića' i što svojim darom mogu to napraviti u ime sveg našeg sveta», kaže Jozefina.

Premda oblikovanje u slami za nju nije bila nepoznanica, kaže kako se ohrabrila da se okuša u ovoj vještini tek kao mlada nastavnica u školi »Matija Gubec« u Tavankutu, gdje je vidjela kako djeca od desetak godina rade zanimljive predmete od slame, perlice i sličice. Rad sa slamom započeo je 1979., s početka kao hobi i zabavu, a 1986. godine jedna je od prvih sudionica Kolonije naive u tehnici slame, te je od '92. i njezina voditeljica. Također je voditeljica slamarske sekcije u HKPD-u »Matija Gubec«, gdje i jedna od utemeljitelja Galerije Prve kolonije naive u tehnici slame. Njezine se slike i predmeti od slame danas nalaze u zbirci Subotičke biskupije, likovnoj zbirci Gradskog muzeja, u župi u Tavankutu te u privatnom vlasništvu.

»Time što je odabrana da kao slamarka naslijedi Mariju Ivković Ivandekić i Katu Rogić, koje su na neki način nastavile narodnu tradiciju izrade kruna od slame, znači da rad Jozefine Skenderović ima i osobitu stvaralačku i umjetničku vrijednost«, kaže Ljubica Vuković Dulić, povjesničarka umjetnosti i autorica spomenute izložbe. Ona ističe da ova izložba kruna od slame prikazuje zanimljiv osvrt

kako na povijest nastanka kruna i razvoj njihovih oblika, tako i jedan pregled suvremenih kruna koje nastaju u današnje vrijeme. »One su za povijest umjetnosti bunjevačkih Hrvata izuzetno važne jer proizlaze iz narodne tradicije, ali ih rado prihvaćaju i suvremene stvarateljice u tehnici slame. Stvaralaštvo u toj tehnici nekako je na granici etnologie, odnosno, narodnog stvaralaštva i primijenjene umjetnosti i na granici suvremene umjetnosti. Kada to kažem, mislim na ovu umjetnost koja se radi danas«, kaže Ljubica Vuković Dulić.

Manji dio izložbe čine perlice od slame, kao i stare fotografije koje posjetitelje na najbolji način vode kroz povijest oblika kruna.

»Ovdje se vide veoma rijetki eksponati koji se jedanput godišnje prave i koji se rade u okolici Subotice već od početka 20. stoljeća. Ovdje vidite i dokumentarne fotografije koje se vezuju za bandaša i bandašicu i uopće ljude koji su nosili te krune. Recimo, između dva svjetska

rata vi vidite modu tog vremena i ljude koji su vjerovali u te krune, a vjeruju i naše slamarke kao Jozefina. Ona se veoma istakla i svojim pedagoškim radom, i to je jedna od njenih velikih pozitivnih karakteristika, taj humani stav prema onome što ona zna i što želi predati to znanje. Predavala taj predmet u školi 'Ivan Milutinović', odavno je voditeljica sekcije u Tavankutu, tako da se ona ne bavi samo izradom kruna od slame nego svoj rad kruniše i pedagogijom, tj. predajom svog znanja drugim ljudima«, otvarajući izložbu rekla je povjesničarka umjetnosti Olga Kovačev Ninkov.

Izložbu je realizirao Gradski muzej kao doprinos dvema manifestacijama koje održavaju preko ljeta u Subotici – gradskoj Dužijanci i Interetno festivalu, koje na specifičan način predstavljaju dio narodnog stvaralaštva Subotice. Izložba se može pogledati do 27. kolovoza u Suvenirnici ispod Gradske kuće.

S. Mamučić

3. kolovoza 2012.

POČETAK OBLJEŽAVANJA 200. OBLJETNICE ŽUPNE CRKVE

Proslava Sv. Jakova u Plavni

Blagdan Sv. Jakova proslavljen je u istoimenoj župnoj crkvi u Plavni u srijedu, 25. srpnja. Svečanu svetu misu proštenja predslavio je podunavski arhiepiskop *Jakob Pfeifer*, župnik u Odžacima i Apatinu, u zajedništvu sa svećenicima Bačkog dekanata, predstojnikom franjevačkog samostana u Baču te domaćim župnikom vlč. *Josipom Štefkovićem*. Svetoj misi nazočio je i mjesni paroh o. *Goran Artukov* u pratnji svoga sina, budućega svećenika.

Na početku misnoga slavlja vlč. Josip, pozdravivši okupljene župljane i goste iz drugih župa, najavio je da ovim događajem započinje proslava 200. obljetnice današnje župne crkve u Plavni, koja je građena od 1809. do 1813. godine. Prije ove crkve u uporabi je bila crkva izgrađena od pletena pruča još 1721., duljine 7 i širine 2,5 hvata (oko 28, odnosno 10m), posvećena također sv. Jakovu Starijemu.

Župnik je tom prigodom predstavio svećenicima i vjernicima pronađene stare slike koje potječu iz spomenute stare crkve, a koje su sada restaurirane i izgledaju kao nove. Osobitu pozornost nazočnih privukla je obnovljena slika na kojoj je prikazan sv. Jakov, zaštitnik Plavne. Oni koji dulje vremena nisu bili u ovoj crkvi ugodno su se iznenadili, jer je ona sada gotovo potpuno oslikana i oličena.

Naddekan Jakob Pfeifer, koji je rođen u Plavni, te ga mnogi ovdašnji župljani poznaju, održao je nadahnutu i poučnu propovijed u kojoj je naglasio svoju vezanost za Plavnu, značenje vjere u životu svakog kršćanina, a s osobitom ljubavlju i na zanimljiv način prikazao je velikog sveca Jakova. Svojom poznatom duhovitošću preč. Pfeifer govorio je i o današnjim društvenim problemima te je naveo da je sv. Jakov stekao ministarsko mjesto, ali ne ovdje na zemlji, nego na nebu. Njegov govor bio je vrlo poticajan jer je brojnim primjerima ukazao kako se pravi vjernici trebaju ponašati, a u čemu im kao uzor uvijek može poslužiti život sv. Jakova. Pri tome je istaknuo da na tom putu moramo proći kroz mnoge nevolje, bez kojih se ne može stići u Božje kraljevstvo. U svom govoru arhiepiskop je poručio vjernicima da bez Boga čovjek ništa ne vrijedi i da se ne trebaju bojati javno svjedočiti svoju vjeru, a objasnio je da vladati, ustvari, znači služiti, te ako hoćemo biti veći, to više moramo svima i služiti.

Tijekom svete mise skladno je pjevao zbor HKUPD-a »Matoš«, a svojevrсни nastavak proštenja po običaju se odvija i sljedeće nedjelje koju još uvijek mnogi u Plavni doživljavaju kao čuveni

plavanski kirbaj. Ovo je bio početak proslave 200. obljetnice crkve u Plavni koja će se završiti kroz godinu dana, a svo to vrijeme bit će upriličena prigodna predavanja, izložbe, koncerti, eventualno izdanje prigodne knjige ili monografije i druga događanja. Zvonimir Pelajić

Proslava Malih Tekija u Petrovaradinu

Usvetištu Gospe Snježne na Tekijama u Petrovaradinu na blagdan Svetog Jakova apostola i spomendan svetih Joakima i Ane proslavljene su Male Tekije. Tradicionalno tih dana se svake godine hodočasti u ovo biskupijsko svetište Srijemske biskupije te euharistijskim slavljinama, procesijom i prigodnim programom časti se Gospa Tekijska. To je ujedno prigoda za svetu ispovjed.

Uz sudjelovanje mnogobrojnih vjernika hodočasnika iz župa petrovaradinskog dekanata i drugih župa Srijemske biskupije započela je proslava u srijedu, 25. srpnja, večernjom misom, koju je predvodio vlč. *Željko Štimac*, mladomisnik iz Srijemske Mitrovice, u zajedništvu sa svećenicima Srijemske biskupije i svećenicima iz Novoga Sada.

Slavlje je završilo tradicionalnom procesijom sa svijećama i slikom Majke Božje Tekijske kroz prostor križnoga puta uz svetište. Nakon procesije u crkvi je upriličeno klanjanje pred Presvetim oltarskim sakramentom.

Na sam dan proslave, u četvrtak 26. srpnja, u crkvi Gospe Snježne slavljena je svečana sveta misa koju je predvodio vlč.

Željko Štimac, mladomisnik iz Srijemske Mitrovice, u koncelecijaciji sa svećenicima Srijemske i Subotičke biskupije. U homiliji vlč. Željko Štimac se osvrnuo na slavljenike svete Joakima i Anu čiju je ljubav, poniznost i strpljivost Bog nagradio. »Za snažnu ustrajnu vjeru, nastavio je predvoditelj slavlja, potrebna je ljubav koju nam Bog daje. Spasenje je došlo po Isusu Kristu, ali vidimo da je Bog izabrao čisto skrušeno srce naše Nebeske Majke. Ona, koja je od početka bila s Isusom, ostala je vjerna Bogu. A što je prava ljubav prema Bogu«, zapitao se Štimac? »Jedan mislilac je rekao da je prava ljubav moliti kao sveci, raditi kao divovi, trpjeti kao mučenici i gledati hrabro na križ. To je prava ljubav prema Bogu!«

Proslava Malih Tekija završila je večernjim misnim slavljem koje je predvodio vlč. Željko Štimac, mladomisnik.

Tomislav Mađarević

VRIJEME, LJUDI, DOGAĐAJI

Priprema: Lazar Merković

KRONOLOGIJA od 3. do 9. kolovoza 2012.

3. KOLOVOZA 1901.

Dva i pol mjeseca nakon prvog regularnog nogometnog susreta upriličenog u Subotici (a također i u odnosu na cijeli prostor nekadašnje Jugoslavije), osnovan je »Sportski atletski klub Bačka«. U upravu su izabrani: dr. *Josip Aurel*, dr. *Josip Fris*, *Julije Gruber*, *Antun Ilaš*, mlađi, *Pavao Kortvelješi*, *Josip Mamužić*, *Stjepan Mamužić*, dr. *Joca Manojlović*, *Nandor Muči*, *Milan Ognjanov*, *Koloman Prčić*, *Ivan Sarić*, *Đuro Stantić*, *Alojzije Suknović*, *Franjo Šafranji*, *Nikola Šnajder*, *Zoltan Temunović*, *Josip Vagner* i *Karlo Zambeli*.

3. KOLOVOZA 1956.

Odlukom vlastodržaca tjednik »Hrvatska riječ« mijenja naziv u »Subotičke novine«, a za pobjednika prigodnog natječaja, glede novog naziva i zaglavlja lista, odabran je *Lajčo Evetović*, kojemu je dodijeljena prva nagrada i 10 tisuća dinara.

3. KOLOVOZA 1984.

U 78. godini života preminuo je *Geza Vujkov*, jedan od utemeljivača subotičkog kazališta, u kojem dobiva glumačke zadatke, kako u hrvatskom tako i mađarskom dramskom ansamblu.

4. KOLOVOZA 1920.

Pokrenut je list »Föld« (»Zemlja«), glasilo Hrvatske seljačke stranke na mađarskom jeziku. Vlasnik i nakladnik bila je okružna podružnica ove stranke, a odgovorni urednik dr. *Mihovil Katanec*.

4. KOLOVOZA 1957.

Okončana je izrada idejnog projekta za tzv. »Radijalni put«, koji će kasnije biti nazvan »Aleja maršala Tita«.

5. KOLOVOZA 1994.

Tijekom dvomjesečnog istraživanja arhivske građe u glasovi-

toj Szecsenyi knjižnici i Zemaljskom arhivu Mađarske, istraživač Historijskog arhiva Subotice *László Magyar* otkrio je niz novih dokumenata i podataka od važnosti za Suboticu, Bačku i druge dijelove Vojvodine, koji se odnose na razdoblje srednjeg vijeka, turske okupacije i Vojne krajine.

5. KOLOVOZA 1994.

Prema podacima iz jednog istraživanja, u razdoblju od 1969. do 1978. godine, prosječan broj samoubojstava na 100 tisuća stanovnika iznosio je 3,13 na razini zemlje, u Vojvodini 2,89 a u Subotici 6,06 posto.

5. KOLOVOZA 1999.

U HKC »Bunjevačko kolo« održana je književna večer posvećena životu i djelu *Antuna Gustava Matoša*. O velikom hrvatskom književniku govorili su *Josip Buljovčić*, *Andrija Kopilović*, *Lazar Merković*, *Milovan Miković* i *Tomislav Žigmanov*. Na večeri je uručena godišnja »Antušova nagrada« književniku *Milovanu Mikoviću*, Hrvatskom uredništvu Radio Subotice i *Tomislavu Vojniću* iz Tavankuta.

6. KOLOVOZA 1823.

Kraljevski komesar *Ferenc Skultéty* dostavio je Magistratu Slobodnog kraljevskog grada opće upute o ustrojavanju zemljišnih knjiga, te prijenosu i evidentiranju zemlje, što se sve ima voditi u Zemljišno-knjižnom uredu.

6. KOLOVOZA 1911.

Održana je prva javna svetkovina drevnog bunjevačkog žetvenog praznika – Dužijance. Bandaša *Ivu Prčića* i bandašicu *Mariju Prčić*, pred crkvom svetog Roka u Keru sačekala je grupa djevojaka obučenih u bijelo. Slavlje je upriličilo župnik

Blaško Rajić, uz pomoć »Bunjevačkog divojačkog društva« kojemu je na čelu bila *Justika Skenderović*.

6. KOLOVOZA 1995.

Na XXV. festivalu amaterskog filma »Žisel« u Omoljici, kratkometražni film *Zvonimira Sudarevića* »Na salašu« osvojio je prvo mjesto i plaketu »Zlatni suncokret«.

7. KOLOVOZA 1813.

Nakon što je s protivnicima *Napoleona* sklopio savez, austrijski car *Franjo* uputio je poziv za pomoć svim podanicima da pomognu državu u teškim trenucima. Subotica je kao vlastelinski grad opremila i u Lihtenštajnski konjički puk uputila 35 konjanika. Bajmok i Čantavir su bili u obvezi uputiti po dva, a Šandor jednog konjanika.

7. KOLOVOZA 1890.

Prema izvješću upravitelja subotičkih osnovnih škola, od 11.661 djece koja su tijekom 1888./89. bila obavezna pohađati školu, samo 5.315 ih je ovomu udovoljilo. U 1889./90. od 11.770 popisane djece samo ih je 5.994 pohađalo školu. U gradu 4.366, a na salašima i pustarama 1.628 dječaka i djevojčica nije pohađalo školu.

7. KOLOVOZA 1994.

Film »Šling« *Zvonimira Sudarevića* osvojio je nagradu za najbolju kameru na XXIV. festivalu amaterskog filma »Žisel«, u Omoljici.

8. KOLOVOZA 1967.

»Subotičke novine« su detaljno izvijestile čitatelje o navodnom bijegu pitona iz ZOO-vrta na Paliću. Na kraju je ova velika zmija, nakon i ne baš male panike – što ju je stvarao upravo tisak! – pronađena u jednom gnijezdu divljih pataka, gdje se

nakon obilnog obroka duže vrijeme odmarala.

8. KOLOVOZA 1999.

Na XXIX. međunarodnom festivalu amaterskog filma »Žisel« u Omoljici, *Zvonimir Sudarević* dobio je dvije plakete »Zlatni suncokret« za svoj film »Čipka«: za najbolju montažu, originalnu glazbu i funkcionalnu uporabu zvuka, dok je *Dužica Jurić* dobila »Zlatni prsten« za najbolju žensku ulogu.

8. KOLOVOZA 2002.

Katolički institut za kulturu povijest i duhovnost »Ivan Antunović« upriličio je predstavljanje djela pjesnika, spisatelja, znanstvenika i istaknutog kulturnog djelatnika dr. *Matije Evetovića* (1894.-1972.) o kojem su govorili msgr. *Stjepan Beretić* i književnik *Milovan Miković*, posebno se osvrćući na značaj njegova rukopisa »Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata«.

9. KOLOVOZA 2000.

U Subotici je počeo III. jugoslavenski festival jeftinog filma.

9. KOLOVOZA 2002.

Nakon dugogodišnjeg izbivanja u Mostaru, Njemačkoj i Americi, glumica *Franciška Spahić*, djevojački *Dulić*, posjetila je rodni grad. Ona već dulje vrijeme živi u blizini Chicaga, gdje je pokrenula svoje kazalište lutaka »Franceska's Marionette Theater«, s kojim nastupa diljem Amerike.

9. KOLOVOZA 2004.

Prema kalendaru UN-a, 9. kolovoza je »Dan autohtonog stanovništva«. Tom prigodom gradonačelnik *Géza Kucsera* uputio je čestitku Subotičanima pod naslovom: »Sačuvati duh grada«.

Piše i uređuje: Branka Dulić

Grožđe, voće antičkog doba

Grožđe je bobičasti plod vinove loze, koja se kultivira širom svijeta. Postoje razne sorte grožđa: stolno grožđe, koje se koristi za jelo u svježem stanju, osušeno grožđe (grožđice), koje se dobiva prirodnim sušenjem grožđa, te grožđe kao industrijska sirovina potrebna za proizvodnju vina, sokova, vinskog octa, rakija, konjaka, pjenušca i drugih pića. Od sjemenki grožđa proizvodi se i posebno aromatično ulje.

Grožđe je plod biljke latinskog naziva *Vitis vinifera*. Bobica grožđa je hrskave teksture i slatkog, suhog ili oporog okusa. Prozirno meso obavlja glatka kožica. Grožđe se razlikuje po boji, okusu, veličini i obliku zrna. Dijelimo ga na crno, bijelo i crveno grožđe. Veoma je rasprostranjeno u svijetu i smatra se da ima nekoliko tisuća vrsta. Postoje vrste koje su pogodne i za jelo i za spravljanje vina, a postoje vrste samo za jelo ili samo za vino.

Za uzgoj vinove loze i dobivanje kvalitetnog grožđa potrebno je posebno podneblje, klima, zemljište i dosta stručnoga rada. U svijetu postoji preko 50 sorti stolnog grožđa koje se uzgaja za vinarije.

Neke od poznatijih sorti crnog grožđa su: *sovignon, merlot, pinot i shiraz*, a bijelog: *chardonnay, semillon, riesling i traminer*.

Prilikom kupovine grožđa odaberite grozdove sa zrelim, neoštećenim i čvrstim bobicama jednolike boje koje se čvrsto drže za stabljiku.

Slatkoća se može procijeniti prema njevoj boji. Zelene sorte trebaju imati lagano žućkastu boju, crveno grožđe mora biti bez tragova zelene boje, dok tamne sorte moraju

imati izrazito tamnu boju.

Budući da se grožđe vrlo lako kvari i fermentira na sobnoj temperaturi, potrebno ga je čuvati u kartonskoj vrećici unutar plastične vrećice u hladnjaku nekoliko dana.

PRIPREMA JELA S GROŽĐEM

Prije upotrebe grožđe operite pod tekućom vodom, a zatim ga dobro ocijedite u cjediljki ili lagano posušite kuhinjskim papirom.

Grožđe možete koristiti kao izvrstan dodatak voćnim salatama. Poslužite ih na početku obroka uz zelenu miješanu salatu, hladne salate od piletine, puretine, patke ili tune, ili na kraju uz različite vrste sireva i orašaste plodove.

Svježe grožđe pirjano u mesnim umacima izvršno pristaje uz perad, piletinu i puretinu,

JUNEĆI ODRESCI S GROŽĐEM

Potrebni sastojci:

- 300 g junećeg filea, purećeg ili telećeg
- 2 žlice ulja
- 50 ml vina
- ½ žličice naribane limunove korice
- 1 žlica limunova soka
- 100 g grožđa
- 100 ml vrhnja za kuhanje
- 2 žličice vegete

Priprema:

Odreske posolite i popecite ih na zagrijanom maslacu sa svake strane 2-3 minute.

Grožđe je još od davnina poznato kao hrana bogova jer je primamljivog izgleda, neodoljivo ukusno, veoma hranjivo i izuzetno zdravo voće.

Još su u antičko doba Egipćani, Feničani, Grci i Rimljani tisućljećima uzgajali i oplemenjivali vinovu lozu isključivo radi ljekovitog djelovanja nefermentiranog soka od grožđa

ali i svinjetinu. Možete ga koristiti i za nadijevanje peradi i pernate divljači.

Od grožđa možete prirediti izvrsne džemove i žele, koristiti ga za nadjev u pripremi savijača i krustada, ili bobice koristiti zamrznute i prethodno umočene u smjesu tučenih bjelanjaka i šećera za ukrašavanje slastica i sladoleda.

Sušeno grožđe ili grožđice koriste se u pripremi slanih i slatkih jela. Svinjetina može imati sasvim drugačiji okus uz dodatak grožđica u umaku od pečenja, rižoto možete obogatiti dodatkom badema i grožđica, a slastice poput voćnog kolača, mliječnog kruha ili pite od sira nisu iste bez njih.

Mnogi proizvodi od grožđa su se udomačili u pripremi jela. Od poznatijih, tu su razne vrste vina, vinski ocat, konjak, *aceto balsamico*, a od manje poznatih - porto, marsala, ouzo, nefermentirani sok od grožđa i ulje od sjemenki grožđa.

Bijela vina naječešće dodajemo u pirjana jela, a u slastice slatka desertna vina poput prošek. Kralj svih vrsta octa je svakako onaj iz Modene, poznat pod nazivom - *aceto balsamico*. Sazrijeva oko 12 mjeseci, a premiješanjem u sve manje i manje bačve od različitih vrsta aromatičnih drveća (hrast, kesten, dud i borovnica) dobiva boju i aromu.

Koristi se kao dodatak za salatne preljeve, marinade i umake, ili ga se može koristiti na

Podlijte s 50 ml vode, dodajte vino, naribanu limunovu koricu i grožđe. Kuhajte oko 5 minuta na laganoj vatri, a zatim umiješajte vrhnje i limunov sok. Po potrebi još malo posolite. Poslužite uz kuhanu rižu!

jedinstveno talijanski način tako da se svježe jagode pokapaju s malo *aceta* i posipaju s malo svježe mljevenog crnog papra.

Nefermentirani sok od grožđa, koji se upotrebljava još od doba starih Rimljana, koristi se za pripremu jedne od svjetski najpoznatijih vrsta senfa, one iz *Dijona*. Ulje od sjemenki grožđa vrlo je neutralne arome i bogato polinezasićenim masnim kiselinama. Može se koristiti kod kuhanja, ali ga je bolje koristiti u izvornom obliku, kao dio salatnih preljeva.

MOŽDA NISTE ZNALI A TREBALI BISTE ZNATI

Grožđe je visokovrijedan izvor bioflavonoida. To je specifična skupina biljnih pigmenta (boja) koji se danas intenzivno istražuju. Izraženija boja grožđa znači jaču koncentraciju bioflavonoida. Ove tvari posjeduju izraziti antioksidacijski potencijal, tj. štite stanice od štetnog utjecaja slobodnih radikala.

Brojni dokazi ukazuju da polifenoli prisutni u vinu blagotvorno djeluju na zdravlje srca. Konzumacija grožđa poboljšava protok krvi, jer sprječava nakupljanje crvenih krvnih stanica u žilama, poboljšava kapacitet srca i smanjuje opseg uništenog tkiva nakon srčanog udara.

Konzumacijom soka od grožđa smanjujemo začepljenje žila. Ako postoji problem s povišenim tlakom, čaša vina uz ručak ili večeru može utjecati na smanjenje rizika od srčanih bolesti. Stanovništvo sjeverne Europe i Amerikanci imaju mnogo veći rizik smrtnosti od stanovnika u mediteranskom području. Grožđe kao antioksidant sudjeluje u zaštiti pluća od bolesti povezanih s pušenjem.

Određene stanice u grožđu usporavaju starenje organizma. Kod umora i iscrpljenosti preporučuje se upotrebljavati grožđice, jer nadoknađuju izgubljenu energiju.

JOGURT TORTA S GROŽĐEM

Potrebni sastojci:

300 g mljevenog keksa plazma ili integralni s grožđicama / 2 šnite čokolade / 1 žličica kaka / 3 žlice prah šećera / 70 g maslaca / 2 žlice soka od naranče i mlijeko

Krema:

4 dcl jogurta / 3 žlice prah šećera / 400 g grožđa / 1 dcl mlijeka za želatinu / 3 pune žlice sitnog sira

Priprema:

Izmiješati mljeveni keks i prah šećer, dodati sok od naranče, otopljeni maslac s čokoladom i kakaom i mlijeka koliko treba da se smjesa sjedini. Uviti u foliju i staviti u hladnjak. Nakon toga razvaljati smjesu i postaviti je u duguljasti kalup koji obložimo prozirnom folijom. Dobro sve utapkati i vratiti u hladnjak. Za kremu svaki grozd presečemo na pola i očistimo od koštica. U vrelo mlijeko potopimo želatinu, promiješamo i uklo-

Grožđe djeluje kao prirodni tonik organizma, a uz to je i izrazito hranjiva namirnica. Sjemenke treba pažljivo žvakati, jer se u njima nalazi aktivna tvar koja djeluje na smanjenje kolesterola.

nimo s vatre. U posudu s jogurtom, prah šećerom i sitnim sirom dodamo grožđe, te mlijeko s želatinom. Izvaditi kalup iz hladnjaka i sipati kremu. Vratiti u hladnjak i ostaviti 3-4 sata da se stegne. Kada se stegnulo, odstraniti lagano foliju i servirati. Sjeći nožem koji smo uronili u vruću vodu!

SLATKO OD GROŽĐA

Potrebni sastojci:

1 kg očišćenog bijelog grožđa / 1 kg šećera / 100 ml vode / 3-4 kriške limuna

Priprema:

Grožđe očistiti od peteljki, oprati hladnom vodom i ostaviti da se ocijedi. Sipati šećer u posudu za kuhanje, dodati vodu i kada se otopi dodati grožđe. Kuhati na umjerenj vatri. Pjenicu odstraniti. Pri samom kraju kuhanja dodati šnite limuna. Kuhati još 5 minuta i slatko skinuti s vatre. Puniti u ugrijane tegle. Ostaviti da se hladi preko noći.

POLIKLINIKA

Jelene Čović 28, 24000 Subotica, www.badawi-su.com, poliklinika@badawi-su.com
024/553-774, 024/567-495, 063/508-813, 0600/553-774, 0600/567-465

Kućni posjeti, prijevoz pacijenata

Badawi

Stiglo je proljeće, a snjim cvijeće, pelud i alergije!

Alergotestiranje na 370 alergena, bez bola, bez krvi, pouzdano.

Poliklinika za vašu obitelj

od 1991 sa vama!

	STRUČ- NJAK ZA VEZU: VEZNJAK U SPORTU	OPSEŽNE SKLADBE	NJEMAČKA	MINIST- RANT U AKOLITATU	NANOS ŽIVOG PIJESKA, SIPINA	KRILO ZGRADE	BUBULJICA	JAPAN	GRB	ČELAV ČOVJEK	ITALINA ODMILA	PLJUGA ILI SPANJULET	BILIČEV POMOĆNIK ASANOVIC
BARA ILI JEZERO													
ERBIJ			STARIJI GLUMAC DOUGLAS CIJEPAJNE PLODA					CRVAST NAMETNIK ŠARA					
SKRIVENA GUSARSKA SKRINJA S ZLATNI- CIMA													
MITSKI KRALJ SIKULACA					BIVŠA MISIĆA MILINOVIĆ ENGLESKI: MORE						AUGUST SENOA DIONICA UTRKE		
SAMOS- TALNI IZVOĐAČ							NEVRIJEME NA MORU MANEKEN- KA LONGIN						
PRJE- NOSNE MJENICE						8,5% I 7,8% NA KREDITE POPLOČA- VAČI							NAŠA KOREOG- RAFKINJA
PRIREDILA REDAKCIJA ENIGMATSKOG TJEDNIKA "KVISKOTEKE"	I, NJ CVRKUT ILI BIGLI- SANJE		SUBMOLE- KULARNA ČESTICA BILJKA RMANAC					GLUMICA BLANCHETT RAZDRAŽ- LJIVI LJUDI					
REDATELJ ŽALICA					GRČKI BOG RATA ... I 40 RAZBOJ- NIKA					PADANJE POLITI- ČARKA NIKOLIĆ			
JA, ..., ON			MARINIRA- NA RIBA DRŽAVA S ACCROM									RIMSKA JEDINICA KOROZIJA (HRĐA)	
ITALIJA		KAVALIR- SKI RAST- ROŠNO ORADA, KOMARČA									... DOBRE NADE ARAPSKI POLUOTOK		
ŽENSKI ČLAN								TVORIVO, MATERIJAL "SLIČNO"					
GARFIEL- DOV GAZDA			BARIJ DINA ILI NAPLAVINA			SVIRAČ (PUČ.) ADELIN IMENJAK							
NAŠ KNJI- ŽEVNIK (DUŠE ROBOVA)												"ENERGIJA" BROJ ČLANOVA OKTETA	
"PRIMJER"			BIVŠI NO- GOMETAS KOVACEVIĆ VRANAC ILI DORAT					INDIJSKI BOGATAŠ (obmuto: BOBAN) 24 SATA					
VJETROVKA						POKOJNI MIŠIN SIN GEORGE ORWELL				GLUMICA MIRANDA IVICA KOSTELIĆ			
SLAVNI KAMERUN- SKI GOL- GETER, SAMUEL					LEDENO DOBA "KRUNA"								
IZVANJSKO							NI NA KOJE MJESTO						

RJEŠENJE KRIŽALJKE:
voda stajatića, er, kirk, metil, zakopano blago, ital, karla, aš, solist, nevera, trate, kamate, in, atom, cate, pjer, ares, pad, ti, mari-
nada, i, i, galantno, rt, članica, jon, ba, svirac, ivan aralica, e, pr, abid, nabob, jakna, edl, isa, eto'o, glacijal, vanjsko, nikamo,

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
»Hrvatska riječ«, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Vesna Prčić (predsjednica)
Ivan Gregurić, Mato Groznica,
Slavica Mamužić, Zvonko Sarić,
Josip Stantić, Thomas Šujić,
Vesna Zelenika, Tomislav Žigmanov

DIREKTOR

Ivan Karan
e-mail: hrdirektor@tippnet.rs

ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić

POMOĆNIK I ZAMJENIK ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

REDAKCIJA:

Davor Bašić Palković (kultura i urednik Kužiša)
Slavica Mamužić (novinarka)
Dražen Prčić (sport i zabava)
Željka Vukov (društvo i urednica Hreka)

ŠEF DOPISNIŠTAVA I KOREKTOR:

Mirko Kopunović

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (tehnički prijelom)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

LEKTOR:

Vladan Čutura

UREDNIK WEB IZDANJA:

Dražen Prčić

ADMINISTRACIJA:

Zdenka Sudarević
Ljubica Vujković-Lamić
Branimir Kuntić
Josip Horvat

TELEFON: ++381 24/55-33-55
++381 24/55-15-78
++381 24/53-51-55

ŽIRO RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: hrvatskarijec@tippnet.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: »Rotografika«
doo Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila
Agencije za privredne registre Republike Srbije
pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Каталогизација
у публикацији Библиотека
Матице српске, Нови Сад
32+659.3(497.113=163.42)

Kalvarija

Na fotografiji je kape-
la Srce Isusovo na
Kalvariji u Sonti.
Fotografija je snimljena pede-
setih godina dvadesetoga sto-
ljeća.

Vjernici katoličke vjere nakon blagdana Duhova, treći petak slave blagdan Srca Isusova. To je blagdan neizmjerne Isusove ljubavi prema ljudima. U Sonti je to zavjetni dan. U prvoj polovici devetnaestog stoljeća na taj dan Sontu je često zahvatalo veliko nevrijeme. Jake grmljavine, provale oblaka, velike oluje, preobilne kiše s neizostavnim gradonosnim padalinama. U trenu su nestajali poljoprivredni usjevi koji su ionako davali mali prinos, jer je poljoprivreda bila slabo razvijena. Nestajale su kuće, pa i cijele ulice u plamenu koji su zapalile munje. Stari Sončani su s koljena na koljeno prenosili predanje o izgorjeloj prvoj sončanskoj katoličkoj crkvi, koja je bila od drveta, baš na taj dan. Poslije takvih nepogoda sirotinja je bivala brojnija, a ovim prostorima harala je i kolera i životinjska kuga. U ta vremena narod je bio vrlo pobožan i bogoboja-

zan. Uzdao se samo u Boga. Nakon mnogih godina stradanja Sončani su se zavjetovali Srcu Isusovom da će na taj dan postiti, slušati Božju riječ, biti ponizni i izgraditi kape-
lu. Kapela je izgrađena 1842. godine u sončanskom groblju na dijelu koji se zove Kalvarija, od dobrovoljnih priloga mještana, katolika Sonte. Uz nju je kasnije, početkom dvadesetog stoljeća, podignut zvonik sa zvonima koji je srušen (iz nepoznatih razloga) kolovoza 2006. godine. Jedan od radnika mi reče ovih dana da je zvonik tada punio 98 godina. Uz kapelu Srce Isusovo bilo je izgrađeno četrnaest postaja križnoga puta, simbola muke, trpljenja i smrti Božjega sina. Postaje također više ne postoje. Srušene su 1989. jer se pristupilo izgradnji mrtvačnice (1990.) ispred kapele, iz nepoznatih razloga jer su postojale i druge lokacije, uz obećanje da će biti ponovno sagrađene. Obećanje do danas nije ispunjeno. Mrtvačnica je ugrozila impozantan izgled kapele na Kalvariji, koja se vidjela iz središta mjesta na glavnoj sončanskoj ulici. Kapela je posvećena

Srcu Isusovom i tako se i zove, mada je Sončani zovu Kalvarija i rijetki su oni koji znaju da nosi ime Srce Isusovo. Ona je zavjet od nevremena, kolere i kuge. U nekoliko navrata je obnavljana, a na pročelju su postavljene: 1842. - godina izgradnje, 1964. i 2005. - godine renoviranja. Godine 2006. zvona sa starog zvonika su premještena na krov kapele.

Na dan Srca Isusovoga misa se još i danas drži prije podne.

Poslije mise vjernici bi obilazili kapelu moleći molitve i pjevajući pjesme posvećene Isusu. Zatim bi se stubištem penjali gore na krov kapele. Na krovu stoje tri raspela. Raspeti Krist s raspetim razbojnicima sa svoje lijeve i desne strane.

U kućama se posti. Preporuka iz davnina je da se ne jede kuhano jelo. Neki vjernici taj dan nisu ništa jeli, a bilo je i onih koji nisu pili čak niti vodu. Možda se još i danas u selu može naći takav vjernik. Ranije su vjernici tog dana jeli višnje ili drugo voće uz komad kruha. Ako se u kućama kuhalo onda je to bio posni grah, grašak ili krumpir s tjesteninom. Na taj dan treba iskazati što veću pokoru. Od odjeće se nosila odjeća tamnije

boje, tamno plave, braon i crne, od kada su Šokice primile modu nošenja crnine od Švabica, otprilike u Drugom sv. ratu i poslije rata. Do tada je pokornička i pokajnička odjeća (i u vrijeme smrti članova obitelji) bila bijele boje, ručno tkana od konoplje, lana, pamuka i vune. Po košulji, PLEČKU i suknji, SKUTAMA, bili su izvezeni krugovi, ORASI, crne ili ljubičaste boje. Na glavu su žene stavljale rubac, KRPU, ručno farbanu tamno plavom ili crnom bojom i 'molovanim' bijelim kruškama i jabukama ili kakvim drugim slabo tiskanim, također bijelim, narodnim šarama. Na suknju su pripasivale ručno tkane vunene kecelje, PREGAČE, crne boje s jedva vidljivim bijelim prugama ili šarene također na pruge. Na nogama su se nosile ručno ispletene NAŠTRIKANE LJOPE. One su bile u tamnijim bojama.

Na zavjetni dan na Kalvariji, kako većina Sončana naziva kapelu Srca Isusova, po cijeli je dan veoma živo. Od jutra do mraka se hodočasti. Prije tridesetak godina predvečer se opet održavala večernja misa.

U današnje vrijeme kapela se otvara na dan Srca Isusovog, na Svisvete i na Dan mrtvih. Do otprilike prije pedesetak godina vjernici su tu provodili cijelu noć između Velike subote i uskrsnog svanuća. Tako su Uskrs dočekivali u kapeli. U vrijeme korizmenog posta svaki dan su vjernici obilazili kapelice križnoga puta, moleći se u spomen muke i smrti Kristove.

Kapela se održavala uz svesrdnu pomoć vjernika. Udruživali su se i ličili vapnom i kape-
lu i postaje dva do tri puta na godinu. Pred Uskrs, za kirbaj na sv. Lovru, zaštitnika katoličke crkve u Sonti, i za Svisvete. Tako se »Kalvarija«, kapela Srca Isusovog, održala do današnjih dana. Stoji kao simbol vjere katoličkih naroda - Hrvata, Nijemaca i Mađara, koji su i pokraj svoga siromaštva, političkih i ratnih zbivanja ustrajali u svojoj vjeri, tradiciji i kulturi.

MOJ LIJEPI ZAVIČAJ

Trećenagrađeni radovi

Već treći tjedan objavljujemo najbolje literarne i likovne uratke na temu »Moj lijepi zavičaj«. Kao što znate, ovaj natječaj su raspisali Hrvatsko nacionalno vijeće, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i NIU

Matea Evetović

»Hrvatska riječ« za učenike osnovnih i srednjih škola a u povodu Godine hrvatskih velikana u Vojvodini.

Preostalo nam je još da objavimo radove koji su nagrađeni trećim mjestom.

Matea Evetović, I. r., iz OŠ »Sveti Sava« iz Subotice osvojila je treće mjesto u kategoriji likovnih uradaka, dok je za literarne radove isto mjesto pripalo Sari Vuković, II. r., iz OŠ »Matija Gubec« iz Tavankuta.

MOJ LIJEPI ZAVIČAJ

U mom lijepom zavičaju
sve je uvijek kao u raju.
Priroda je zdrava i čista,
rosna trava na suncu blista.
Zlatno žito ko more se talasa,
vrijedne ruke mladoga risara
napunile kotaricu punu klasa.
Djevojke su lijepo obučene
u nošnje zlatom ukrašene.
Tavankut je moje selo mило,
još je ljepše nego što je bilo.

III. mjesto na Literarnom natječaju,
»Moj lijepi zavičaj«

Sara Vuković, II. a, OŠ »Matija Gubec«, Tavankut

POZIV ZA SUDJELOVANJE U ETNO KAMPU HRVATSKE ČITAONICE

V. etno kamp krajem kolovoza

Hrvatska čitaonica poziva zainteresirane učenike osnovne škole u V. etno kamp koji će biti održan od 27. do 31. kolovoza 2012. godine. Prijave se primaju do 22. kolovoza na telefon 069/101-70-90 ili na e-mail: bernadica@gmail.com.

Kao i prijašnjih godina planiran je jednodnevni izlet te rad s djecom u brojnim radionicama (dramska, recitatorska, glazbeno-folklorna, kreativno-manualna...) koje će realizirati obučeni radioničari u popodnevnom

satima od 14 do 19 sati. Posljednjeg, petog dana djeca će prirediti prodajnu izložbu svojih uradaka te završnu priredbu na kojoj će pokazati što su naučila u kampu. Cijena petodavnog boravka u kampu je 1.000 dinara.

Hrvatska
čitaonica

Provedi kreativno ljetne ferije

Prešli smo u drugu polovicu ferija, vjerujem, za većinu djece najljepšeg perioda u godini. Koliko god smo se veselili ferijama, pouzdano znam da je mnogima od vas sada već pomalo i dosadno. Oni malo sretniji bili su na moru, ili u nekim gostima, ali to je najviše 2 tjedna te je ostalo još dosta vremena koje treba nekako ispuniti. Prvih mjesec dana svima je prijalo ljenčariti, ali sada se već mnogi od vas 'raspadaju' od dosade i na kraju predivne dane provode pred kompjutorom ili televizorom.

Ljeto je idealno vrijeme da izrazite svoju kreativnost. Ostalih mjeseci ste prisiljeni misliti isključivo na školske i druge izvannastavne obveze. U ljetnim mjesecima udružite svoju maštu (s prijateljima ili ukućanima) te stvarajte. Budite inovativni i slobodni. Odaberite medij izražavanja koji vam se sviđa.

Ove aktivnosti ne moraju biti nužno skupe. Bitna je mašta i volja.

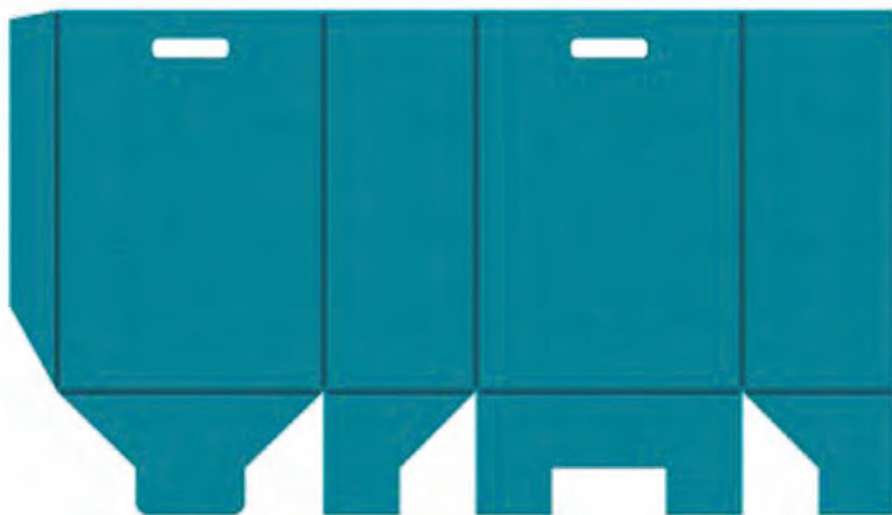
Za vas koji nemate ideju što bi kreativno mogli raditi, evo jednog interesantnog prijedloga:

Svatko od vas tijekom godine dobije barem nekoliko, ako ne i nekoliko desetina poziva za rođendane. Veliki broj rođendana, a ponekad i školske ili neke druge obveze, dovedu nas u situaciju da ne znamo što bismo poklonili slavljeniku, ili kako bismo taj dar upakirali. Originalno pakiranje ponekad je bitnije od samoga dara. Sada kada imate slobodnog vremena na pretek izradite neke interesantne kutijice u koje ćete, kada vam bude potrebno, moći staviti vaš dar.

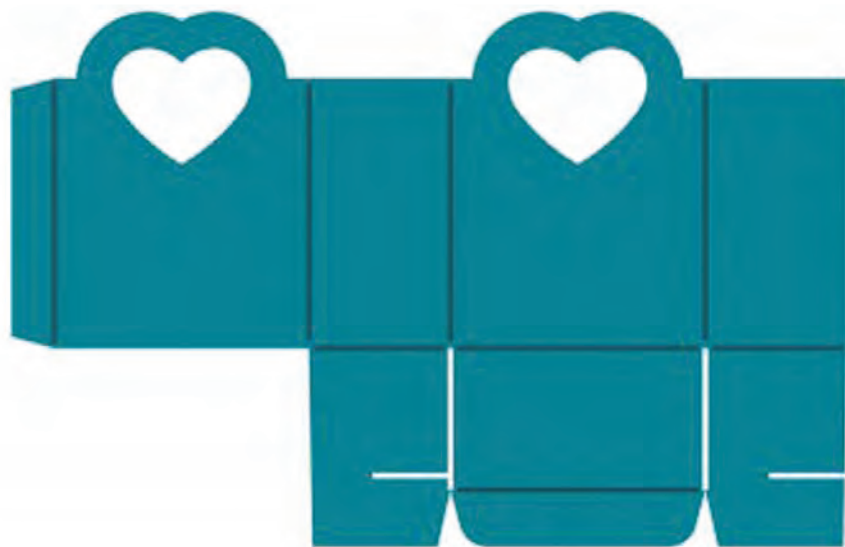
Poklanjam vam model za izradu dvije različite kutijice, a uz pomoć mašte, raznobojnog papira i drugih sitnih detalja kutijice uresite tako da svaka bude posebna, drugačija od one prethodne. Kada svladate osnovnu tehniku, vjerujem da ćete i sami moći i željeti osmisliti neki novi, drugi, interesantan oblik. Uživajte u radu ali i darivanju svojih najdražih.

Osim toga, koncem kolovoza bit će organiziran i Etno kamp Hrvatske čitaonice u čijem radu je do sada sudjelovalo već mnogo djece. Provjerite zbog čega oni svake godine odlaze u kamp. To je također dobar način da se lijepo i korisno provede vrijeme.

Dakle, postoje mnogi načini kako se može provesti ljeto, a da se ne ide na more. Sada zaista nemate izgovora, ovo ljeto neka cijeloj obitelji bude nezaboravno.

Prvi prijedlog

Drugi prijedlog

**PETAK
3.8.2012.**

06:12 Najava programa
06:17 Trenutak spoznaje
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
07:35 Vijesti
07:40 Dobro jutro, Hrvatska
08:35 Vijesti
09:05 Dome, slatki dome
09:40 Vijesti iz kulture
10:00 Vijesti
10:10 Love the Place You Are In 1
11:05 Tajni život primata, dokumentarna serija
12:00 Dnevnik
12:30 Moć sudbine
13:20 Posljednja velika vožnja, američki film
14:50 Skica za portret
15:00 Vijesti uz hrvatski znakovni jezik
15:15 Ponos Ratkajevih
16:00 Gorski liječnik 4, serija
17:00 Vijesti
17:55 Ludi rimski carevi, dokumentarna serija
18:25 Duhovni velikani: Biskup siromaha i pomirenja - Augustin Kažotić, dokumentarni film
19:07 Navrh jezika: Klokani
19:12 20pet, kviz
19:30 Dnevnik
20:10 U ljudskom tijelu, dokumentarna serija
21:00 Ciklus hrvatskog filma: Ponedjeljak ili utorak
22:20 Dnevnik 3
22:50 Vijesti iz kulture
23:05 Seks i grad 3
23:40 Pijesak vremena, film
01:10 Ponedjeljak ili utorak
02:25 Veliki pohod, film
04:40 Ludi rimski carevi, dokumentarna serija
05:10 Duhovni velikani

06:40 Najava programa
06:45 Moć sudbine, telenovela
07:30 Teletubbies, animirana serija
07:55 Na kraju ulice: Kako se sreća stvara
08:20 OI London 2012.: Vaterpolo: Hrvatska - Italija, snimka
09:35 OI London 2012.: Engleski doručak, emisija
09:50 OI London 2012.: Košarka (Ž): Hrvatska - Angola

11:40 OI London 2012.: Atletika - kvalifikacije
12:25 OI London 2012.: Veslanje - finala
13:45 OI London 2012.: Odbojka (Ž): Brazil - Kina
15:20 OI London 2012.: Rukomet (Ž): Hrvatska - Crna Gora
17:05 OI London 2012.: Vrijeme za čaj, emisija
17:30 OI London 2012.: Veslanje - finale
17:50 OI London 2012.: Tenis - polufinale
20:30 OI London 2012.: Plivanje - finala
21:15 OI London 2012.: Atletika - finala
23:00 OI London 2012.: Olimpijski meridian
23:50 Bitange i princeze 3
00:25 Retrovizor: Dr. House
01:20 Zvezdana vrata
02:05 Noćni glazbeni program

05:45 I tako to..., serija
06:15 Neustrašivi Scooby-doo, crtana serija
06:40 Super Loonatics, crtana serija
07:00 TV izlog
07:15 Kad lišće pada, serija
08:15 TV izlog
08:30 Strasti orijenta
10:15 Walker, teksaški rendžer, serija
12:05 Zauvijek susjedi, serija
13:15 IN magazin
14:00 Walker, teksaški rendžer Zauvijek susjedi
15:50 Vijesti Nove TV
17:00 IN magazin
17:25 Kad lišće pada, serija
18:05 Dnevnik Nove TV
19:15 Strasti Orijenta
20:05 Ubojice, igrani film
21:45 Zemlja slobode, igrani film
00:00 Magazin MMA Lige R
01:55 U očekivanju čuda, igrani film
02:20 Ezo TV, tarot show
03:45 Dnevnik Nove TV
05:00 Kraj programa

06:40 RTL Danas, informativna emisija

07:20 PopPixie, crtani film
07:35 Moji džepni ljubimci, crtani film
07:50 Ezel, dramska serija
08:45 Ezel, dramska serija
09:40 TV prodaja
09:55 Kismet - okovi sudbine, dramska serija
10:45 TV prodaja
11:00 Štiklama do vrha, humorna dramska serija
12:00 Ekkluziv Tabloid, magazin
12:40 Večera za 5, lifestyle emisija
13:30 Bibin svijet, humoristična serija
14:15 Poroci Miamijsa, kriminalistička serija
16:10 Bibin svijet, humoristična serija
16:55 RTL 5 do 5, Informativna emisija
17:10 Galileo, zabavna/obrazovna emisija
18:05 Ekkluziv Tabloid
18:30 RTL Danas
19:05 Večera za 5, lifestyle emisija
20:00 Pogrešno skretanje kod Tahoa - TV premijera, igrani film
21:40 Voljeti i umrijeti - TV premijera, igrani film, humorna komedija
23:15 Vlak odmetnika, igrani film, akcijski
00:55 Astro show, show
01:55 RTL Danas

**SUBOTA
4.8.2012.**

06:30 Najava programa
06:32 Drugo mišljenje
07:02 Crvena kapa, emisija pučke i predajne kulture
07:45 Hrvatska kronika BiH
08:00 Kinoteka - ciklus klasičnog vesterna: Rio Conchos, film
09:50 Vijesti iz kulture
10:00 Vijesti
10:13 Kućni ljubimci
10:45 Narodna medicina: Katkad je najbolji lijek kada se ne uzima ništa (Hipokrat), dokumentarna serija
11:15 Normalan život, emisija o obitelji
12:00 Dnevnik
12:30 Moć sudbine, telenovela
13:15 Ekumena, religijski kontakt program
13:50 Prizma, multinacionalni magazin

14:35 Vinegar Hill, američki film
16:10 Natural World 5, dokumentarna serija
17:15 Euromagazin
17:45 Reporter: Prava cijena zlata
18:50 Globalno sijelo
19:20 Loto 7/39
19:30 Dnevnik
20:10 Auschwitz - Nacisti i "konačno rješenje", dokumentarna serija
21:00 Plešimo zajedno, američki film
23:00 Dnevnik 3
23:25 Vijesti iz kulture
23:45 Darjeeling d.o.o., američki film
01:15 Filmski maraton: Sivi kamion crvene boje, srpsko-crnogorski film
03:00 Filmski maraton: Kontrola, britansko-američko-australsko-japanski film
05:00 Skica za portret
05:20 Reporter: Prava cijena zlata

06:55 Najava programa
07:00 Moć sudbine, telenovela
07:45 Majstori svirači: Cantus ante omnia
08:15 Mala Tv
08:45 Sportske igre mladih
09:00 OI London 2012.: Rukomet (Ž): Hrvatska - Crna Gora
10:20 OI London 2012.: Engleski doručak
10:40 OI London 2012.: Rukomet (Ž): Danska - Norveška
12:15 OI London 2012.: Vaterpolo: Hrvatska - Australija, prijenos
13:30 OI London 2012.: Veslanje - finale
14:25 OI London 2012.: Triatlon (Ž), snimka
15:00 OI London 2012.: Tenis - finale (Ž) ili parovi (M)
17:05 OI London 2012.: Rukomet (M): Hrvatska - Danska
18:50 OI London 2012.: Vrijeme za čaj, emisija
19:10 OI London 2012.: Tenis - finale (Ž) završetak
Košarka (M): SAD - Litva
19:55 OI London 2012.: Atletika - finala

23:00 OI London 2012.: Plivanje - finala, snimka
23:30 OI London 2012.: Olimpijski meridian, emisija
00:20 Bitange i princeze 3, humoristična serija
00:55 Boris Papandopulo: Hrvatska misa
02:10 Noćni glazbeni program

05:50 Bijele udovice, zabavna emisija
07:00 TV Izlog
07:15 Dodir s neba serija
08:10 Neustrašivi Scooby-doo, serija
08:35 Lego Ninjago, crtana serija
09:00 Super Loonatics, crtana serija
09:25 Pokemoni, crtana serija
09:50 Pokemoni, crtana serija
10:10 Klub otpisanih, serija
10:40 Hitna Miami, serija
12:40 Moja ljubavi, igrani film
15:10 Andre, igrani film
17:00 Vijesti Nove TV
17:20 Periferija City, serija
18:10 Nad lipom 35, humoristično-glazbeni show
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Čuvari zakona, igrani film
22:20 Otok, igrani film
00:40 Ubojice, igrani film
02:55 Mali svodnik, igrani film
04:10 Ezo TV
05:40 Dnevnik Nove TV

06:00 RTL Danas
06:35 Najljepše bajke svijeta
07:55 PopPixie, crtani film
09:10 Ben 10: Ultimate Alien, animirana serija
09:55 Columbo, kriminalistička serija
11:40 Poroci Miamijsa
12:40 Poroci Miamijsa, kriminalistička serija
13:55 Beethoven 4, igrani film, obiteljska komedija
16:00 Molly, igrani film, humorna drama

17.30 Discovery: Preživjeti divljinu - Iza kamere (2. dio), dokumentarna serija
 18.30 RTL Danas
 19.10 Galileo
 20.00 Gospodar i ratnik: Druga strana svijeta, igrani film, povijesni
 22.35 Željezni orao 3, igrani film, akcijski
 00.15 Upozorenje, igrani film, triler
 02.20 Astro show
 03.20 RTL Danas
 04.00 Discovery

**NEDJELJA
5.8.2012.**

06:02 Ekumena, religijski kontakt program
 06:50 Normalan život, emisija o obitelji
 07:30 Zlatna kinoteka - 50 godina smrti MM: Neki to vole vruće, američki film
 09:30 Knin: Svečano obilježavanje Dana domovinske zahvalnosti, prijenos
 10:10 Vijesti
 10:35 Kulturna baština
 11:00 Lourdes, hodočašće HV i MUP-a - reportaža
 12:00 Dnevnik
 12:18 Biblija
 12:28 Knin: Dan domovinske zahvalnosti
 13:50 Split: More
 14:50 Šlep za rasute terete, dokumentarni film
 15:50 Mir i dobro
 16:25 Sinjska alka, prijenos
 17:00 Vijesti
 17:10 Sinjska alka, prijenos
 19:30 Dnevnik
 20:10 Hrvatski kraljevi: Zvonimir
 21:00 Knin: Dan pobjede i domovinske zahvalnosti, prijenos
 22:15 Velike pobjede Domovinskog rata: Otkos 10, dokumentarni film
 23:15 Dnevnik 3
 23:40 Vijesti iz kulture
 23:55 Dr. Oz 1b, talk show
 05:25 Prizma

07:05 Boris Papandopulo: Hrvatska misa
 08:05 Prijatelji 3
 09:00 Košarka (M): SAD - Litva, snimka
 10:30 OI London 2012.:

Engleski doručak
 10:50 Rukomet (M): Francuska - Island, snimka
 12:00 OI London 2012.: Atletika - maraton (Ž)
 12:15 OI London 2012.: Košarka (Ž): Rusija - Francuska
 13:50 OI London 2012.: Atletika - maraton
 14:40 OI London 2012.: Hrvanje do 74 kg
 15:00 OI London 2012.: Jedrenje klasa Finn - plov za medalje, prijenos
 15:40 OI London 2012.: Tenis (M) - finale, prijenos ILI gimnastika - finale po spravama
 18:40 Vrijeme za čaj, emisija
 18:55 Rukomet (Ž): Hrvatska - Velika Britanija, snimka
 20:35 Atletika - finala
 20:50 OI London 2012.: Košarka (Ž): Hrvatska - Turska
 21:40 OI London 2012.: Atletika - finala
 23:50 OI London 2012.: Gimnastika
 07:30 Klub otpisanih
 08:00 TV Izlog
 08:15 Dodir s neba
 09:10 Scooby-doo

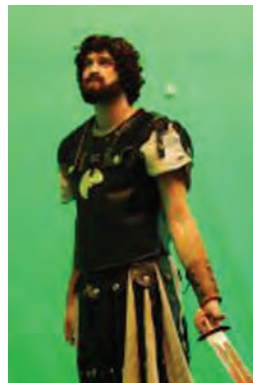
09:35 Lego Ninjago
 10:00 Super Loonatics
 10:25 Pokemoni
 10:50 Pokemoni
 11:15 Bijele udovice
 12:40 Jahač osvetnik, igrani film
 14:00 Tajni rječnik, igrani film
 16:00 Nad lipom 35
 17:00 Vijesti Nove TV
 17:10 Nad lipom 35
 17:25 Čovjek iz Viginije
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:05 Periferija City
 21:00 Zlatni kompas, igrani film
 23:05 Vraćanje duga, igrani film
 00:50 Čuvari zakona, igrani film
 02:55 Savršena nevjesta
 04:25 Dnevnik Nove TV

06:00 RTL Danas
 06:35 Najljepše bajke svijeta
 07:55 Moji džepni ljubimci
 09:10 Ben 10
 09:50 Columbo
 12:00 Poroci Miamijsa
 13:10 Poroci Miamijsa

**HRT1 3.8.2012. 17:55, 05:20
 LUDI RIMSKI CAREVI,
 dokumentarna serija
 Naslov epizode: KOMOD
 Epizoda: 3**

Ovaj rimski car široj je publici najbolje poznat iz filmskog hita »Gladijator« u kojem je prikazan kao ubojica oca, loš vladar i neuspjeli gladijator. No te su zablude puno starije od holivudskih prikaza - one datiraju još

iz vremena neposredno nakon Komoda. Prava povijesna istina je sljedeća: Komod je bio gorostasas čovjek iznimne tjelesne snage, te je nanizao preko 700 pobjeda u gladijatorskim borbama, a njegov otac Marko Aurelije umro je prirodnom smrću, najvjerojatnije od kuge. U epizodi se vidi Komodova blagost prema kršćanima, koje je njegov otac krvoločno progonio. Dio epizode posvećen je holivudskom utjecaju na stvaranje loše slike o ovom vladaru, koja je gotovo u cijelosti povijesno netočna. Scenarij: Božidar Domagoj Burić Redatelj: Božidar Domagoj Burić

14.10 Molly, igrani film,
 16.05 Druga strana svijeta, igrani film, povijesni
 18.30 RTL Danas
 19.10 Galileo
 20.00 Ubojica na slobodi - igrani film
 21.50 CSI: Miami
 22.45 CSI: Miami
 23.40 CSI: Miami
 00.30 Astro show
 01.30 RTL Danas
 02.05 Discovery: Bez cenzure, avanturistička dokumentarna serija
 03.35 Kraj programa

**PONEDJELJAK
6.8.2012.**

06:17 Mir i dobro
 07:00 Dobro jutro, Hrvatska
 07:05 Vijesti
 09:05 Dome, slatki dome - humoristična serija
 10:10 Love the Place You Are In 1, dokument
 11:00 Tajni život primata, dokumentarna serija
 12:00 Dnevnik
 12:30 Moć sudbine
 13:15 Mutum, brazilski film
 15:10 Dubine: Svijet dubina, dokumentarna serija
 15:40 Prirodna baština: Jelen, dokumentarni film
 16:10 Ponos Ratkajevih, TV serija
 17:00 Vijesti
 17:25 Hrvatska uživo
 17:45 Ludi rimski carevi, dokumentarna serija
 18:15 Loza, TV serija
 19:07 Navrh jezika
 19:12 20pet, kviz
 19:30 Dnevnik
 20:10 TV Bingo
 20:35 U krupnom planu

21:40 Stipe u gostima 4, humoristična serija
 22:20 Dnevnik 3
 22:50 Vijesti iz kulture
 23:05 Ciklus europskog filma: Aleksandra, rusko-francuski film
 00:35 Dr. Oz 1b, talk show
 01:20 Igrana strana serija - 1. repriza
 02:05 Igrana strana serija - 2. repriza
 02:50 reprizni program
 05:15 Skica za portret
 05:25 Strana igrana serija

06:50 Moć sudbine
 07:35 Teletubbies
 08:00 Žutokljunac: Maraton
 08:25 Amika, serija za djecu
 08:40 Amika, serija za djecu
 09:00 OI London 2012.: Košarka (Ž): Hrvatska - Turska
 10:40 OI London 2012.: Engleski doručak, emisija
 10:55 Vaterpolo: Hrvatska - Kazahstan
 12:10 OI London 2012.: Atletika - kvalifikacije
 13:25 Rukomet (M): Mađarska - Srbija
 14:45 Streljaštvo - puška trostav finale
 15:05 Jedrenje klasa Laser - plov za medalje, prijenos (eventualno)
 15:45 Gimnastika
 17:00 OI London 2012.: Streljaštvo - trap
 17:40 Vrijeme za čaj, emisija
 18:00 Hrvanje do 84 kg - kvalifikacije, snimka
 19:30 Hrvanje do 84 kg
 20:10 ILI košarka (M): Rusija - Australija

20:20 Rukomet (M): Hrvatska - Španjolska
 22:05 OI London 2012.: Atletika - finala, prijenos + snimka
 22:35 Olimpijski meridijan, emisija
 23:25 Košarka (M): SAD - Argentina, uključenje u prijenos
 00:55 Bitange i princeze 3, humoristična serija
 01:30 Retrovizor: Sestra Jackie 1, humoristična serija
 01:55 Retrovizor: Dr. House 6, serija
 03:00 Retrovizor: Zvezdana vrata: Svemir 1, serija
 03:45 Noćni program

05:25 I tako to...
 05:50 Scooby-doo
 06:15 Super Loonatics
 06:40 Kad lišće pada
 07:40 TV izlog
 07:55 Strasti Orijenta
 10:00 TV izlog
 10:15 Walker, teksaški rendžer
 12:05 Zauvijek susjedi
 13:20 IN magazin
 14:05 Walker, teksaški rendžer
 15:50 Zauvijek susjedi
 17:00 Vijesti Nove TV
 17:25 IN magazin
 18:05 Kad lišće pada, 299/320
 19:15 Dnevnik Nove TV
 20:05 Strasti Orijenta
 22:00 Večernje vijesti
 22:20 Ulični borac, igrani film
 00:05 Čovjek iz Virginije, film
 01:40 Zaboravljene duše,

02:25 Braća, serija
02:50 Dodor s neba
03:35 Ezo TV
04:35 Dnevnik Nove TV

06.50 RTL Danas
07.30 PopPixie, crtani film
07.45 Moji džepni ljubimci
08.00 Discovery:
Preživjeti divljinu -
Iza kamere
08.55 Ezel, dramska serija
09.50 Ezel, dramska serija
11.05 Kismet - okovi sudbine
12.15 Ekkluziv Tabloid,
magazin
12.50 Večera za 5
13.40 Bibin svijet
14.20 Poroci Miamijsa
15.15 Poroci Miamijsa
16.15 Bibin svijet
16.55 RTL 5 do 5
17.10 Galileo
18.05 Ekkluziv Tabloid
18.30 RTL Danas
19.05 Večera za 5
20.00 Štiklama do vrha
20.50 Hawaii Five-0
21.45 Hawaii Five-0
22.35 Odstrel
23.30 RTL Vijesti
23.45 CSI: Miami
00.35 CSI: Miami
01.25 Astro show
02.25 CSI: Miami
03.10 RTL Danas,
03.45 Kraj programa

UTORAK 7.8.2012.

06:17 Treća dob,
emisija za umirovljenike
07:00 Dobro jutro, Hrvatska
07:05 Vijesti
09:05 Dome, slatki dome -
humoristična serija
10:00 Vijesti
10:10 Love the Place You Are
In 1, dokument. serija
11:00 Ekspedicija tigar 3,
dokumentarna serija
12:00 Dnevnik
12:30 Moć sudbine
13:15 Medvjed, francusko-
američki film
15:00 Vijesti uz hrvatski
znakovni jezik
15:09 Vrijeme sutra
15:10 Dubine: Čovjek u
podzemlju,
dokumentarna serija
15:40 Gospodar gorskih
šuma: Medvjed,
dokumentarni film
16:10 Ponos Ratkajevih

17:00 Vijesti
17:25 Hrvatska uživo
18:15 Loza, TV serija
19:07 Navrh jezika
19:12 20pet, kviz
19:30 Dnevnik
20:10 Boje turizma
21:00 Stipe u gostima 4
21:40 Dnevnik 3
22:10 Vijesti iz kulture
22:30 Soba s pogledom,
britanski film
00:35 Seks i grad 3
01:05 Dr. Oz 1b, talk show
01:50 Igrana strana serija -
1. repriza

06:55 Moć sudbine
07:40 Teletubbies
08:05 Žutokljunac:
Žučo da Vinci
08:35 Amika, serija za djecu
09:05 Hrvatska kronika BiH
09:20 OI London 2012.:
Rukomet (M):
Hrvatska - Španjolska
10:40 OI London 2012.:
Engleski doručak,
emisija
10:55 OI London 2012.:
Rukomet (Ž) -
četvrtfinale, prijenos
12:30 OI London 2012.:
Odbojka (M):
Brazil - Njemačka
14:15 OI London 2012.:
Triatlon (M)
15:00 OI London 2012.:
Gimnastika - finale
po spravama, prijenos
17:50 OI London 2012.:
Rukomet (Ž) -
četvrtfinale:
Hrvatska - ?,
prvo poluvrijeme
18:35 OI London 2012.
Vrijeme za čaj,
emisija
18:50 OI London 2012.:
Rukomet (Ž) -
četvrtfinale:
drugo poluvrijeme
20:50 OI London 2012.
Atletika - finale
22:30 OI London 2012.:
Košarka (Ž) ili
odbojka (Ž)
23:30 OI London 2012.:
Olimpijski meridijan,
emisija
00:20 Bitange i princeze 3
00:55 Retrovizor: Sestra
Jackie 1,
humoristična serija
01:20 Retrovizor:
Dr. House 6, serija
02:15 Retrovizor:
Zvezdana vrata:
Svemir 1, serija
03:00 Noćni glazbeni
program

05:25 I tako to..., serija
05:50 Neustrašivi
Scooby-doo
06:15 Super Loonatics
06:40 Kad lišće pada
07:40 TV izlog
07:55 Strasti Orijenta
10:00 TV izlog
10:15 Walker,
teksaški rendžer
12:05 Zauvijek susjedi
13:20 IN magazin
14:05 Walker,
teksaški rendžer
15:50 Zauvijek susjedi
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 IN magazin
18:05 Kad lišće pada
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Strasti Orijenta
22:00 Večernje vijesti
22:20 Petak nakon petka,
igrani film
23:50 Ulični borac,
igrani film
01:35 Zaboravljene duše,
serija
02:20 Braća, serija
02:45 Zaboravljene duše,
serija
03:30 Ezo TV, tarot
show
04:30 Dnevnik Nove TV
05:20 Kraj programa

06.45 RTL Danas
07.20 PopPixie, crtani film
07.40 Moji džepni ljubimci
07.50 Ezel, dramska serija
08.50 Ezel, dramska serija
10.10 Kismet - okovi sudbine
11.15 Štiklama do vrha
12.15 Ekkluziv Tabloid
12.50 Večera za 5
13.45 Bibin svijet
14.20 Poroci Miamijsa
15.15 Poroci Miamijsa
16.15 Bibin svijet do 5,
informativna emisija
17.10 Galileo, zabavna/
obrazovna emisija
18.05 Ekkluziv Tabloid
18.30 RTL Danas
19.05 Večera za 5
20.00 Štiklama do vrha,
humorna dramska serija
20.50 Predsjednikova kći,
igrani film red
23.40 Zakon i red,
serija
00.40 RTL Vijesti
00.55 Hawaii Five-0
01.45 Astro show, show,
emisija uživo
02.45 Hawaii Five-0,
serija
03.30 RTL Danas,

SRIJEDA 8.8.2012.

06:17 Među nama
07:00 Dobro jutro, Hrvatska
07:05 Vijesti
09:05 Dome, slatki dome -
humoristična serija
09:40 Vijesti iz kulture
10:00 Vijesti
10:10 Love the Place You Are
In 1
11:00 Ekspedicija tigar 3,
dokumentarna serija
12:00 Dnevnik
12:30 Moć sudbine,
telenovela
13:15 Magično putovanje u
Afriku, španjolski film
15:00 Vijesti uz hrvatski
znakovni jezik
15:10 Dubine: Jame,
dokumentarna serija
15:40 Tethys - dobri dupini,
dokumentarni film
16:10 Ponos Ratkajevih,
TV serija
17:25 Hrvatska uživo
18:15 Loza, TV serija
19:07 Navrh jezika
19:10 20pet, kviz
19:20 Loto 7/39
19:30 Dnevnik
20:10 Veliki brodolomi
Jadrana: Rat brzih
brodova,
dokumentarna serija
20:55 Stipe u gostima 4,
humoristična serija
21:35 Dnevnik 3
22:05 Vijesti iz kulture
22:25 Orlovi pravde,
američki film
00:20 Seks i grad 3,
humoristična serija
00:50 Dr. Oz 1b, talk show
01:35 Vrijeme je za jazz: 10
godina HGM Jazz
orkestra Zagreb,
gost Mike Abene
02:40 Igrana strana serija -
1. repriza
03:25 Igrana strana serija -
2. repriza
05:10 Skica za portret
05:25 Igrana strana serija -
4. repriza

07:05 Moć sudbine,
telenovela
07:50 Teletubbies,
animirana serija
08:15 Žutokljunac: Kung-fu
08:40 Amika, serija za djecu
08:55 Amika, serija za djecu
09:15 OI London 2012.:
Rukomet Hrvatska - ?

10:30 OI London 2012.:
Engleski doručak, emisija
10:50 OI London 2012.:
Nogomet - polufinale
12:30 OI London 2012.:
Kajak na mirnim vodama
13:00 OI London 2012.:
Konjički sport - skokovi
14:30 OI London 2012.:
Taekwondo do 49 kg
15:05 OI London 2012.:
Atletika - kvalifikacije
15:25 OI London 2012.:
Vaterpolo
16:40 OI London 2012.:
Taekwondo do 49 kg
17:00 OI London 2012.:
Vrijeme za čaj, emisija
17:20 OI London 2012.:
Konjički sport - skokovi
18:30 OI London 2012.:
Taekwondo do 49 kg
18:50 OI London 2012.:
Rukomet (M)
20:30 OI London 2012.:
Atletika - finala
20:40 Nogomet Liga prvaka
Dinamo - Sheriff
21:15 OI London 2012.:
Taekwondo do 49 kg
22:25 OI London 2012.:
Olimpijski meridijan
23:10 OI London 2012.:
Košarka (M) -
četvrtfinale, prijenos
01:05 Bitange i princeze 3,
humoristična serija
01:40 Retrovizor: Sestra
Jackie 1,
humoristična serija
02:05 Retrovizor:
Dr. House 6, serija
03:00 Retrovizor: Zvezdana
vrata: Svemir 1, serija
03:45 Noćni glazbeni
program

05:25 I tako to..., serija
05:50 Scooby-doo
06:15 Super Loonatics
06:40 Kad lišće pada
07:40 TV izlog
07:55 Strasti Orijenta
10:00 TV izlog
10:15 Walker
12:05 Zauvijek susjedi
13:20 IN magazin
14:05 Walker
15:50 Zauvijek susjedi
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 IN magazin
18:05 Kad lišće pada
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Strasti Orijenta
22:00 Večernje vijesti
22:20 Divlja igra 2,
igrani film
00:00 Petak nakon petka,
igrani film
01:30 Zaboravljene duše
02:15 Braća,

02:40 Zaboravljene duše
03:25 Ezo TV
04:25 Dnevnik Nove TV

06.30 RTL Danas
07.10 PopPixie, crtani film
07.25 Moji džepni ljubimci
07.40 Ezel, dramska serija
08.45 Ezel, dramska serija
10.10 Kismet - okovi sudbine
11.15 Štiklama do vrha
12.15 Ekkluziv Tabloid
12.35 TV prodaja
12.50 Večera za 5
13.45 Bibin svijet
14.20 Poroci Miamijsa
15.15 Poroci Miamijsa
16.15 Bibin svijet
16.55 RTL 5 do 5,
Informativna emisija
17.10 Galileo
18.05 Ekkluziv Tabloid,
magazin
18.30 RTL Danas
19.05 Večera za 5
20.00 Štiklama do vrha
20.50 Kljent, igrani film
23.10 Optužen bez dokaza,
igrani film, drama
01.05 RTL Vijesti
01.20 Zakon i red,
kriminalistička serija
02.10 Astro show, show,
emisija uživo
03.10 Zakon i red,
kriminalistička serija
03.35 RTL Danas,
informativna emisija

**ČETVRTAK
9.8.2012.**

06:17 Riječ i život: Što
hrvatsko zdravstvo
donosi Europi?,
religijska emisija
07:00 Dobro jutro, Hrvatska
07:05 Vijesti
09:05 Dome, slatki dome -
humoristična serija
09:40 Vijesti iz kulture
10:00 Vijesti
10:10 Love the Place You Are
In 1
11:00 Ekspedicija tigar 3
12:00 Dnevnik
12:30 Moć sudbine
13:15 Mali Bigfoot 2:
Putovanje kući,
američki film
15:00 Vijesti uz hrvatski
znakovni jezik
15:10 Dubine: Ponori,
dokumentarna serija
15:40 SOS za sredozemnu
medvjedicu
16:10 Ponos Ratkajevih
17:25 Hrvatska uživo
18:15 Loza, TV serija
19:07 Navrh jezika
19:12 20pet, kviz
19:30 Dnevnik
20:09 Kratki susreti
20:35 Crno-bijeli svijet
21:05 Stipe u gostima 4
21:45 Otvoreno
22:35 Dnevnik 3
23:00 News
23:05 Vijesti iz kulture
23:25 Luda kuća,
američki film
01:00 Seks i grad 3
01:30 Recept za životfilm

03:15 Igrana strana serija
04:45 Reprizni program
05:15 Skica za portret
05:25 Igrana strana serija -
4. repriza

06:15 Moć sudbine
07:00 Teletubbies
07:25 Žutokljunac:
Mirko Novčić
07:55 Amika, serija za djecu
08:10 Amika, serija za djecu
08:30 OI London 2012.:
Rukomet (M) ILI
vaterpolo - četvrtfinale
09:45 OI London 2012.:
Košarka (M) - četvrtfinale
11:15 OI London 2012.:
Engleski doručak, emisija
11:30 OI London 2012.:
Taekwondo do 57 kg -
kvalifikacije, prijenos
12:00 OI London 2012.:
Odbojka na pijesku -
finale (Ž), snimka
12:45 OI London 2012.:
Odbojka (M) -
četvrtfinale, snimka
14:00 OI London 2012.:
Jedrenje Klasa 470
15:00 OI London 2012.:
Kajak ILI odbojka
16:00 OI London 2012.:
Taekwondo do 57 kg -
četvrtfinale, prijenos
16:30 OI London 2012.:
Odbojka (Ž)
17:40 OI London 2012.:
Vrijeme za čaj, emisija

17:50 OI London 2012.:
Rukomet (Ž) - polufinale
19:30 OI London 2012.:
Daljinsko plivanje (Ž)
20:00 OI London 2012.:
Taekwondo do 57 kg
20:20 OI London 2012.:
Atletika - finala
22:40 OI London 2012.:
Olimpijski meridian
22:40 OI London 2012.:
Košarka (Ž)
23:35 Bitange i princeze 3
00:10 Retrovizor
00:35 Retrovizor:
Dr. House 6, serija
01:30 Retrovizor
02:15 Noćni program

05:25 I tako to...,
05:50 Scooby-doo
06:15 Super Loonatics
06:40 Kad lišće pada
07:40 TV izlog
07:55 Strasti Orijenta
10:00 TV izlog
10:15 Walker
12:05 Zauvijek susjedi
13:20 IN magazin
14:05 Walker
15:50 Zauvijek susjedi
17:00 Vijesti Nove TV
17:25 IN magazin
18:05 Kad lišće pada
19:15 Dnevnik Nove TV
20:05 Strasti Orijenta
22:00 Večernje vijesti
22:20 Astronautova žena,
igrani film
00:15 Magazin MMA
Lige

00:45 Divlja igra 2,
igrani film
02:25 Odbrojanje
03:40 Ezo TV, tarot show
04:15 Dnevnik Nove TV

06.30 RTL Danas,
informativna emisija
07.05 PopPixie, crtani film
07.25 Moji džepni ljubimci,
crtana serija
07.40 Ezel, dramska serija
08.40 Ezel, dramska serija
09.50 TV prodaja
10.05 Kismet - okovi sudbine
11.00 TV prodaja
11.15 Štiklama do vrha
12.15 Ekkluziv Tabloid
12.25 TV prodaja
12.40 Večera za 5
13.35 Bibin svijet
14.10 Poroci Miamijsa
15.10 Poroci Miamijsa
16.05 Bibin svijet
16.55 RTL 5 do 5
17.10 Galileo(R)
18.05 Ekkluziv Tabloid
18.30 RTL Danas,
informativna emisija
19.05 Večera za 5
20.00 Štiklama do vrha
20.55 Moby Dick, mini serija
00.30 RTL Vijesti,
informativna emisija
00.45 Kljent, igrani film,
triler
03.50 Astro show, show,
emisija uživo
04.50 RTL Danas,
informativna emisija
05.30 Kraj programa

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku »Dnevnik« emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17,45 minuta na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija »Izravno« - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati a emisija iz kulture »Svjetonik« nedjeljom od 16,30 sati.

Polusatna emisija na hrvatskom jeziku emitira se subotom s početkom u 21 sat na Radio Novom Sadu.

GLAS HRVATA

Radijska emisija »Glas Hrvata« u produkciji HKUD »Vladimir Nazor« iz Starišća emitira se na valovima Radio Sombora nedjeljom od 17 do 18i30 sati.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku »Zvuci bačke ravnice« emitira se četvrtkom u 18 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Emisija o životu Hrvata izvan domovine pod nazivom »Glas domovine«, emitira se na HRT1 ponedjeljom od 14,40 sati.

PROGRAM NA HRVATSKOM JEZIKU RADIO SUBOTICE

SHEMA ZA RADNE DANE:

18,00 - 19,00

Najava programa • Večernji dnevnik • Anemov
prilog »Bolja Srbija« • Agencijske vijesti iz RH •
Kronologija • Dogodilo se na današnji dan • Jezični
savjetnik »Govorimo hrvatski«

19,00 - 19,30

• Poetski predah • 'Popularne melodije' - zabavna
glazba (ponedjeljkom) • 'Na valovima hrvatske glaz-
bene tradicije' - narodna glazba (utorokom) • 'Veliki
majstori glazbe' - ozbiljna glazba (srijedom) • 'Rock
vremeplov' (četvrtkom) • 'Minute za jazz' (petkom)

19,30 - 20,00

• 'Europski magazin' - magazin Radija Deutsche
Welle (ponedjeljkom) • 'Kulturna povijest' (utorokom)
• 'Znanjem do zdravlja' (srijedom) • 'Razmišljanje
dopušteno' (četvrtkom) • 'Tjedni vodič' (petkom)

20,00 - 20,30

• »U pauzi o poslu« (ponedjeljkom) • 'Aktuali-
je' (utorokom) • »Otvoreni studio« (srijedom) • »Kul-
tur café« - magazin iz kulture Radija Deutsche
Welle (četvrtkom) • »Vodič za moderna vremena«
- emisija Hrvatskoga radija (petkom)

20,30 - 21,00

• Narodna glazba • Blic vijesti i
odjava programa

SHEMA ZA DANE VIKENDA:

Subota

• 18,00 Najava programa, Vijesti dana, zabavna glazba
• 18,15 'Vojvodanski tjedan'
• 18,30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
• 19,00 'Vjerska emisija', duhovna glazba
• 20,00 Divni novi svijet
• 20,55 Odjava programa

Nedjelja

• 18,00 Najava programa, Vijesti dana
• 18,10 Nedjeljni mozaik (kronologija, zanimljivosti,
zabavna glazba)
• 18,30 Kronologija - Dogodilo se na današnji dan
• 19,30 'Putnici kroz vrijeme' emisija za djecu
Hrvatskoga radija
• 20,00 'Hrvatima izvan domovine' - emisija Pitomog
radija iz Pitomače (RH)
• 20,55 Odjava programa

104,4 Mhz

NOGOMET

Predsjednik NK Srbija 08 Wien u Sonti

SONTA – Upravni odbor NK Dinamo iz Sonte priredio je radnu večeru za predsjednika NK Srbija 08 Wien iz Beča Srđana Stokića. Podsjetimo, ovaj klub je bio sportski domaćin polaznicima Dinamove nogometne škole na trodnevnom gostovanju u Beču početkom srpnja. Poslije kratkoga obilaska sportskih objekata u Sonti u pratnji dopredsjednika Dinama Razima Hasanbašića i voditelja klupske nogometne škole prof. Gorana Matića gost je izrazio veliko zadovoljstvo viđenim. »Prije svega, zahvalan sam na gostoprimstvu, a viđeno u Sonti iskreno me raduje. Imate sve uvjete za zdrav razvoj vaše djece i za lijepu sutrašnjicu u domeni sporta. Nadam se da je vaše gostovanje u Beču i moj današnji boravak u Sonti samo početak jedne kvalitetne suradnje među našim klubovima. Preliminarano smo pozvani i na gostovanje naših nogometaša u vašem mjestu i već sada vam mogu potvrditi da ćemo poziv rado prihvatiti«, rekao je u obraćanju domaćinima Srđan Stokić.

Nogometna škola NK »Zrinjski 1932«

SUBOTICA – Na nogometnom terenu u Aleksandrovu već više od mjesec dana uspješno radi nogometna škola NK »Zrinjski 1932«, koja tri puta tjedno okuplja najmlađe klupske članove. Treninzi se obavljaju pod stručnim nadzorom trenera Petra Tikvickog koji nas je upoznao s nekim detaljima vezanim uz rad nove škole nogometa u Subotici.

»Ideja o osnivanju najmlađeg klupskog igračkog pogona začeta je još tijekom proljeća, ali tada nismo bili u prilici zainteresiranu

djecu podijeliti u uzrasne selekcije i formirati zasebne kategorije malih nogometaša. Unatrag mjesec dana, od kada su započele školske ferije, radimo s četrdesetak mališana različitog uzrasta od 7-14 godina, a uspjeli smo oformiti dvije natjecateljske momčadi koje bi na jesen trebale igrati skupa sa svojim vršnjacima na lokalnoj razini. Bit će to momčad »pjeticica« (7-8 godina), koja će se natjecati u mini ligi, i pionirska momčad koja bi trebala igrati u Gradskoj ligi. Treninzi se održavaju ponedjeljkom, srijedom i petkom od 18 sati, a kada bude započela nova školska godina namjeravamo organizirati rad u dvije dnevne smjene. Dva prijateljska susreta u obje starosne konkurencije smo odigrali protiv

Male Bosne i zabilježili prve pobjede u premijernim nastupima najmlađih kategorija NK Zrinjski 1932«.

I. A.

VESLANJE

»Nazorovci« na Neretvi

SOMBOR – Članovi sporske sekcije HKUD-a »Vladimir Nazor« iz Sombora čine ekipu veslača »Salašari somborski« koja će sudjelovati na 15. »Maratonu lađa« na Neretvi od 9. do 12. kolovoza.

Veslači HKUD-a prošle godine prvi put su bili na ovom maratonu, pa im je ovo drugo sudjelovanje. Prošle godine Somborci su bili VIP gosti, pa nisu morali sudjelovati u brzinskoj utrci, ali ih ove godine čeka i to natjecanje u Opuzenu 9. kolovoza, kada je utrka za startne pozicije. Glavna utrka je u subotu, 11. kolovoza, u Metkoviću od 17 sati i 30 minuta. Vesla se od Metkovića do Ploča u dužini od 22,5 kilometara.

»Među prvih deset ne možemo biti, ali cilj nam je da tamo odemo, da se družimo s drugim udrugama lađara. Idućih 100 godina zna se gdje će u drugoj nedjelji kolovoza biti »Salašari somborski« - na »Maratonu lađa«, kaže selektor ekipe Pavle Matarić. U odnosu na prošlu godinu ekipa je u nešto drugačijem sastavu, korigirane su neke pogreške i »panonski veslači« poručuju da će na natjecanju dati sve od sebe.

»Maraton lađa« je amatersko sportsko natjecanje u utrci starih izvornih plovila-lađa od Metkovića do Ploča. Ekipa HKUD-a biće jedna od 38 ekipa koje su prijavile sudjelovanje na 15. »Maratonu lađa«. Kao i prošle, i ove godine bit

će jedina ekipa iz Srbije.

Z.V.

OLIMPIJADA

Beđik i Kasa predstavljaju Suboticu

LONDON – Veslač Nenad Beđik i biciklist Gabor Kasa predstavljaju subotički sport na XXX. ljetnoj olimpijadi, koja se trenutno održava u Londonu. Uz njih, najveći grad na sjeveru Bačke kao sportski radnici u stolnom tenisu reprezentiraju Aleksandar Matković i Zoran Kalinić.

TEA FABER, TENISAČICA

Razgovor vodio: Dražen Prčić

Volim igrati na Paliću

Nakon prolaska kroz kvalifikacijski turnir i ulaska u glavni ždrijeb IX. izdanja Palić Opena, jedinog ženskog profesionalnog turnira koji se igra na teritoriju subotičke regije, Zagrepčanka *Tea Faber* je poražena u prvom

kolu (Honigova 6-2, 6-0). Ali takav je svijet profi tenisa, slijede novi turniri i prilike za osvajanje novih WTA bodova i novčanih nagrada. U kraćem razgovoru za naš tjednik, jedna od dvije hrvatske tenisačice u glavnom ždrijebu, upoznala nas je sa svo-

jim igračkim profilom i dosadašnjom igračkom karijerom.

»Tenis sam počela igrati relativno kasno, tek s deset godina, ali sam ostala u njemu i već pet godina se profesionalno bavim 'bijelim sportom'. Moji dosadašnji najveći uspjesi su dva četvrtfinala na Futuresima u Antaliji (Turska) i Doboju (BiH), susreti u kojima sam imala šansu i za proboj u polufinale, a najbolji WTA plasman mi je oko 800. mjesta. Trenutačno zauzimam 1059. poziciju zbog koje sam primorana igrati kvalifikacije, kao što je to bio slučaj i ovdje na Paliću«, rekla je o sebi 23-ogodišnja hrvatska tenisačica.

AKTUALNA SEZONA

Uspon na svjetsku ranking ljestvicu zaustavila je ozljeda zbog koje je u ovoj sezoni odigrala manji broj turnira.

»Igrala sam tri turnira u Hrvatskoj i seriju od pet natjecanja u Turskoj, gdje sam zabilježila solidne rezultate i par pobjeda protiv jačih protivnica, ali sve je to još, nakon ozljede, u znaku vraćanja u punu igračku formu. Nažalost, ovdje sam bila po rankingu prva izvan ulaska u glavni ždrijeb, pa sam morala igrati kvalifikacije koje su mi, na koncu, ipak oduzele

dio snage i utjecale na moju igru i poraz u prvom kolu. U nastavku sezone slijedi turnir u Trnovu (Slovačka), a potom ću vidjeti što je dalje u planu.

STUDENTICA – PROFI TENISAČICA

Uz aktivnu igračku karijeru, mlada Zagrepčanka nije zapostavila ni svoju akademsku naobrazbu.

»Studiram ekonomiju, a tenisu posvećujem minimum četiri sata dnevno (2 sata treniga igre i 2 sata kondicijske pripreme), uz tri odlaska tjedno u teretanu. Za sada sve usporedno ide dobro, a truditi ću se da tako i ostane.

PET PUTA NA PALIĆU

Tea Faber je, slobodno se može kazati, »stalna gošća« Palića, jer joj je ovo peto sudjelovanje na ženskom profesionalnom turniru koji se igra na terenima najstarijeg kluba (TK Palić 1878) na svejugoslavenskim prostorima.

»Peti puta sam na Paliću, volim ovdje igrati. Okruženje je zbilja lijepo, prijam je jako dobar, kao i cjelokupna organizacija turnira, ljudi su vrlo ljubazni i vjerujem kako ću i dogodine ponovno doći.

NIS PALIĆ OPEN 2012

Victoria Kan osvojila naslov

Pobjednica IX. izdanja profesionalnog teniskog turnira za žene, koji se ove godine igrao pod nazivom NIS Palić Open 2012, mlada je ruska tenisačica *Victoria Kan* koja je u nedjeljnom finalu bila bolja od *Doroteje Erić* (Srbija) u dva seta (6-1, 6-4). Završni duel ITF turnira, koji se igrao za nagradni fond od 10.000\$, donio je zanimljiv susret u kome je domaća tenisačica uspjela spasiti čak četiri meč lopte, ali nije uspjela preokrenuti rezultat nakon što se od 1-5 uspjela vratiti na 4-5.

Osvajačica naslova Kan (443. igračica na svijetu i 2. nositeljica) cijeli turnir je odigrala na visokoj razini, svladavši sve protivnice bez izgubljenog seta. U glavnom ždrijebu turnira na Paliću nastupile su i dvije hrvatske tenisačice, *Tea Faber* i *Petra Šunić*, koje su nastup završile već na samom startu natjecanja porazima od Čehinje *Honigove*, odnosno *Anđele Novšić* iz Srbije.

Finalnom susretu prisustvovao je veliki broj ljubitelja tenisa, a pobjednički pokal ruskoj tenisačici predao je gradonačelnik

Subotice *Modest Dulić*, koji je završnim riječima i zatvorio palićki turnir koji je i ovoga puta bio organiziran na najvišoj razini, za što je dobio brojne pohvale od strane svih igračica i gostiju.

D. P.

POGLED S TRIBINA

Ah, taj nogomet

U sjeni Olimpijskih igara u Londonu nastavljaju se kvalifikacije za plasman u Ligu prvaka i Ligu Europe. Jedino vrijeme kada je N.J.V. Nogomet donekle potisnut u drugi plan je »vrijeme olimpijade«, ali »kralj« se ne da.

Dinamo je infarktnim prolaskom u 98. minuti maksimirskog uzvratu prošao Ludogorec i sada je sve okrenuto prema Moldaviji i Šerifu, momčadi koja je prije par sezona (nakon boljeg izvođenja penala) izbacila Dinamo iz utrke za plasman u Ligu prvaka. Prolazak u 3. pretkolo olakšao je život »modrima«, jer objektivno je za očekivati (kada budete čitali ovaj tekst bit će poznat ishod prvog susreta u Tiraspolu) uspjeh Čačićeve momčadi, što bi u startu garantiralo plasman u Ligu Europe, a poklope li se kuglice ždrijeba možda i laganijeg protivnika u posljednjem izlučnom kolu kvalifikacija. U slučaju možebitnog ispadanja (i to je nogomet), Dinamo bi imao popravni u novoj prilici za plasman u Ligu Europe.

U duploj sjeni su i veliki susreti hrvatskih predstavnika u kvalifikacijama za Ligu Europe, Hajduka i Slavena, koji su jučer (četvrtak 2. kolovoza) igrali svoje prve susrete protiv velikih momčadi Intera i Atletica Bilbaoa. Osobito onaj Splitsana, koji su se s mladom momčadi bez zvijezda uspjeli konsolidirati, uspostaviti europsko-domaći ritam non-stop igranja (četvrtak – nedjelja) i odmah doživjeli iskušenje sraza protiv jedne od najjačih europskih momčadi.

Olimpijada uveliko traje i svi uživamo u njoj, ali nogomet se ne predaje u borbi za našu naklonost.

Navijači to najbolje znaju, zar ne?

D. P.

OLIMPIJADA

Prvi tjedan teče

Brojnim kvalifikacijskim natjecanjima, te prvim finalima u nekoliko sportova, započela je Olimpijada u Londonu, jubilar-na XXX. I već u startu najavila brojna uzbuđenja, odlične rezultate i vrhunski doživljaj najveće svjetske sportske manifestacije.

FENOMEN PHELPS

Američki plivač Michael Phelps oborio je 48 godina star rekord sovjetske gimnastičarke Larise Latinine (1956.-1964.) vlasnice 18 olimpijskih medalja (9 zlatnih, 5 srebrnih i 4 brončane) i zlatnom medaljom u utrci štafeta na 4x100 slobodno, s 19 medalja (15 zlatnih, 2 srebrne i 2 brončane) postao najuspješniji olimpijac svih vremena.

HRVATSKA

Tijekom prva četiri dana olimpijskih natjecanja hrvatski sportaši i sportašice još uvijek nisu uspjeli ostvariti neki zapaženiji uspjeh, ali glavni pretendenti za odličja su tek u početku svojih momčadskih natjecanja ili ih još nisu ni započeli u pojedinačnoj konkurenciji. Uvodnim pobjedama rukometaši (Južna Koreja, Srbija) i vaterpolisti (Grčka, Španjolska) pokazali su dobru formu i pripremljenost, i objektivnu mogućnost postizanja najvišeg plasmana. Košarkašice su zabilježile dva poraza protiv daleko jačih suparnica (SAD, Kina), dok su rukometašice ostvarile polovičan učinak porazom (Brazil) i pobjedom (Angola). Jedriličarska flota koju predvode Ivan Kljaković Gašpić (trenutačno četvrti u klasi Finn) i Tonči Stipanović (peti u Laseru), još uvijek je u vrlo ozbiljnoj konkurenciji za medalje i to bi mogla biti prva hrvatska odličja u Londonu. Ukoliko ih možda ne preduhitri veslački četverac (Sinković, Sinković, Šain, Martin).

Tenisači Marin Čilić i Ivan Dodig brzo su završili svoj olimpijski singl porazima u drugom, odnosno prvom kolu pojedinačnog turnira, ali su nastavili natjecanje u konkurenciji parova.

SRBIJA

Strijelac Andrija Zlatić (zračni pištolj 10 m) već u subotu je donio Srbiji brončano odličje i prvi upis na listu osvajača medalja u Londonu. Vaterpolisti su dvama pobjedama (Mađarska, Velika Britanija), odbojkaši porazom (SAD) i pobjedom (Tunis) i rukometaši porazima (Španjolska, Hrvatska) tek započeli natjecanja po skupinama, dok su odbojkašice upisale dva poraza na startu (Kina, J. Koreja). Zapažen rezultat ostvario je plivač Velimir Stjepanović osvajanjem šestog mjesta u finalnoj utrci na 200m leptir. U pojedinačnoj teniskoj konkurenciji Novak Đoković i Janko Tipsarević nastavljaju borbu za medalje u pojedinačnoj konkurenciji, dok su u turniru parova još uvijek Zimonjić i Tisparević.

Lista medalja nakon 4 dana

1. Kina 13 zlatnih, 6 srebrnih i 4 brončane
2. SAD 9, zlatnih, 8 srebrnih i 6 brončanih
3. Francuska 4 zlatne, 3 srebrne i 4 brončane

NAMA JE DOVOLJNO

DA ZNATE ZA NAS

FUNERO

Privatno pogrebno poduzeće

- Subotica, Karađorđev put 2,

- Telefon (danonoćno):

(024) 55-44-33

Raspored sprovoda i umrlice na

Internetu: www.funero.co.rs

e-mail: funero@funero.co.rs

Kod smrti umirovljenika umanjujemo račun
za iznos posmrtno pomoći koju daje PIO.

Prodajem zbirke zadataka za pripremu državne mature za hrvatski, engleski, matematiku, fiziku, kemiju i biologiju. Tel.: 063 8820654.

Tražim mladu žensku osobu koja nije u radnom odnosu za poslove u kući. Tjedno dva puta po par sati. Tel.: 024 520 764. Zvati od 12 do 14 sati.

Povoljno prodajem 80 knjiga iz kompleta »Pet stoljeća hrvatske književnosti«. Tel.: 024/542-754.

Prodajem petosobnu kuću na kat u centru Kertvaroša, može za 2 obitelji, od čvrstog materijala izgrađena 1966.-1968., gradsko grijanje, voda, trofazna struja, parket, cca 200-200 m², plac cca 500 m². Tel.: 024-545-901.

Čamci od belog slavonskog hrasta, po vašim ili mojim dimenzijama, prijevoz po dogovoru. Petar Okrugić, Morović. Tel.: 064-3467056; www.okrugic-camci.co.rs

Primila bih u svojoj kući u Bačkoj Topoli dvije ili tri osobe za izdržavanje; primam i nepokretne. Plaćanje po dogovoru. Tel.: 069-177-17-99.

Pakrac – na prodaju odmah useljiva obiteljska kuća – dvokatnica površine oko 280 m² sa svim priključcima. Dokumentacija o vlasništvu uredna. Tel.: 00 381 62 788 932.

Prodajem kvalitetan bolnički električni krevet i toaletnu stolicu u odličnom stanju. Tel.: 062 890 16 44.

Izdajem poslovni prostor u Subotici, 54m², strogi centar, pješačka zona, ulični deo 10 m, sve u staklu. Tel.: 063 516-300.

Prodajem: proso, zob, kombajn Zmaj 780 u odličnom stanju, peč za centralno grijanje na čvrsto gorivo, novi »smederevac« i električni štednjak s polovinom na plin. Tel.: 064-2281100.

Prodaje se kuća na Makovoj sedmici sa svim sporednim prostorijama i zidanim bazenom u dvorišnom dijelu, dimenzija: 7 x 4 m i placem od 3 motike, s mogućom zamjenom za odgovarajući stan i doplatu. Tel.: 063/538-639.

Prodaje se ili izdaje garažno mesto u centralnoj garaži na Radijalcu. Tel.: 064/288-72-13.

Prihvatila bih čuvanje i održavanje stambene zgrade na užem i širem području grada Subotice, uz plaćanje svih režijskih i komunalnih troškova, bez plaćanja zakupnine. Tel.: 064/121-85-48.

Izdajem jednosoban komforan namješten stan – studentima ili mladom bračnom paru u Novom Sadu – blizu sportskog centra na Klisi! Tel.: 063/718-90-33.

Prodajem sliku ulje na platnu slikara Gustava Matkovića. Portret djevojčice s psom. Cijena 500 eura. Tel.: 061-4338-102.

Izdajem kompletno opremljen dvosoban apartman s četiri ležaja, čajnom kuhinjom, kupaonicom, velikom terasom i parkirnim mjestom 150 m od plaže, u Kraljevici na hrvatskom primorju. Tel.: 00381 63/7400209.

Prodajem potpuno novu motornu prskalicu STIHL SR 420. Cijena po dogovoru. Tel.: 064/4088979 ili 063/7246417.

Izdajem jednosoban namješten stan kod Vatrogasaca

i VTŠ, pogodan za studente ili radnike. Tel.: 024-562-512 i 064-1485229.

Prodajem katnicu 110 m² i dvosoban stan od 45 m² istom dvorištu s garažom i nusprostorijama, 3 kupatone, centralno grijanje (2 kombi-bojlera), s voćnjakom i kompletnim namještajem. U obzir dolazi i zamjena za dvosoban stan u Subotici uz doplatu po dogovoru. Nekretnine se nalaze na Senjaku, blizu gradskog vrta u Osijeku. Interesirati se u poslijepodnevnom satima. Tel.: 00-385-31 570 355.

U najljepšem djelu Kertvaroša prodajem ulični odvojeni dio obiteljske kuće od cca 64 m², potrebna adaptacija. Cijena 15500 eura. Postoji sva infrastruktura. Tel.: 572-875 ili 063-8838747.

Izdajem apartmane blizu mora u Crikvenici. Tel.: 00-385- 51 241 053.

Kupujem, prodajem i mijenjam značke. Kupujem knjige i medalje nogometnih klubova. Tel.: 024/542-310 i 062/8-528-228.

Prodaje se sijačica OLT GAMA 18 (gumeni točkovi) s lulama i JEDNOBRAZNI PLUG IMT 14 COLI. Tel.: 024/528682.

Prodaje se polovna cigla malog i velikog formata (4 din/kom) i nova električna kosilica za travu. Tel.: 024/532570.

Prodajem kolica za blizance marke PEREGO. Tel.: 064/1142257.

Hitno izdajem duplu sobu za jednu ili dvije ozbiljne učenice, studentice ili uposlene cimerke u Novom Sadu. Tel.: 021-496-014.

Izdajem apartman u Novom Vinodolskom. Tel.: 00 385 51 241-610, 00 385 98 442-178.

Izdajem jednosoban stan, uređen, useljiv (nova kuhinja, catv, interf, telefon cg, terasa). Subotica, Prozivka Lajoša Joa 70. Cijena 100 eura + 1 mjes. Depozit. Tel.: 024/ 754-650 ili 064/201-56-89.

Izdajem prazan dvosoban stan od 46 m² s grijanjem na plin. Tel.: 064-2394773

Povoljno prodajem hrastovu kacu za vino cca 1500 litara, drvenu muljaču za grožđe, dvoredni špartač za kukuruz i razboj za tkanje. Tel.: 021-776372

Povoljno izdajem smještaj u Rovinju. Tel.: +385-52030007 ili +385-989277470, Jadranka.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz »Hrvatske riječi«

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, I dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojoj ćete moći objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju »Hrvatske riječi«. **Jedan poslani kupon važit će za četiri broja.** Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1.000 dinara
☐ 1 godina = 2.000 dinara

INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 40 EURA
☐ 1 godina = 80 EURA

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * **Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje**
- * **Inozemstvo: 10 eura godišnje**

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: VBUBRS 22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS3535500000200292421
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 355-1023208-69

LIJEČNIK I LJUBITELJ FOLKLORA

Životni put dr. Pavla Sklenara iz Šida

Od 1981. godine dr. Pavle Sklenar prvi je i jedini za sada neuropsihijatar u šidskom Domu zdravlja. Na lekarski poziv, a zatim na specijalizaciju neuropsihijatrije, odlučio se samo iz tog razloga što mu je brat upisao medicinsku školu, kako bi bio zajedno s njim. Kasnije je zavolio taj poziv i u roku završio Medicinski fakultet u Novom Sadu, a zatim i specijalizaciju neuropsihijatrije. Kaže da se nije pokajao zbog svog životnog poziva, iako je školovanje zahtijevalo mnoga životna odricanja, kako bi stekao dovoljno znanja da pomaže ljudima. Znanost je shvatio kao izazov i nije mu bilo teško, a posebnu zahvalnost odaje Općini Šid, koja mu je u to vrijeme dala stipendiju bez koje ne bi mogao završiti fakultet. Kaže da je neuropsihijatrija posebna grana medicine, jer onaj tko svlada tu oblast, ima određenu prednost u odnosu na ostale struke.

»Kad svladate psihijatriju, vi ulazite u život čovjeka, u nje-

Neuropsihijatrija je posebna grana medicine, dok je veličina psihijatrije u tome što ulazi u čovjekovu dušu. Nakon profesionalnih obveza dr. Sklenar se najbolje odmara uz vinograd i tamburicu

gove intimne stvari. Ako uspijete prodrijeti u srž čovjekovog problema, pomoći mu, to je najveća nagrada za liječnika. Neurologija je egzaktnija znanost u tom smislu što je u njoj sve jasno definirano, dok je veličina psihijatrije u tome, što ulazi u čovjekovu dušu. Jako je bitan odnos povjerenja između mene i pacijenta i mogućnost da mi se čovek povjeri i otvori dušu«, kaže dr. Sklenar. Dr. Sklenar uskoro odlazi u mirovinu, ali se, kako kaže, neće prestati baviti svojim pozivom ni tada. Jer potrebe postoje, posebno u oblasti neurologije. Za sebe kaže da ima puno posla, ali ipak svoje slobodno vrijeme koristi za svoja dva omiljena hobija – vinogradarstvo i glazbu.

»Otac mi je ostavio jedan veliki vinograd u Sotu, odakle sam i rodom. Tamo odem na zrak u tišinu, mir, radim i to me ispunjava i opušta. Drugi hobi mi je glazba. Još u osnovnoj školi počeo sam svirati tamburicu, prvo prim pa mandolinu u OŠ 'Filip Višnjić'. Nedaleko od moje kuće živio je jedan

moj drug čiji su brat i otac svi-rali u tamburaškom sastavu u selu, tako da sam ja pokraj njih zavolio tamburu. Kasnije sam na fakultetu nastavio svirati u KUD-u 'Sonja Marinković' u Novom Sadu, gdje sam svirao dvije godine. Kada sam se vratio u Šid, nastavio sam svirati zajedno s profesorom Draganom Krsmanovićem, s kojim sam i osnovao tamburaški orkestar pri KUD-u 'Hempro' u Šidu.«

Danas dr. Sklenar svira u tamburaškom orkestru HKD-a »Šid«, gdje aktivno sudjeluje sa svim ostalim članovima. U današnje vrijeme, kada se brzo živi, u životu punom stresa, dr. Pavle preporučuje svima da pronađu svoj mir:

»Glazba oplemenjuje čovjeka. Zaboravi se na svakodnevne probleme, a postoje i drugi hobiji koji ispunjavaju čovjeka. Svatko bi trebao imati neki hobi koji će ga držati u dobroj kondiciji i nije dobro da čovjek ne zna što će sa sobom. Moramo imati neki plan što ćemo danas i sutra raditi, čak i kada se ode u mirovinu. Svakodnevne aktivnosti doprinose organizmu da sporije stari. Barem donekle može se pomoći sebi u ovoj sumornoj stvarnosti i zato svaki čovjek mora imati aktivnosti koje ga ispunjavaju i čine ga zadovoljnim«, poručuje na kraju razgovora dr. Sklenar.

Suzana Darabašić

OČNA KUĆA

optika i ordinacija
na jednom mjestu

551-045

Subotica
Maksima Gorkog 20

KOD GLAVNE POŠTE

Jara, al nema televizije

Ve godine baš nikako opako lito. Upeklo, ko nikada prija. Živina samo peji i traži ladovine po dvoru, a svinjama i marve ne mož nadoštit vode. Ni bać-Ive ni lako, nema više ni ne debele ladovine u vojacu, vada se već i zidovi ugrijali od tolike jare. Ništa ko da mu se vi dana lipše dovuć u pridnju sobu i natofrit se prid televiziju, pa komu smeta, taj nek se jidi. Tako i danas. Napojijo živad, pa naprid. Njegova taman otvorila oči, kaže malo se potli ručka izvalila i lipo odrimala, pa bi sad baš mogli i kafu popit. Ne bi marijo ni on, ništa se u zadnje vrime navadijo, pa je oma ošo metnit, veli da je se malo umili. Skuvo na vrime, taman na televizije počo najfriškiji dnevnik na njegovomu matnomu. Oma su razvezli ko je koga u Beogradu ubijo, ko je komu na Kosovu šipak pod nos, kako se nikake lemuzine sudarile pa smandala u Ibar, a onda i kako će se sad brzo sporazumit vi što će vladat misto ni što su vladali. Istina, to divanu već dva miseca, al Bože, ne mož se baš tako brzo istrgovat, a bome, projde i vrimenta dok se cenzari ne sporazumu. Rekli još i kako je dinar opet spo, jel se evro digo. »No, vrag ji odno, ala nikomu lipo udešu. Gledam ja već dugo, ko da nas tentu. Nikako na početku miseca, kad mi ne triba ništa, evro košta 114 dinara, al zoto prid kraj, kad mi se obračunava kredit, lipo ga dignu na 120 i opet mi ukradu par stotina. A to je nama za nedilju dana jist kruva. Šta misliš, koliko nas imade taki, pa kad se prisapiš, ostane lipoga radaša i za banke i za državu«, sama pita, sama odvraća njegova, sva zapržitita od bisa. Rekli i da će sad nikaki novi ezekvirat kod ni što nisu na vrime sve svoje poplačali. »No, vidiš ti vo? Samo gledu kako će uzet sirotinje. A kako se ne bi sitili ezekvirat nima što su nama dužni? Ja lipo radila po godine ko ludi za bumbaču, pa kad se vidlo da nam gazdarica to neće nikada isplatit, doveli nam novoga gazdu, a zo no što je prošlo i zo no što smo zaradili, nikomu ništa. Nema nam ko isplatit. E, pa nek nam prvo to dadu, a onda ćemo se i sami sitit poplačat komu smo šta dužni!«, njegova već ko da se počela i protirivat š televizijom. Na poslitku velu da bi četiri opštine iz Vojvodine tile da se brog suše proglasi nikaka elementarna nepogoda za njeve atare. »Pa dobro, a je l kod drugi ni bilo suše?«, pita ona. »Ta kaki ni, bilo i više neg kod vi, al kod ti što dreču vlast je domača, a kod vi drugi nije. Zoto i ne smiju ništa iskat dok jim dade iz Beograda ne javu da išču«, proba je rastolmačit bać-Iva. »Pa dobro, ako jeste svud isto, onda bi vada tribovalo cile Vojvodine jednako. Šta su nas već stali dilit? I šta tu sad, opet, oće Beograd? Vidim ja da će prija proglasit tu elementarnu nepogodu za nji, neg za nas. Vada jim se posušijo svaj cvit u kalića«, ratoborno pita dalje. »E, to ti je već malo veća politika. Vidiš, oni su na opštince jasle došli priko njevi partija iz Beograda, pa vada onda triba da kakigod tal i dadu u Beograd, a ne da vazdan ništa išču i da jim odande uvik niko ništa plaća, samo zoto što je suša. Pa nisu se osušili njevi kukuruzi, neg paorcki. A ko će paoru tako štogod i platit? I, ako ćemo pravo, šta ni sijo štogoda drugo?«, pita sad nju bać-Iva. Na kraj su još samo grebencijaši rekli da će se žega samo pojačat. Bać-Iva svaj u čudu gleda i čeka da vidi štogoda lipo, da čuje šta se radi kod njegovi, al su odsvirali samo još jednu pismu i gotovo. Kakogod bilo da bilo, u Vojvodine je gadno upeklo, al po televizije ko da i ni. Bać-Iva je samo malo jače dunijo krož nos, glasno otpljunijo i ošo u njegov vojatac. Jeste jara, al tamo baram nema televizije.

Piše: Ivan Andrašić

3. kolovoza 2012.

Čovjek koji je pogriješio, a tu pogrešku ne ispravlja, čini još jednu pogrešku.

Konfucije

Tko hoće nešto učiniti nađe način, tko neće ništa učiniti nađe opravdanje.

Picasso

Muškarci uvijek žele biti ženina prva ljubav. Žene su mnogo prefinjenije: Žele biti njihova posljednja ljubav.

Oscar Wilde

Naše zlato!

POZIVAMO ČITATELJE DA NAM POŠALJU NEKU SVOJU ZANIMLJIVU FOTOGRAFIJU

Miroslav Begović

Koje godine i gdje je rođen hrvatski arhitekt Miroslav Begović?
Gdje je završio studij arhitekture?
U kojim ustanovama je radio i djelovao?
Kako se zove časopis koji je uređivao od 1962. do 1976. godine?
Koje je njegovo glavno arhitektonsko djelo?
Koja su još druga značajna djela?
Kada je izabran za redovitog člana HAZU?
Na kojoj dužnosti se nalazio od 1997. godine?
Kada i gdje je umro Miroslav Begović?

Rođen je 31. kolovoza 1925. godine u Osijeku.
Na Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu.
Čovjek i prostor.
Galerija naivne umjetnosti u Hlebinama.
Paviljon Buro Baković na ZG velešajmu, rekonstrukcija Tkalićeve ulice, hotel Eden u Rovinju.
1988. godine.
Voditelj hrvatskog muzeja arhitekture HAZU.
Umro je 30. kolovoza 2004. godine u Zagrebu.

Kaže momak djevojci:

- Dođi večeras kod mene doma. Neće biti nikoga.
Djevojka dođe. I zvoni, zvoni, zvoni....
I stvarno nije bilo nikoga.

Srela se dva Eskima u pustinji.

- Ovdje mora da je jako klizavo – veli jedan.
- Zašto misliš?
- Pa vidi koliko su pijeska nabacali.

Došao čovjek kod liječnika i žali se:

- Doktore, boli me grlo i stalno kašljem.
Liječnik ga pregleda i začudi se:
- Auuu. Da li pušite?
- Tri kutije dnevno, ali ništa ne pomaže – odgovori pacijent.

U tri riječi - **SVJEŽE, DOMAĆE, ZDRAVO !**

JKP "Суботичке пијаце"
Szabadkai Piacok KKV
JKP "Subotičke tržnice"

www.supijace.co.rs

ts tržnica AD
subotica

www.subotickatrznica.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATI

**KTC SUBOTICA :: SOMBOR ::
APATIN::SENTA :: BEČEJ
VIKEND AKCIJA *3.8 - 6.8.2012.***

**- ODGODA PLAĆANJA
ČEKOVIMA GRADANA DO 90 DANA**

I U VAŠEM GRADU OVOG VIKENDA SUPER PONUDA U KTC MARKETIMA

Sladoleđ Strauss
cheesecake 600ml

-25%

185 ~~250.00~~
1kg=309,83din

Krem Niki 900g

233 ~~244.90~~
1kg=259,86din

Subotička kobasica 1kg

-16%

329 ~~394.90~~
1kg=329,80din

Kava Aroma 100g

84 ~~97.90~~
1kg=849,00din

Pivo Laško 0.5L

**uz kupljenih 6kom.
2 ČAŠE GRATIS**

-13%

73 ~~84.90~~
1litr=147,80din

Omekšivač za rublje Ornel
Baby Soft 1L

-28%

169 ~~235.90~~
1litr=169,00din

Ocat 1 l

47 ~~57.90~~
1litr=47,90din

Deteržent za rublje
Ariel 3 KG, više vrsta

-23%

559 ~~729.90~~
1kg=186,64din

Riža 500g

44 ~~57.90~~
1litr=89,80din

NOVO

**KTC KLUB
VJERNOSTI**

**500,00 – 999,99 dinara
1.000,00 – 1.499,99 dinara
1.500,00 – 1.999,99 dinara**

**1 BOD
2 BODA
3 BODA...**

**SAKUPI I OSVOJI
opširnije
www.ktc.rs**

2005.

1. Vojislav Sekelj, U izmučenim riječima (rasprodano)
2. Jasna Melvinger, Vaga s anđelima, 140 dinara
3. Petko Vojnić Purčar, Kult kornjače, 140 dinara
4. Milivoj Prčić, I nakon desetljeća, 140 dinara
5. Balint Vujkov, Krilati momak, 210 dinara
6. Dražen Prčić, Wild card, (rasprodano)

2006.

7. Ljubica Kolarić-Dumić, Igrajmo se radosti, rasprodano
8. Vladimir Bošnjak, Svršetak vražjeg stoljeća, rasprodano
9. Željka Zelić, Bezdan, 140 dinara
10. Milivoj Prčić, Južno od tranšeja, 140 dinara
11. Andrija Kopilović, Okom svećenika I., 210 dinara
12. Andrija Kopilović, Okom svećenika II., 210 dinara
13. Dražen Prčić, Wild card, drugo izdanje, (rasprodano)
14. Ante Sekulić, Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata, (rasprodano)
15. Lazo Vojnić Hajduk, Andrija Kopilović, Alojzije Stantić, Dužijanca, 1400 dinara

2007.

16. Tomislav Ketig, Velebitski orao, 140 dinara
17. Lazar Merković, U ime pravde, 210 dinara
18. Zvonko Sarić, Prosjački banket, 140 dinara
19. Branko Jegić, Ja, hodočasnik, 140 dinara
20. Ilija Okrugić Srijemac, Glasinke, 140 dinara
21. Ilija Okrugić Srijemac, Tri povijesne drame, 250 dinara
22. Stjepan Bartoš, Upoznavanje, 140 dinara
23. Naco Zelić, Monografija Nesto Orčić, 210 dinara
24. Marija Šeremešić, Tragom sjećanja, 280 dinara
25. Ruža Silađev, Divani iz Sonthe, (rasprodano)

2008.

26. Matija Poljaković, Izabrane drame, 210 dinara
27. Ivan Pančić, Natpivavanja, 140 dinara
28. Balint Vujkov, Šaljive narodne pripovijetke, 210 dinara
29. Andrija Kopilović, Okom svećenika III., 280 dinara
30. Vojislav Sekelj, U izmučenim riječima, drugo izdanje, 210 dinara
31. Ruža Silađev, Divani iz Sonthe, drugo izdanje, 280 dinara

2009.

32. Sanja Vulić, Vitezovi hrvatskoga jezika u Bačkoj, 280 dinara
33. Antun Kovač, Na dvoru Pašinog Tune, 250 dinara

2010.

34. Matija Poljaković, Izabrane drame II., 280 dinara
35. Matija Evetović, Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata, rasprodano
36. Ilija Okrugić Srijemac, Šaljive poeme, 280 dinara
37. Stjepan Bartoš, Igra opasnih pojedinosti, 280 dinara
38. Ante Sekulić, Osobna imena, prezimena i nadimci bačkih Hrvata, 280 dinara
39. Balint Vujkov, Bunjevačke narodne pripovijetke, 350 dinara
40. Zsombor Szabó, Crte iz povijesti naselja Bačke u srednjem vijeku, 280 dinara

2011.

41. Matija Poljaković, Izabrane drame III., 280 dinara
42. Ilija Okrugić Srijemac, Hunjkava komedija, 210 dinara
43. Ljubica Kolarić-Dumić, Uz baka je raslo moje djetinjstvo, 210 din.
44. Stjepan Bartoš, Kuća koja plovi, 210 dinara
45. Dražen Prčić i grupa autora, Priča o fotografiji, 350 dinara
46. Jasna Melvinger, O Iliji Okrugiću Srijemcu, 210 dinara
47. Ruža Silađev, Šokica pripovida, 350 dinara
48. Ilija Okrugić Srijemac, Narodne pjesme, 210 dinara
49. Ante Jakšić, Duše zemlje, 210 dinara

VELIKI POPUST OD 9.7. DO 31.8. 2012.

30%

30%

Naručite knjigu !

HRVATSKA
RIJEČ

Dostava preporučenom poštom,
plaćanje poštaru po primitku.

Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Poštanski broj, mjesto i država: _____
Telefon i e-mail: _____

Ovim neopozivo naručujem:

1. _____, komada _____
2. _____, komada _____
3. _____, komada _____
4. _____, komada _____
5. _____, komada _____
6. Komplet knjiga s popustom 30% UKUPNO: 10.440,00

Vlastoručni potpis: _____